

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA
V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Diplomová práce

**Problematika kulturního dědictví v rozvoji
regionu**

Vypracoval:

Bc. Jan Dostál

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Pavla Varvažovská

© 2015 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Jan Dostál

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Problematika kulturního dědictví v rozvoji regionů

Název anglicky

Problems of cultural heritage in regional development

Cíle práce

Cílem práce bude stanovit možnosti propojení spolupráce institucí kulturního dědictví vedoucí k rozvoji regionu Chrudimsko – Hlinecko. Dílčí cíl práce se zaměřuje na zjištění názoru obyvatel a turistů daného regionu, jak vnímají kulturní dědictví a jeho využití. Dalším dílčím cílem práce je zjistit potenciál regionu v oblasti kulturního dědictví, dosavadní využití a faktory vedoucí k rozvoji regionu.

Metodika

Teoretická část a charakteristika prostředí vychází ze studia dokumentů. V praktické části budou zpracovány výsledky získané z kvantitativního šetření i kvalitativního a kvantitativního šetření. Šetření bude probíhat pomocí dotazníků u občanů dotčené oblasti a pomocí polostrukturovaných rozhovorů mezi aktéry působící v rozvoji regionů. Výsledky budou zhodnoceny, diskutovány a bude stanoven závěr. Osnova práce: 1. Úvod, 2. Cíl a metodika, 3. Teoretická východiska, 4. Charakteristika prostředí, 5. Šetření v terénu, 6. Shrnutí a zhodnocení výsledků, 7. Diskuse, 8. Závěr, 9. Seznam použitých zdrojů, 10. Přílohy

Doporučený rozsah práce

60-80 stran

Klíčová slova

Kulturní dědictví, kultura, region, mikroregion, regionální rozvoj, kulturní instituce, cestovní ruch

Doporučené zdroje informací

BRABCOVÁ, Alexandra. Bra'na muzea otevřena'. Nachod, 2003?, 583 p. ISBN 80-862-1328-5.

DISMAN, Miroslav. Jak se vyrábí sociologická znalost: Příručka pro uživatele. 3.vyd. Praha, 2000, 374 s. ISBN 80-246-0139-7.

MONCLÚS Javier, GUARDIA Manuel, Culture, Urbanism and Planning, Hampshire, Ashgate Publishing company, 2006, ISBN-10: 0 7546 4623 8, 293 stran

PATOČKA, Jiří a Eva HEŘMANOVÁ. Lokální a regionální kultura v České republice: kulturní prostor, kulturní politika a kulturní dědictví. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008, 199 s. ISBN 978-807-3573-478.

PECÁKOVÁ, Iva. Statistika v terénních průzkumech: sedm kapitol o kulturně historickém dědictví pro potřeby výchovné praxe. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2008, 583 p. ISBN 978-808-6946-740.

Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích: sedm kapitol o kulturně historickém dědictví pro potřeby výchovné praxe. Vyd. 1. Praha: Diderot, 1999, 8 sv. Encyklopedie Diderot. ISBN 80-902-5552-3.

WOKOUN, René. Regionální rozvoj: (východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování). Praha: Linde, 2008, 475 s. ISBN 978-807-2016-990.

Předběžný termín obhajoby

2015/16 ZS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Pavla Varvažovská

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 12. 11. 2014

doc. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 13. 11. 2014

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 22. 11. 2015

Čestné prohlášení

Čestně prohlašuji, že jsem diplomovou práci „Problematiku kulturního dědictví v rozvoji regionu“ vypracoval samostatně pod vedením vedoucí diplomové práce s použitím literatury a jiných zdrojů citovaných v seznamu použitých zdrojů.

V Praze dne 26. listopadu 2015

Poděkování

Touto cestou děkuji Ing. Pavle Varvažovské za cenné rady, podněty a připomínky, které mi pomohly k vypracování diplomové práce. Dále děkuji správě zámku ve Slatiňanech a Souboru lidových staveb Vysočina za poskytnuté informace a podklady, které jsem mohl použít k vypracování diplomové práce.

Problematika kulturního dědictví v rozvoji regionu

Problems of cultural heritage in regional development

Souhrn

Kulturní dědictví v hmotné i nehmotné podobě je bohatstvím národa, které je nutné uchovat a přenášet dalším generacím. Problematika kulturního dědictví na území regionu Chrudimsko–Hlinsko spočívá především ve využívání kulturního potenciálu a jeho správě pověřenými institucemi. Individuální zaměření subjektů, jejich prezentace a využívání je podmíněna hlavně rozdílností zřizovatelů a neexistující koncept spolupráce. Spolupráce institucí prezentující kulturní bohatství regionu umocňuje potenciál a nabídku v oblasti kulturního dědictví, která vede k trvale se zvyšující návštěvnosti. Práce analyzuje nabídku a rozmanitost kulturního vyžití, činnosti klíčových institucí a možnosti jejich budoucího propojení. Ke zjištění stavu kulturní nabídky, spokojenosti návštěvníků a názoru na využívání kulturního dědictví vybraná oblast byla použita metody kvantitativního i kvalitativního šetření zaměřené na návštěvníky regionu a zástupce vybraných institucí.

Summary

Cultural heritage in tangible and intangible form represents a wealth of a nation, which needs to be preserved and passed on to the future generations. The main issue of cultural heritage in Chrudim-Hlinsko region lies primarily in the usage of its cultural potential and institutional management. Individual specialization of the heritage sites, their usage and presentation are determined by the dissimilarities of managing institutions and non existing concept of cooperation. Yet cooperation of institutions presenting cultural

wealth of the region amplifies the potential of cultural heritage and leads to sustainable growth in visitor numbers. The thesis analyses the offer and diversity of cultural potential, activities of the key institutions and opportunities in their future cooperation. The quantitative and qualitative methods were used to survey the cultural offer, satisfaction of the visitors, together with their view of the usage of cultural heritage in the region. The survey was aimed at the visitors of the region and representatives of selected institutions.

Klíčová slova: kultura, kulturní dědictví, region, mikroregion, regionální rozvoj, kulturní instituce, cestovní ruch

Key words: culture, cultural heritage, region, microregion, regional development, cultural institution, tourism

Obsah

1	Úvod.....	5
2	Cíl práce a metodika	7
3	Teoretická východiska	9
3.1	Kultura.....	9
3.1.1	Prvky hmotné lokální kultury	10
3.1.2	Prvky nehmotné lokální kultury	12
3.2	Kulturní dědictví	13
3.3	Tradiční lidová kultura	14
3.4	Památky.....	15
3.5	Využití památek z ekonomického hlediska.....	17
3.6	Památková péče v zákonech.....	20
3.7	Region	22
3.8	Regionální rozvoj	23
3.9	Spolupráce institucí	24
4	Charakteristika prostředí.....	25
4.1	Pardubický kraj	25
4.2	Kulturně-historické dědictví v regionu	28
4.2.1	Hrady a zámky regionu Chrudimsko-Hlinecko	29
4.2.2	Památky lidové architektury	30
4.2.3	Národní památkový ústav	31
4.3	Státní zámek Slatiňany	31
4.3.1	Současné využití zámeckého areálu	34
4.3.2	Organizační struktura.....	36
4.3.3	Vývoj návštěvnosti a hospodaření	37
4.4	Soubor lidových staveb Vysočina	41
4.4.1	Současné využití	41
4.4.2	Organizační struktura.....	45
4.4.3	Vývoj návštěvnosti a hospodaření	46
5	Šetření v terénu	49
5.1	Kvantitativní výzkum.....	49
5.1.1	Dotazníkové šetření	49

5.1.2	Zhodnocení dotazníkového šetření	53
5.1.3	Analýza kvalitativních znaků.....	64
5.1.4	Zhodnocení kvantitativní části.....	66
5.2	Kvalitativní šetření – řízené rozhovory.....	67
5.3	Zhodnocení kvalitativní části	78
6	Shrnutí a zhodnocení výsledků	80
7	Diskuse.....	82
8	Závěr	86
9	Seznam použitých zdrojů.....	87
9.1	Literatura	87
9.2	Zákony.....	89
9.3	Internetové zdroje.....	89
10	Přílohy.....	93

1 Úvod

Hlavním tématem práce je kultura, která dnešního člověka obklopuje ze všech stran. Právě každodennost je jedním z faktorů, která brání uvědomit si kulturu v její komplexnosti. Je předávána z generace na generaci, ať už vědomě nebo automaticky ji přijímáme v každodenním životě. Kultura ovlivňuje život naší společnosti, udává ji směr a smysl. Zároveň je společností ovlivňována samotná kultura, která se díky společnosti vyvíjí. Zahrnuje v sobě tradice a zvyky, které se utvářely po celé generace, postupně zanikaly a rodily se nové. Díky tomu je zajištěn nekonečný proud kultury, který v sobě nese pouze jistotu minulosti, ale i naději do budoucna.

Každá kultura po sobě zanechává stopy, a to nejen stopy hmotné, ale i nehmotné. Hmotné kulturní dědictví je v současné době prezentováno na různých místech naší země v podobě expozic muzeí, hradů a zámků. Nehmotné dědictví přežívá díky mezigeneračnímu přenosu již stovky let a dodnes jsou k vidění prvky tradiční lidové kultury v několika regionech. Tradiční lidová kultura, typická svými zvyky, slavnostmi a tradicemi, postupně v průběhu 20. století vymizela, když se lidé začali stěhovat do měst a začali žít moderním průmyslovým životem. Dnes tato část kultury zažívá renesanci, lidé hledají své kořeny a jsou ochotni za prezentací původních tradic cestovat i platit. Kultura a kulturní potenciál jsou významnou složkou krajiny, jež přispívají k diferencovanému rozvoji regionu. Pozitivně ovlivňuje a přispívá k rozvoji v oblasti morální, sociální i ekonomické. Důležitým faktorem v rozvoji regionu je kultura i z hlediska financí, jelikož v současné době se stává statkem v podobě turistiky, která mnohdy nemalou částí přispívá do komunálního, potažmo státního rozpočtu.

Práce je zaměřena na aspekty kulturní rozmanitosti, instituce, jež kulturní dědictví prezentují, a na možnosti spolupráce jednotlivých institucí. Současné využívání institucí kulturního dědictví se odehrává ne vždy koordinovaně a ne vždy s možným přesahem jednotlivých oblastí. Region Chrudimsko–Hlinecko, nacházející se v Pardubickém kraji, nabízí svým obyvatelům i návštěvníkům jedinečnou přírodní a kulturní rozmanitost. Svou polohou je situován na půli cesty z vnějších hranic naší republiky, a tak je snadno dostupný většině potenciálních návštěvníků. V regionu existují vedle sebe instituce s tematikou hmotného kulturního dědictví (zámky, hrady, zříceniny, tvrze, historická jádra měst)

a instituce s prvky nehmotného kulturního dědictví (tradiční lidová kultura, hudba, tanec, folklor, masopustní obchůzky).

Důležitým nositelem hmotného kulturního dědictví Chrudimska je Státní zámek Slatiňany, jež byl od poloviny 18. století hlavním sídlem Nasavrcko–Slatiňanského panství. V poválečné době zde vzniklo hipologické muzeum, které v interiéru zámku sídlí dodnes. V dnešní době pod správou Národního památkového ústavu plní funkci hlavní historické památky v regionu a zásluhou správy zámku nabývá v posledních letech i na kulturním významu. Zámecký areál navštěvuje od roku 2010 každoročně větší počet návštěvníků, kteří objevují jeho jedinečnost. Díky rozsáhlému parku lze areál využít i ke kulturním akcím, zvýšit tak jeho atraktivitu a přilákat nové návštěvníky. Na druhé straně regionu sídlí Soubor lidových staveb Vysočina, který v sobě ukrývá ojedinělou sbírku lidové architektury. Památka je v současné době pod správou Národního památkového ústavu a je nejnavštěvovanější institucí Pardubického kraje. Ve svých expozicích nabízí ukázky lidových řemesel, tradic a obydlí. Jedná se o instituci prezentující i část nehmotného kulturního dědictví - masopustní obchůzky, které jsou od roku 2010 zapsány do seznamu nehmotného kulturního dědictví UNESCO. Region je protkán dalšími neméně zajímavými objekty, které lákají na široké spektrum aktivit v oblasti kultury. Spolupráce jednotlivých institucí může vést ke zlepšení komfortu jejich uživatelů a násobit míru, kterou přispívají k rozvoji regionu.

2 Cíl práce a metodika

Cílem práce je zhodnocení a návrh přínosu kulturního dědictví jako faktoru rozvoje regionu Chrudimsko-Hlinecko. Analyzovat dosavadní situaci a fungování vybraných institucí, které se podílí na prezentaci kulturního dědictví regionu. Region je bohatý na různorodé kulturně historické instituce, které nabízejí návštěvníkům všestranné možnosti jejich využití. Díky pestrosti v kulturní oblasti lze v lokalitě nalézt instituce se stálými expozicemi prezentující šlechtická sídla a život na nich, ale zároveň jsou zde prvky venkovské, lidové architektury, jež se zabývají životem předků na vsi. Práce posuzuje a prezentuje činnost vybraných institucí, zámku Slatiňany a Souboru lidových staveb Vysočina, jejichž zaměření je rozděleno do odlišných oblastí. Dílčím cílem je navrhnout reálné možnosti spolupráce vybraných institucí ve shodě se současným zaměřením obou institucí. Zámek Slatiňany je prezentován jako ryze šlechtické sídlo se stálou expozicí hipologického muzea. Předností zámku je zámecký park a přilehlý areál, který je v současné době před postupnou rekonstrukcí a hledá se pro něj smysluplné využití.¹ Zámek zastupuje v rámci regionu chrudimskou část území. V hlinecké oblasti regionu práce charakterizuje Soubor lidových staveb Vysočina, který v sobě zahrnuje prvky lidové architektury a tradičních řemesel. Instituce v současné době nepojí pouze region, ale i jejich zřizovatel. Oba objekty fungují pod správou Národního památkového ústavu, což by jejich případnou spolupráci mohlo ulehčit.² Dalším dílčím cílem je zjistit možnosti propojení spolupráce těchto institucí se zaměřením na tradiční lidovou kulturu s využitím objektů a areálu zámeckého parku ve Slatiňanech.

¹ Zámecký areál, jehož prostor nabízí až 16 ha, je v současné době volně přístupný. Existuje několik studií na jeho revitalizaci, o kterou se bude zámek v příštích letech pokoušet i prostřednictvím fondů Evropské Unie.

² Národní památkový ústav (dále jen NPÚ) je státní příspěvkovou organizací zřizovanou Ministerstvem kultury ČR. Oba objekty spadají pod územní památkovou správu na Sychrově.

Metodika

Teoretická část

Teoretická část diplomové práce bude zaměřena na studium dokumentů a dostupné literatury k problematice kultury a kulturního dědictví vedoucí k rozvoji regionu. Hlavním cílem teoretické části bude formulace teoretických poznatků, principů a východisek, jež se vztahují k dané problematice, za využití odborné literatury. Další částí práce bude obecná charakteristika vybraného regionu Chrudimsko-Hlinecko, ke které bude sloužit historická i odborná literatura, fotodokumentace a regionální publikace. K charakteristice prostředí regionu a uvedených kulturních institucí bude použita také odborná literatura vydaná příspěvkovou organizací Národním památkovým ústavem a ostatními spolupracujícími organizacemi.³

Praktická část

Praktická část diplomové práce bude zaměřena na kvantitativní i kvalitativní šetření na daném území v rámci získání primárních dat. Obě metody šetření budou navazovat na studium odborné literatury, aby byl naplněn princip triangulace. Princip triangulace výzkumných metod zaručuje objektivizaci závěrů ze získaných dat.⁴ V kvantitativním výzkumu budou zjišťována data prostřednictvím dotazníku, při dodržení zásad deduktivní metody. V první části bude formulován obecný problém šetření, dále budou vytvořeny teoretické hypotézy, proveden sběr dat pomocí terénního šetření a následně potvrzeny či vyvráceny formulované hypotézy. Data získaná pomocí dotazníku budou zpracována prostřednictvím softwaru Microsoft Office Excel a graficky prezentována. Na základě získaných dat budou nalezeny případné souvislosti a závislosti mezi proměnnými, které budou definovány v pracovních hypotézách. Pomocí statistických metod a programu SAS 9,3 budou zkoumány závislosti mezi kvalitativními znaky a posuzovány pracovní hypotézy. Další částí praktického výzkumu budou polostrukturované rozhovory se zástupci vybraných institucí a zástupcem obce v daném regionu.

³ Odborné publikace vydané organizacemi státní památkové péče Ministerstvem kultury, NPÚ a Městem Slatiňany.

⁴ Pro účely práce bylo provedeno studium odborné literatury, dotazníkové šetření a polostrukturované rozhovory se zástupci institucí.

3 Teoretická východiska

3.1 Kultura

Pojem kultury lze definovat z mnoha různých pohledů. V odborné literatuře lze najít odlišnosti ve výkladu tohoto termínu. Samozřejmě lze vytvořit několik typologií a kvalifikací kultury, ať už na základní úroveň duchovní či materiální nebo ji členit geograficky. Vždy se jedná o souhrn věcí vytvořených a vytvářených člověkem, jež se v průběhu historie mění a poddávají se aktuální úrovni společnosti. Úroveň kultury nastiňuje obraz společnosti, která kulturu utváří. Slovo kultura je původem z latinského slova colo – vzdělávat, obdělávat, pěstovat. Termín byl původně spojován se zemědělstvím (agri kultura). Když M. T. Cicero v „Tuskulských hovorech“ nazval filozofii „kulturou ducha“, položil základ chápání kultury jako lidské vzdělanosti. Nástupem renesance nabyla kultura nového smyslu, a to vést hranici mezi člověkem a přírodou. Člověk začíná být chápán jako tvůrce kultury a přetváří tak přírodu i sebe sama. Kultura bez člověka by nemohla existovat. O další rozšíření smyslu kultury se postaral Pufendorf, když do ní zahrnuje veškeré lidské činnosti, výtvoř, zvyky, jazyk či morálku. Už se tak pod pojmem neskrývalo pouze kultivace lidských schopností, ale i produkty lidské činnosti. (Petrušek a kol., 1996, s. 547)

Havlík v Úvodu do sociologie hovoří o kultuře jako specifickém výtvořu člověka. Podobně zdůrazňuje hranici mezi člověkem a přírodou a tvrdí, že kultura je vnitřním obsahem lidské společnosti, což ji odlišuje od rostlinného či živočišného společenství. Člověk je prostřednictvím kultury vzděláván, kultivován a v nejširším slova smyslu i socializován. Socializace v tomto smyslu probíhá i prostřednictvím předávání kultury z generace na generaci, probíhá začleňováním jedince do kultury. Kultura je složitý proces, a proto je v objektu zájmu několika věd, především kulturní antropologie, etnologie či sociologie. (Havlík, 2003, s. 34) V Soukupově díle Základy kulturní antropologie je nahlíženo na pojem kultury jako na „sdílený systém idejí, sociokulturních regulativů a artefaktů, které nutí členy určité společnosti myslet, jednat a vlastnit určitými způsoby, které si lidé osvojují procesem enkulturace.“⁵(Soukup, 2009, s. 47).

⁵ Enkultura je označení procesu, kdy si člověk osvojuje kulturu. Poprvé tento termín uvedl M. J. Herskovits, podle kterého do procesu akultura lze zahrnout všechny naučené projevy chování, nabitě

Do kultury řadíme města, krajinu, památky i tradice, zvyky či rituály. Podobně kulturu člení i Patočka a Heřmanová, když na kulturu nahlížíjí jako na soubor věcí a jevů, jež člověka kultivuje. Kulturu definují ve čtyřech významech. První se zajímá například o hospodaření s půdou, s živými zvířaty. Zabývá se využitím přírodního potenciálu člověkem. Druhý význam byl již zmiňován u předešlých autorů, a to význam kultury v socializaci člověka. V začleňování jedince do společnosti, procesu vzdělávání a kultivace hraje kultura nezastupitelnou roli. Předposlední význam zdůrazňuje pojem kultury v souvislosti se společností. Kultura utváří a pečuje o mezilidské vztahy, je součástí společnosti. Na to navazuje i poslední význam kultury podle Patočky a Heřmanové, a to úroveň duchovní. V kultuře jsou obsaženy tradice, zvyky, rituály a mýty. (Patočka, 2008, s. 9-10) Dále kulturu člení na složky lokální kultury hmotné a nehmotné.

3.1.1 Prvky hmotné lokální kultury

Do hmotných prvků lokální kultury lze podle Heřmanové rozdělit do dvou skupin. Jedná se o skupinu stavebních kulturních památek, jako jsou prvky lidové architektury, funerální stavby, sakrální památky, panská sídla, prvky městské architektury, technické a vojenské památky. Druhou skupinou jsou ostatní prvky hmotné lokální kultury, kam spadají umělecké předměty či drobné artefakty, historické zahrady a parky, archeologické památky, geofond fauny a flóry. V současné době je v České republice evidováno a památkově chráněno 44 344 nemovitých objektů a více jak 100 000 movitých památek. Je nutné zmínit, že počet movitých památek lze vyjádřit i vyšším číslem, když budeme počítat všechny věci obsažené v mobiliárních fondech. (dle Národního památkového ústavu, MonumNet ke dni 5. 9. 2015)⁶

Další kategorií jsou národní kulturní památky, což je status památek chráněných státem dle zákona č. 20/1987 sb. §4. Aktuální počet takto chráněných objektů je 304. Poslední kategorií, která je důležitá pro účely této práce, jsou památky na seznamu světového kulturního dědictví UNESCO. V České republice v současnosti tento status nese

znalosti a dovednosti, díky nimž člověk nabývá kompetencí v dané kultuře společnosti. Enkulturační představa představuje dynamický adaptační mechanismus, jenž je pro člověka typický v jeho genetickém vývoji. (Petrušek, 1996)

⁶ MonumNet je volně přístupný internetový seznam nemovitých památek dostupný na internetových stránkách NPÚ.

12 nemovitých památek či souborů.⁷ (Heřmanová, 2009, s. 17) Níže je uvedeno členění dle Patočky a Heřmanové.

- Lidová architektura – Do lidové architektury patří prvky uspořádání venkovských obydlí, zemědělských usedlostí. Používané materiály výstavby domů, jejich uspořádání, funkci i výzdobu. Některé ojedinělé a dochované prvky lidové architektury mohou mít zvláštní ochranný status např. vesnické památkové rezervace nebo označení skanzen. Podobně jako Soubor lidových staveb Vysočina, který najdeme nedaleko Hlinska.
- Sakrální a funerální památky – Mezi sakrální stavby řadíme kláštery, kostely, chrámy, baziliky, křížky, boží muka a další. Některé plní či plnily funkci nejen náboženskou, ale byly i důležitým prvkem lokální venkovské kultury. Jejich význam byl důležitý pro celé město či vesnici. Umístění těchto staveb nese vždy určitou symboliku a má svůj opodstatněný význam. V neposlední řadě sloužily tyto stavby i k orientaci. Souvislost s vyšší mocí jim předurčovala i místo výstavby. Často, ne-li pokaždé, byly kostely stavěny na vyšších místech (nad městem nebo vesnicí). Do kategorie funerálních staveb se řadí hřbitovy, hrobky či márnice.
- Městská architektura – Lze zde najít souvislost s lidovou architekturou, avšak městská architektura je typická výstavbou radnic, měšťanských domů, věžemi, podloubím, náměstím a dalšími typickými prvky.
- Panská sídla – Typy těchto staveb jsou velice známy a často jsou i turistickým cílem. Panská sídla v sobě zahrnují hrady a zámky. Dále se jedná o tvrze, zříceniny hradů či lovecké záměčky.

⁷ Památky s mezinárodním statutem jsou chápány jako památky kulturního dědictví s nadnárodním významem. Jsou zapsány na Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. V současné době na tomto seznamu figuruje 12 lokalit: historické jádro Prahy (1992), historické jádro Českého Krumlova (1992), historické jádro Telče (1992), poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře u Žďáru nad Sázavou (1994), historické jádro Kutné Hory s kostelem sv. Barbory a katedrálou Panny Marie v Sedlci (1995), Lednicko-valtický areál (1996), vesnice Holašovice (1998), zámek a zahrady v Kroměříži (1998), zámek v Litomyšli (1999), sloup Nejsvětější Trojice v Olomouci (2000), vila Tugendhat v Brně (2001), židovské město a bazilika sv. Prokopa v Třebíči (2003)

- Technické a vojenské památky – Mezi tyto prvky hmotné lokální kultury se řadí památky, které měly i technický význam. Jsou to stavby, které jsou významné díky své historické hodnotě i svému původnímu účelu, proto sem řadíme například mlýny, manufaktury, kovárny, štoly, vojenské pevnosti, bunkry, rozhledny a další.
- Drobné artefakty – Do této kategorie spadají všechny různé drobné předměty, které zachycují historii lokální kultury. Jedná se o předměty vytvořené člověkem. Typickými drobnými artefakty jsou kroniky měst a obcí, kulturní tradice a styl života. Lidové kroje, které odrážely lidové tradice. Z typických movitých věcí je to historický nábytek, kachlová kamna a další vybavení domácností, různé nástroje, ať už zemědělské či řemeslné.
- Kulturní krajina, historické parky a zahrady – Kulturní krajina je krajina obhospodařovaná člověkem, kterou člověk proměnil k obrazu svému, kterou obdělával a měnil. Typickými prvky jsou cesty, meze, studánky, pole atd. Podkategorií kulturní krajiny jsou i historické parky či zahrady. Ty byly často utvářeny v blízkosti panských sídel či rodinných obydlí. Přestavují sbírku dřevin, které často bývají nejen evropského, ale i exotického původu.
- Kulturní infrastruktura, organizace, instituce – Pod kulturní infrastrukturou si lze představit městskou knihovnu, kulturní dům a okrajově lze i pod tento význam zařadit místní hospodu, obchod či sokolovnu. Všechny tyto objekty mohou fungovat jako jádro místního společenského života. Kulturní organizace a instituce jsou zastupovány obecním úřadem, školou, farou a ostatní.⁸ (Heřmanová, 2008, s. 66-79)

3.1.2 Prvky nehmotné lokální kultury

Druhou kategorií jsou prvky nehmotné kultury. V této kategorii lze nalézt lokální způsoby života, místní kultury a tradice. Různé společenství lidí svým způsobem života

⁸ Dělení podle Heřmanové a Patočky je podobné dělení na památky dle Kadlece a Svobody. U všech zmíněných autorů je nutné zmínit možnost kombinace jednotlivých kategorií, kdy například zámek (spadá do kategorie Panská sídla) je vybaven vlastní kaplí či kostelem (spadá do kategorie sakrální památky). Na zámek je ovšem nahlíženo jako na celek a není tak dále rozčleňován. Problém kategorizace se může projevit až chápání památkové péče, která většinou chrání objekt jako celek.

utváří místní kulturu, avšak do jisté míry je způsob jejich života právě důsledkem místní lokální kultury. Velkou kapitolou je náboženský život a spolkový život, ve které existují různé tradice a pravidla. Spolkovým životem je míněno hasičství, myslivecké spolky, baráčnictví, chovatelství apod. Náboženský život a spolková činnost spolu velmi úzce souvisí. Dle Patočky právě v lokalitách, kde je náboženský život okrajovou činností, ať už je to dáno historicky, či sekularizací, jeho činnost nahrazují práce pro společnost v podobě chovatelů, zahrádkářů, hasičů či myslivců. Dále to jsou tradice a zvyky obecného rázu (stavění májek, slavení posvícení, konání poutí atd.) V neposlední řadě do této kategorie spadá lidové nářečí a slovesnost, umělecké projevy (tanec, hudba, divadlo). Mezi dosud nejznámější a udržované slavnosti patří například masopustní průvod s maskami, pálení čarodějnic či Mikulášská nadílka. (Heřmanová, 2008, s. 80)

3.2 Kulturní dědictví

V teoretické části je nutné odlišit termíny kultura a kulturní dědictví. Často tyto pojmy bývají mezi sebou zaměňovány, ač má každý trochu jiný význam. Ve Velkém sociologickém slovníku se uvádí, že *„kulturní dědictví je souhrn kulturních prvků, artefaktů, sociokulturních regulativů, hodnot, norem, kulturních vzorů a idejí, které jsou trvalé kolektivní vlastnictví a všeobecně sdílený výsledek materiální a duchovní činnosti členů určité kultury předávány následujícím pokolením jako specifické dědictví. Přenášením kultury z generace na generaci je zajišťována kulturní kontinuita lidské společnosti.“* (Petrušek a kol., 1996, s. 168) Kulturní dědictví je část kultury, jež v dané společnosti zakořenila a předává se dalším pokolením. V postupu historie se aktuální kultura stává kulturním dědictvím. V počátku je kulturní inovace, které se stane tradicí, a tak i součástí kulturního dědictví. Jiná kulturní inovace může nahradit předešlou a zaujmout tak její místo ve společnosti. Jedná se o neustálé působení kultury na společnost, nové impulsy, ideje vyžadují určité změny postojů, názorů či zažitých vzorců chování. V cestě jim stojí zažité kulturní stereotypy, které brání inovacím zakořenit ve společnosti. Mnohdy se z inovace stane tradice a později odolává dalším novým inovacím, které se transformují na tradice. V okamžiku, kdy některé artefakty přestanou plnit danou funkci, mohou být i vyloučeny z kulturního dědictví. Společnost je nahradí jinými. Některé kulturní artefakty mohou nalézt novou úlohu v kulturním dědictví, zde mluvíme o kulturní transmisi. Jako příklad uvádí Petrušek některé náboženské předměty, které se již nepoužívají, ale nadále

jsou vystavovány například v muzeích či galeriích jako exponáty. (Petrušek a kol., 1996, s. 169)

3.3 Tradiční lidová kultura

Tradiční lidová kultura je nedílnou součástí národního kulturního bohatství. Zahrnuje v sobě národní tradice, jež se v určité lokalitě České republiky dědí z generace na generaci, a tak se udržují po staletí. Lidová tradice a tradiční hodnoty se stávaly jakousi sociální normou, jež byla generacemi předávána a dodržována. Větší úpadek zažila lidová kultura po druhé světové válce, kdy upadla hlavně domácí a řemeslná výroba. Začátek strojní průmyslové mechanizace, stěhování do měst a nahrazování lidské práce v zemědělství za mechanickou vedlo k masovému úpadku těchto tradic.

Národopisné šetření v druhé polovině 20. století ukázalo, že ač tradiční lidová kultura v tehdejší životě lidí upadala, tak neztratila na významu. Například Schauerová uvádí, že tradiční lidová kultura pomáhá v identitě samotného jedince, jeho ztotožnění s místem – regionem. Tyto vlastnosti a podvědomí získává jedinec v raném věku, když si tradice a hodnoty osvojuje. V pozdějším věku, může nalézt kulturní kořeny v kultuře vlastní obce či regionu a vzbudit tak kladný vztah k danému místu, což může být i předpoklad k identifikaci s vlastním národem. (Schauerová, 1998, s. 7) Krist doplňuje důležitost tradiční lidové kultury i v dnešním globalizovaném světě. Z dnešní multikulturní společnosti by podle autora neměly vymizet základní lidské hodnoty a vlastnosti, jako jsou rozum, altruismus, čestnost, spravedlnost, statečnost a další. Mnohé tyto hodnoty jsou vnímány a ukládány do vědomí jedince již v útlém věku mnohdy formou písní, říkadel, pohádek či zvyků a obyčejů, které jsou součástí lidové kultury. (Krist, 1998, s. 5)

V současné době zažívá tradiční lidová kultura renesanci v různých folklorních festivalech, řemeslných trzích a turistických skanzenech. Je zde patrná i důležitost ekonomické stránky lidové kultury, a to zejména při pořádání folklorních festivalů, které lákají mnoho návštěvníků. Folklor lze definovat jako soubor kulturních projevů, po většinou v podobě ústní, hudební či tanečně dramatické. V hudební části jsou používány tradiční nástroje a tanec je předváděn v originálních tradičních krojích, které jsou neoddělitelnou částí tradiční lidové kultury. Právě díky různým folklorním skupinám se tradiční lidová kultura udržuje a dostává do povědomí i širší veřejnosti. Praktická část této práce bude orientována i na tuto problematiku na území vymezeného regionu.

3.4 Památky

Památky kulturního dědictví jsou vnímány jako movité dědictví, jež určuje kulturní identitu, která je spoluutvářena prostřednictvím tradic a zvyků. Stejně jako tradice, tak i kulturní identita je předávána po generaci. Památky v sobě zachycují kulturní hrdost a odhodlanost národa k uchování pro další generaci. Současná situace lpí na uchování památek a udržitelnost pro budoucí generaci. V rámci udržitelnosti jsou realizovány projekty, které památky uchovávají a šetrně o ně pečují. V oblasti turistického ruchu, což je nejčastější projekt realizovaný pro ekonomickou soběstačnost, se vyskytují rozdíly mezi vlastníky jednotlivých památek. Některé památky se tak mohou stát oběťmi účelové devastace za vidinou zisku firem. Občas se stává, že síla peněz a moci je silnější než kulturně historické hodnoty. Většina autorů se shoduje na chápání památek, jako na souboru věcí, které je nutno uchovat pro další generaci. (Brabcová, 2003)

Památky se dělí na historické a kulturní. Existuje mnoho dělení památek, například podle účelu, lokality, stupně ochrany a další. Dělení na památky historické a kulturní je rovněž někdy složité, jelikož některé objekty v sobě zahrnují obě tyto kategorie. Obě kategorie v sobě nesou jakýsi doklad o vývoji společnosti, ať už se jedná o movitý statek nebo tradici a zvyky. Do kategorií památek řadíme, hrady, zámky, historické budovy, historické osady, sakrální stavby, vesnické stavby, technické památky, díly sochařství, malířství a další umění. Výčet možných objektů je velice široký, proto často jsou objekty kategorizovány. Ne zřídka se stává, že památky v sobě zahrnuje více kategorií, jsou souborem věcí různého historického významu. Na takové objekty je nutno nahlížet z více perspektiv a úhlů, které je nutno zohlednit hlavně při památkové péči.

Předmětem památkové péče je také péče o památkový fond, který představuje pravé bohatství své země. Úroveň památkové péče a péče o památkový fond je výrazem úrovně vyspělosti státu, který památkový fond spravuje. Ministerstvo kultury vypracovalo koncepci památkové péče na léta 2011 – 2016. Památkový fond neustále narůstá, v současné době se počet evidovaných jednotek přesahuje 40 000. V níže uvedeném seznamu je souhrn objektů památkového fondu uvedený v konceptu památkové péče.⁹

⁹ V současné době je v České republice evidováno a památkově chráněno 44 344 nemovitých objektů a více jak 100 000 movitých památek. Je nutné zmínit, že počet movitých památek lze vyjádřit i vyšším číslem, když budeme počítat všechny věci obsažené v mobiliárních fondech. (dle Národního památkového ústavu, MonumNet ke dni 5. 9. 2015)

Tabulka 1 Památkový fond

Skupiny kulturních památek	2002	Přírůstek	Úbytek	2010
Obytné stavby a feudální sídla	17919	629	335	18213
Církevní, sakrální a funerární stavby	7734	377	15	8096
Zastupitelské a správní stavby	417	19	7	429
Stavby pro soudnictví a vězeňství	65	6		71
Stavby pro vědu a výzkum	8			8
Stavby pro peněžnictví	107	14		121
Stavby pro výchovu a vzdělávání	314	39	1	352
Stavby pro obchod a služby	377	25	9	393
Stavby zdravotnické a sociální	340	12	3	349
Stavby pro kulturu a společenské stavby	218	21	3	236
Stavby pro výstavnictví	6			6
Stavby pro sport	39	16		55
Stavby pro turistiku a rekreaci	46	5		51
Stavby pro myslivost	45	3		48
Vojenské a opevňovací stavby	276	10	1	285
Stavby a díla s převažujícími přírodními prvky	54	9	1	62
Drobné stavby a díla	7737	322	42	8017
Zemědělské stavby	604	86	20	670
Stavby pro zpracování zemědělských produktů	529	57	8	578
Stavby pro zpracování dřeva	12	2		14
vodohospodářské a energetické stavby	425	34	2	457
Dopravní stavby a spoje	485	61	9	537
Stavby a pozůstatky těžby surovin	119	4	3	120
Stavby pro hutnictví a kovovýrobu	99	7	2	104
Ostatní výrobní stavby	107	21	1	127
Archeologické nálezy a naleziště	833	12		845
Celkem	38915	1791	462	40244

Vlastní zpracování podle Koncepce památkové péče v letech 2011-2016

Památkový fond v sobě zahrnuje i památky zpřístupněné, kterých je opravdový zlomek. Práce se věnuje také tématu atraktivnosti kulturních institucí, faktorů, jež návštěvu

ovlivňují a možné způsoby zvýšení atraktivnosti pro návštěvníky. Jedním z možných východisek je spolupráce kulturních institucí nejen při pořádání kulturních akcí, ale i na organizaci a fungování stálých expozic v regionu. Na atraktivitu jednotlivých památkových objektů působí několik proměnných, ať už lokalita, ve které se daný objekt nachází, momentální stav návštěvníka i nabízené expozice prezentující kulturně – historické dědictví.¹⁰

3.5 Využití památek z ekonomického hlediska

V současné době je využití kulturního dědictví velkým problémem, a to nejen z hlediska jejich financování. Právě ekonomická stránka věci je při provozu a údržbě památek často rozhodující. Zde je i patrný rozdíl mezi dobou výstavby objektů a dobou dnešní. Náklady na výstavbu historických domů byly vždy menší než náklady na mobiliář, na vybavení domu. Panské domy či usedlosti byly vybavovány uměleckými díly, vzácným nábytkem apod. Dobrý příklad uvádí Heřmanová na známém a v 90. letech oblíbeném podnikatelském baroku. Rozdíl mezi původními stavbami z období baroka je právě v umělecké hodnotě interiéru. V dnešních vilách ekonomické náklady na výstavbu objektu daleko převyšují náklady na uměleckou výzdobu, nebo tyto náklady úplně v rozpočtu chybí. (Heřmanová, 2008, s. 140)

Patočka potvrzuje důležitost ekonomického hlediska při využívání kulturního dědictví. „Kulturní dědictví je fenomén ekonomickým. Umělecký projekt je vždy součástí

¹⁰ O prezentaci kulturního dědictví a faktorů ovlivňujících návštěvnost památkových objektů se zajímá i článek C. Petra z univerzity v Bretani vydaný v časopise *Tourist Managemnt*. Autor zde upozorňuje na prezentaci pamětihodností zajímavější formou než pouhým „prohlížením památek“. Dle autora při návštěvě institucí kulturního dědictví (památek) působí na návštěvu tři hlavní veličiny. První veličinou je samotný návštěvník (Person), který je charakterizován různými socio-demografickými proměnnými (stupeň vzdělání, sociální status, geografické umístění), psychologickými proměnnými (zájem o historii, postojem k turismu a další) a chutí k poznávacím aktivitám během dovolené. Druhou zastupující veličinou dle autora je kulturní dědictví jako prostor (space). Prostor zastoupen institucí kulturního dědictví v sobě zahrnuje jakousi prestiž, jež nutí návštěvníka k prohlídce. Může se zde promítnout i historická vázanost na dějiny státu, lokality, jež dodává na důležitosti památky. Poslední veličinou, jež ovlivňuje rozhodování pro navštívení je samotná návštěva místa (zda se jedná o dovolenou s cílem poznáním, zda je návštěva zahrnuta v rozpočtu dovolené, zda návštěva zapadá do kontextu návštěvy lokality apod.). Grafické zobrazení je uvedené v příloze číslo 1. (Petr, 2015)

projektu ekonomického a pro každou kulturní památku musely být vytvořeny zdroje a památka začleněna do širšího finančního projektu.“ (Patočka 2008, se 140). V porevoluční době stály regiony, obce i stát před otázkou, jak dále využít tyto objekty, jejichž ekonomický projekt již není realizován, který již zanikl. Otázkou zůstává, zda modernizovat původní ekonomický projekt nebo vytvořit úplně novou cestu, která by zajistila ekonomickou soběstačnost. Jistě je nutné odlišovat jednotlivé objekty a hledat cesty individuální, aby se kulturní dědictví mohlo opět začlenit do společenského života lokální společnosti. Jednou z cest pro památkové objekty je začlenění do cestovního ruchu. I když tempo začleňování jednotlivých objektů roste, stále není dostatečné. Cestovní ruch je spojen s památkami hlavně v podobě návštěvnosti ať už stálých expozic zámeckých objektů nebo různých kulturních akcí. Hlavní zájem je stále soustředěn na památky, které jsou „vyhlášené“ a dostupné návštěvníkům již několik let. Návštěvnost roste, na některých objektech i dynamickým tempem, ale na druhou stranu je v České republice stále mnoho objektů, které nejsou ani zpřístupněné, které chátrají a ztrácí na své hodnotě. Jinými slovy, se cestovní ruch v oblasti památek stále ubírá směrem, jenž byl vytyčen již v padesátých letech minulého století, kdy v roce 1948 byly vytipovány určité objekty, které budou sloužit turistickému účelu. Ostatní dvě kategorie objektů byly transformovány na veřejný účel. Z objektů se budovaly školy, radnice či zemědělská družstva.¹¹ V novodobé historii vstupuje na obzor i pojetí památky jako kapitálu. Tato myšlenka byla realizována až ve 20. století, i když víme málo o využívání památek za doby renesance či baroka. Podobně shrnuje tento fenomén Patočka v díle Lokální a regionální kultura v České republice. „Teprve ve 20. století můžeme mluvit o ekonomizaci památky, o památkách jako rozvojovém zdroji specifického charakteru a o tom, že společnost je ochotna platit za konzumaci kulturních vzorců.“(Patočka, 2008, s. 155)

Pro lepší pochopení kultury a ekonomických faktorů vedoucích k rozvoji regionu, potažmo pochopení teorií regionálního rozvoje, je nutné pochopit základní členění oblastí ekonomie a různé ekonomické školy. Podobně nezbytnost zdůrazňuje Blažek a charakterizuje jednotlivé ekonomické teorie.

¹¹ Například státní zámek Slatiňany, který uváděn ve vlastní práci, se ocitl v těchto letech v kategorii nepřístupných objektů. Bylo zvažováno několik variant jeho využití, např. internátní škola, ubytovna pro podnik Transporta Chrudim nebo posádka pro vojenský útvar. Naštěstí zde vzniklo za iniciativy prof. Františka Bílka hipologické muzeum, které je v expozicích umístěno dodnes.

Za první moderní ekonomickou školu jsou považováni představitelé **klasické politické ekonomie**. Zakladatelem toho směru byl Adam Smith, který se zapsal do historie se svou teorií neviditelné ruky. Smith prosazoval myšlenku volné konkurence, která představuje přirozený řád spočívající na fungování neviditelné ruky trhu. Podstata je ve sledování vlastních zájmů a zároveň plnění zájmů společenských prostřednictvím stimulace neviditelné ruky trhu. Předpokladem fungování toho principu je laissez faire – zdržení se státních zásahů do ekonomiky. Na myšlenky Smitha navazují představitelé **neoklasické ekonomie**, jež stojí za matematizací celé vědy. Všeobecným předpokladem neoklasické ekonomie je racionalita jejich aktérů (homo economicus), dokonalá mobilita výrobních faktorů a plné využívání zdrojů. Opačným kurzem se udává teorie keynesiánská, vyplývající z myšlenek svého zakladatele Johna Maynarda Keynesa. Stěžejním dílem je Všeobecná teorie zaměstnanosti, úroku a peněz z roku 1936, která přinesla revoluční myšlenku, že národní ekonomiky se nemusejí snažit o vyrovnaný rozpočet. **Keynesiánská ekonomie** se snaží kombinovat kapitalismus s intervencionalismem. Výsledkem keynesiánské teorie byl monetarismus, jenž si dodnes zachovává určitý vliv. Keynesiánská teorie odmítá teorii, že svobodný trh může zajistit všeobecnou zaměstnanost. Odvolává se na snižování daní a poskytování vládních prostředků v době recese, které mají povzbudit poptávku a nastartovat ekonomiku, aby se začala vytvářet nová pracovní místa. Teorie předpokládá, že po opětovném růstu by mělo přijít zvýšení daní a omezování výdajů, čímž se pokryjí předešlé výdaje na povzbuzení ekonomiky. Tato teorie ekonomiky fungovala hlavně v 50. a 60 letech 20. století. V období 70. let nastala ekonomická krize a hledala se nová východiska. Ke slovu se dostávají neomarxisté, kteří usilují o zásadní reformu ekonomický struktur a institucí. Na ekonomické otázky nahlízejí z širokého úhlu a snaží se je řešit jako součást obecnější teorie společnosti. **Neomarxistická teorie** staví na myšlenkách Karla Marxe, za základ společnosti vydávají ekonomickou základnu, od které se odvíjejí další vztahy (náboženství, vzorce chování, instituce atd.). Mezi hlavní problémy patří v marxistické teorii vztah mezi třídními společnostmi, které mezi sebou svádějí zápas o přerozdělování zisku. Třídní vztahy nastavené v kapitalismu jsou podle Marxe nespravedlivé a nutí jednotlivé třídy mezi sebou neustále bojovat. Marxistické i nemarkistické teorie tak kritizují dosavadní ekonomické systémy a snaží se najít alternativu ke spravedlivějšímu sociálnímu systému, který by vedl hlavně ke zlepšení životních podmínek dělníků. Ekonomická krize v 70. letech 20. století přinesla více názorů

a teorií. Oproti marxistické a nemarxistické teorii vzniká **teorie neoliberální**, která věří ve schopnost autoregulace trhu, a tak oživuje původní neoklasickou teorii. Neoliberalisté navázali na původní teorie, které byly především mikroekonomického směru, proto je rozvedly do makroekonomických sfér.¹² Poslední Blažkem uváděnou teorií je **institucionální ekonomie**, jejíž počátek sahá do přelomu 19. a 20. století. Její zakladatel Thornstein Veblena se snaží najít odpověď na otázku „Jak?“ místo časté otázky „Proč?“. Jeho následovníci navrhli nahlížet na ekonomický systém jako na evolučně vyvíjecí se organismus, kdy se jednotlivci a instituce navzájem ovlivňují. Instituce tak řadili za jednoho z hlavních aktérů při utváření ekonomiky. (Blažek, Uhlíř, 2011, s. 54)

Úroveň ekonomiky a její stabilita je bezesporu faktor, který ovlivňuje celý sektor kultury. Prostředky, které plynou ze státního rozpočtu na kulturu v ČR uvádí následující tabulka.

Tabulka 2 Podíl celkových výdajů na kulturu

Rok	2010	2011	2012	2013	2014
Celkové výdaje státního rozpočtu	1157	1155	1152	1173	1211
Celkové výdaje na kulturu	7,706	7,863	8,499	10,481	10,93
Podíl výdajů na kulturu v %	0,67	0,68	0,74	0,89	0,90

Vlastní zpracování podle - Ministerstvo kultury – státní závěrečné účty

Jak lze vyčíst z uvedených dat, výdaje státu na kulturu netvoří ani procento z celkových výdajů státního rozpočtu, přesto je zde rostoucí tendence, která se od roku 2012 neustále posouvá.¹³

3.6 Památková péče v zákonech

Hlavním opěrným pilířem památkové péče v oblasti práva je zákon České národní rady č. 20/1987 sb. , o státní památkové péči ve znění pozdějších změn. Zákon upravuje ochranu kulturních památek, ukládá povinnosti a práva majitelům kulturních památek a popisuje základní pojmy a ustanovení. Zákon je rozdělen celkem do šesti částí, každá upravuje specifické zaměření.

¹² Z důvodu stavění neoliberální teorie na základech původní neoklasické se často označuje jako za neoklasickou makroekonomii, která by měla představovat alternativu ke keynesiánství.

¹³ v předešlých letech 2008 – 2010 byl procentuelní výdaj mezi 0,73 – 0,67 %. Růstová tendence tedy vystřídala období klesající, které bylo ovlivněno celkovou ekonomickou situací

V první části zákona jsou definovány základní ustanovení a pojmy. Tato část shrnuje účel celého zákona a jasnou definici pojmů, jako jsou *kulturní památky*, *prohlašování kulturních památek*, *národní kulturní památky*, *památkové rezervace* a další. Dále se zabývá jejich evidencí či možnostmi zrušení.

„Stát chrání kulturní památky jako nedílnou součást kulturního dědictví lidu, svědectví jeho dějin, významného činitele životního prostředí a nenahraditelné bohatství státu. Účelem zákona je vytvořit všestranné podmínky pro další prohlubování politicko-organizační a kulturně výchovné funkce státu při péči o kulturní památky, o jejich zachování, zpřístupňování a vhodné využívání, aby se podílely na rozvoji kultury, umění, vědy a vzdělávání, formování tradic a vlastenectví, na estetické výchově pracujících a tím přispívaly k dalšímu rozvoji společnosti.“ (§ 1 zákon č.20/1987 sb)

Pro účely práce je důležitá definice kulturních památek a národních kulturních památek z první části tohoto zákona.

„Za kulturní památky podle tohoto zákona prohlašuje ministerstvo kultury České republiky (dále jen "ministerstvo kultury") nemovitě a movitě věci, popřípadě jejich soubory,

a) které jsou významnými doklady historického vývoje, životního způsobu a prostředí společnosti od nejstarších dob do současnosti, jako projevy tvůrčích schopností a práce člověka z nejrůznějších oborů lidské činnosti, pro jejich hodnoty revoluční, historické, umělecké, vědecké a technické,

b) které mají přímý vztah k významným osobnostem a historickým událostem.“

Další kategorií jsou Národní kulturní památky (dále jen NKP) mezi něž se řadí i objekty, o které má tato práce eminentní zájem.

„Kulturní památky, které tvoří nejvýznamnější součást kulturního bohatství národa, prohlašuje vláda České republiky nařízením za národní kulturní památky a stanoví podmínky jejich ochrany.“

Evidenci kulturních památek a národních kulturních památek zajišťuje v České republice Ústřední seznam kulturních památek vedený odbornou organizací státní památkové péče. Přehlednou evidenci nabízí také Národní památkový ústav, a to v dostupnosti na webovém rozhraní MonumNet. Podle aktuálního seznamu na stránkách NPÚ, je nyní v ČR evidováno 40 334 nemovitých kulturních památek a 304 národních kulturních památek.

Druhá část zákona je věnována péči o kulturní památky a jejich ochranu. Jsou zde popsány povinnosti vlastníků objektů, opatření při jejich neplnění a postupy při rekonstrukci či opravě nemovitosti.

Třetí část zákona o památkové péči zahrnuje archeologické výzkumy. Opatření při provádění podobných výzkumů, ohlašování nálezů apod.

Čtvrtá část se orientuje na orgány a instituce, jež organizují a plní funkci státní památkové péče. Jedná se o

- Ministerstvo kultury
- Památkovou inspekci
- Celní a krajské úřady
- Obecní úřady s rozšířenou působností
- Obce
- Komise státní památkové péče, Konzervátora státní památkové péče a zpravodaje státní památkové péče
- Odbornou organizaci státní památkové péče

Pátá část zákona ustanovuje sankce a pokuty při nedodržování povinností, za jakých okolností se mohou při neplnění povinností pokuty majiteli udělit.

Část šestá tohoto zákona upravuje závěrečná ustanovení.

3.7 Region

Pojem region je jeden ze základních termínů, který je nutné popsat v teoretické části pro účely této práce. Region je mlhavý pojem, se kterým se dnes setkáváme běžně v médiích, literatuře i odborných diskuzích. Na region nahlíží různé vědní disciplíny odlišně podle jejich zaměření. Termín region pochází z latinského slova REGERE, které vyjadřuje slova vládnout či řídit. Region můžeme charakterizovat z pohledu geografického, ekonomického, právního, historického či kulturního. Každá vědní disciplína na pojem nahlíží v jiné rovině. Vždy se jedná o určitou oblast, která je charakteristická svými geografickými, historickými nebo sociálně-ekonomickými podmínkami. Původně bylo nahlíženo na region z objektivního hlediska, kdy je region vždy geograficky determinován. Základ této koncepce je v předpokladu, že geografické podmínky ovlivňují sociální a ekonomické charakteristiky.

V objektivním přístupu je region jasně a přesně definován, jsou určeny jeho administrativní hranice a geografické prostředí. Subjektivní hledisko, které se mezi odbornou veřejností objevuje až později, vychází z předpokladu, že hranice regionu nelze přesně stanovit a administrativně rozdělit. Hranice jsou vytvářeny na základě lidské představivosti a každý region má své charakteristické rysy, jež lidé v něm žijící utvářejí (např. kultura, historie a další).¹⁴ (Kadeřábková, 2008, s. 9) Podobně nahlíží na regiony i Ježek, když uvádí, že „Regiony neexistují samy o sobě. Jsou výsledkem procesu abstrakce, zobecnění anebo konstrukce, to znamená specifického postupu jeho vymezení, který nazýváme regionalizace.“ (Ježek, 2008 s. 282)

3.8 Regionální rozvoj

Následkem sametové revoluce v roce 1989 v České republice došlo k decentralizaci veřejné správy. Porevoluční doba přenesla na samosprávné územní celky větší pravomoci i zodpovědnost. Zároveň se otevřely nové možnosti a přístupy k podpoře regionálního rozvoje. Pojem regionální rozvoj je do značné míry neurčitý. Jeho definice jsou napříč různými vědními obory nejednotné. Ač není definice regionálního rozvoje zcela stanovena, Damborský ji rozděluje na dva hlavní přístupy. Na regionální rozvoj nahlíží z pohledu akademického, kdy hovoří spíše o teoretickém základě, a z pohledu praktického, kdy jsou teoretické poznatky prakticky, reálně aplikovány. V prvním zmíněném přístupu jsou řešeny různé vztahy a jevy prostřednictvím poznatků jednotlivých věd, zejména ekonomie, sociologie, geografie a dalších. Jedná se o aplikaci nauk na konkrétně řešený problém, který se vyskytuje v daném prostředí. Tento přístup hledá příčiny pomocí zmíněných věd, hledá příčiny např. v osídlování území či nízké nezaměstnanosti. Takové chápání regionálního rozvoje je často označováno za regionalistiku.

Oproti tomu praktický přístup k regionálnímu rozvoji aplikuje získané teoretické poznatky v praxi. Často se projevuje využíváním a zvyšováním potenciálu regionu, které vede ke zvýšení kvality života obyvatel daného regionu, k větší konkurenceschopnosti či kvalitnější infrastruktuře. Potenciál regionu lze hodnotit několika ukazateli, jako příklad

¹⁴ Hranice regionu a jejich rozložení uvádějí také autoři Vozáb a Maier, kteří rozlišují regiony na základě charakteristik. Dělí regiony na fyzické, administrativní a funkční regiony. Fyzické regiony jsou determinovány na základě přírodních hranic (pohoří, pobřeží, vodní tyky atd.) Administrativní dělení představuje správní rozdělení regionu. Funkční regiony nemají pevné hranice, ale jsou vybaveny přechodným rozhraním. (Vozáb, Maier, 2012)

uvádí Damborský míru nezaměstnanosti, vzdělanostní strukturu nebo množství nerostných surovin. Dále uvádí, že akademické pojetí úzce s praktickým souvisí, jelikož vytváří podmínky a nalézá nástroje k plnění stanovených cílů. „Akademické pojetí regionálního rozvoje vytváří pro regionální politiku poznatky, které jsou následně využity pro praktické pojetí regionálního rozvoje (ovlivnění vyššího využití a zvýšení potenciálu regionu). Jedná se zejména o charakteristiku regionů, jejich rozvojových potenciálů, nedostatků v rozvoji a následné hledání nástrojů regionální politiky, které vedou k lepšímu regionálnímu rozložení socioekonomických aktivit za účelem podpory reálného regionálního rozvoje, tj. za účelem vyššího využití a zvýšení potenciálu regionů.“(Damborský, 2008, s. 12)

3.9 Spolupráce institucí

Spolupráci lze spatřit ve všech oblastech lidské činnosti. Je významným hybatelem k dosahování výsledků, které jsou v individuálním přístupu hůře dosažitelné. Spolupráce usnadňuje práci nejen v komunikaci, ale i v oblasti mezilidských vztahů. S nejrůznějšími formami spolupráce se můžeme setkat na úrovni obcí, kde spolupracují jednotlivé spolky, obce navzájem i jiné organizace. Důvodů pro spolupráci jednotlivých institucí je mnoho, základ lze podle Galvasové spatřit v existenci „Synergického efektu“, který předpokládá, že společně lze dosáhnout významnějšího cíle, než kdyby o něj usiloval každý objekt samostatně. Obecnou definici spolupráce lze vyjádřit jako „součinnost určitého množství subjektů při dosahování určitého společného cíle“(Galvasová a kol., 2007, s. 12).

Význam spolupráce je definovaný i samotnou funkcí. Každá spolupráce je navázána za určitým cílem, plní určitou funkci. Spolupráci lze navázat například za účelem vzájemné výměny informací a zkušeností mezi organizacemi i napříč různými obory. Často organizace spolupracují pro společný postup ve vyjednávání k dosažení určitého cíle. Další formou spolupráce, jež je v současné době frekventovaná, je spolupráce institucí při realizaci nebo koordinaci na různých rozvojových projektech. V tomto případě mohou organizace realizovat i projekty, které by nebyly schopny individuálně pokrýt. Na úrovni obcí je obvyklá spolupráci při zajišťování veřejných služeb. V oblasti kulturních institucí to jsou spolupráce při konání kulturních akcí, vstupenkových výhod, motivačních projektů nebo vzdělávacích akcí.

4 Charakteristika prostředí

4.1 Pardubický kraj

Pardubický kraj je situován do jižní části Východních Čech. Jeho rozloha je 4 519 km² a sousedí s krajem Olomouckým, Jihomoravským, Středočeským, Královéhradeckým a krajem Vysočina. Na severu je ukončen státní hranicí s Polskem. Větší část území kraje protíná řeka Labe. Jedná se o většinou pahorkatou krajinu s vrchovinami, jež přecházejí do nížin u povodí Labe. Na území kraje trvale žije více jak 516 000 obyvatel. Většina obyvatel je zaměstnána v průmyslu (textilní, strojírenský, kožedělní atd.), zemědělství a cestovním ruchu. V poslední době se odvětví cestovní ruchu začalo více rozvíjet. Mezinárodní železniční koridor přináší kraji ekonomickou prosperitu, a to i v podobě nových zahraničních investic v nově budovaných průmyslových zónách.¹⁵

Nezanedbatelným sektorem je zemědělské odvětví, jelikož z celkové plochy kraje zaujímá zemědělská půda 60,75 %, lesy 29 % a vodní plochy 1,35 %.

Obrázek 1 Kraje České republiky

Zdroj: Úřad práce ČR

¹⁵ Mezinárodní železniční koridor prochází krajským městem Pardubice. Nejen, že trať spojuje hlavní centra České republiky Praha – Ostrava, Praha – Brno, ale i evropské metropole Berlín – Vídeň, Berlín – Bratislava a další.

V kraji je celkem 451 obcí, z čehož je 15 obcí s rozšířenou působností a 26 obcí s pověřeným obecním úřadem. Z celkového počtu obcí se v kraji nachází 38 měst. Statutárním městem je město Pardubice. V kraji se nachází i množství přírodních zajímavostí, mezi největší patří chráněná krajinná oblast Železné hory, chráněná krajinná oblast Žďárské vrchy, chráněná krajinná oblast Orlické hory, oblast Polabí či masív Králického Sněžníku, který svou výškou 1424 m n. m. je nejvyšším bodem Pardubického kraje. Pardubický kraj patřil od historie koním. Chov koní má v kraji velkou tradici, město Pardubice má koně i ve svém znaku a je známé také díky legendárnímu dostihu – Velké pardubické, která se jezdí již od roku 1874. Dalším významným hipologickým místem je Národní hřebčín v Kladrubech nad Labem, který je nejstarším hřebčínem na světě, založený císařem Rudolfem II. v roce 1579. Pardubický kraj protíná koňská tematika napříč, mezi další zajímavá místa s touto tematikou je Heřmanův Městec či Slatiňany, kde se v současné době nachází hipologické muzeum a hřebčín. Mezi nejvýznamnější historické památky patří stavby rodu Pernštejnů – Zámek v Pardubicích či hrad Kunětická hora.

Tabulka 3 Charakteristika Pardubického kraje v číslech

Rozloha km ²	4519 km ²
Počet obyvatel	516 000 obyvatel
Statutární město	Pardubice
Podíl nezaměstnaných	4,86%
Průměrná hrubá mzda	22 885 Kč
Hustota obyvatel	112 obyvatel /km ²
Nejvyšší bod	Kralický Sněžník
Nejnižší bod	Labe u Kojic
Největší vodní plocha	Údolní nádrž Seč (220 ha)
Počet obcí	451
Největší přírodní chráněné území	Přírodní rezervace Maštale 1088,56 ha
Nejdelší řeka	Chrudimka 104,4 km

Vlastní zpracování podle webových stránek Pardubického kraje

Region leží v turistické oblasti Východních Čech, do které spadají kraje Pardubický a Královéhradecký, nachází se v jihozápadní části Východních Čech. Je typický v pestrosti krajinného rázu, bohatosti a rozmanitosti nejen kulturních, ale i přírodních krás. Je ohraničen dvěma pohořími, a to Železnými horami a Žďárskými vrchy. Nejsou to pohoří vysoké, ale nabízejí všestrannost turistického využití. V oblasti se nalézá velice pestrá nabídka kulturních institucí zasazených v přírodních atraktivitách, a navíc je region snadno dostupný z ostatních regionů České republiky. Mezi hlavní turistické aktivity v regionu patří zimní sporty, především oblast Hlinska, dále pěší turistika, návštěva památek, rekreace u vody i lázeňství. Region je tvořen i významnými historickými městy, jako jsou Chrudim, Heřmanův městec, Skuteč, Třemošnice, Nasavrky, Hlinsko a další. Okolo těchto měst zároveň vznikly turistické mikroregiony, které se podílí na rozvoji jednotlivých oblastí. Příkladem fungujícího mikroregionu je například mikroregion Chrudimsko, Heřmanoměstecko či mikroregion Železných hor.¹⁶ V oblasti Chrudimsko-Hlinecko žije více jak 100 000 obyvatel. Většina obyvatel je zaměstnána v průmyslu, strojírenství či zemědělství. Za prací většinou lidé dojíždějí do větších měst. Centrem zaměstnanosti se tak stává Chrudim (strojírenství, textil), Hlinsko (elektroprůmysl, potravinářství), Třemošnice a Prachovice (stavební materiály) nebo Skuteč (kožedělný a textilní průmysl). Část obyvatel musí za prací dojíždět i do vzdálenějších Pardubic či Hradce Králové.

Z hlediska přírodních podmínek je region všestranný a nabízí vše k trávení aktivní i odpočinkové dovolené. Region se nachází v mírném pásu podnebí v úrovni nadmořské výšky od 231 m. n. m do 783 m. n. m. Většina oblasti se nachází podél povodí řeky Chrudimky, která ústí do Labe v Pardubicích. Další významnou řekou regionu je řeka Doubrava, jež protéká západní částí a ústí také do Labe. V okolí řek se nachází i několik rybníků, ale hlavně i vybudované vodní přehrady. Největší přehradou regionu je přehrada Seč, která se spolu s Křižanovicemi a nádrží Hamry nachází na řece Chrudimce. Nejvíce navštěvovanou přehradou je údolní nádrž Seč, která nabízí řadu možností letní rekreace. Na své si přijdou milovníci vodních sportů i rybolovu. Na přehradě funguje několik hotelů

¹⁶ Na území Pardubického kraje se v roce 2015 nacházelo oficiálně 30 mikroregionů. Mikroregiony jsou zpravidla menší územní celky, založené za určitým cílem, plnící danou funkci. Mikroregion Chrudimsko byl založen za účelem rozvoje všech zúčastněných měst a obcí k vyrovnání evropským standardům. Za rozvojem je myšleno hlavně zlepšování životního podmínek životního prostředí, infrastruktury, cestovního ruchu, ekonomických podmínek, snižování nezaměstnanosti a další.

i s wellnes vybavením. Na území regionu se nachází i chráněné krajinné území (CHKO) Železné hory, které láká na pěší turistiku i cyklistiku. Dále se v regionu nachází přírodní rezervace (Anenské údolí, Habrov, Hluboký, Hubský, Krkanka, Oheb, Polom, Strádovka, Strádovské Peklo, Střemošická stráž, Vápenice, Volákův kopec, Zubří), národní přírodní rezervace (Lichnice – Kaňkovo Hory) a řada přírodních památek (Buchtovka, Kaštanka, Na Obůrce, Na skalách, Pivnice, Střítežská rokle, Upolíny u Kamenice, V Koutech). V regionu se začíná rozvíjet i cestovní ruch, který láká návštěvníky na kulturní a historické památky, rekreaci v přírodě a sport nebo agroturistiku, která začíná být atraktivnějším způsobem trávení rekreace. Na části CHKO Železné hory se nalézá i Geopark železné hory, který protíná řada turistických i cyklistických tras. Výjimkou nejsou ani hipostezky, které lemují celé údolí řeky Chrudimky a v poslední době zažívají velký nárůst zájemců. Není to dané pouze aktuální dobou, kdy zájem o koně roste, ale hraje zde velkou roli i tradice chovu koní, kterou má celý Pardubický kraj.

V kulturní a historické oblasti regionu dominuje historické centrum města Chrudimi, hrady a zámky v okolí i lidová architektura na Hlinecku. Z chrudimské oblasti je nejvýznamnější město Chrudim, se svým historickým jádrem a nedaleký Zámek ve Slatiňanech s historickou expozicí a hipologickým muzeem. Na Hlinecku se můžeme setkat s unikátní výstavbou venkovských domů a usedlostí, které jsou důkazem ojedinělé a originální lidové architektury. Centrem je Soubor lidových staveb Vysočina, který své expozice prezentuje na Veselém Kopci nedaleko Hlinska a přímo v historické městské osadě Betlém. S několika podobnými stavbami se však můžeme setkat i v okolních vesnicích, jako jsou Dřevíkov, Svobodné Hamry, Kameničky, Čachnov a další. Přehledu jednotlivých kulturně historických oblastí je věnována následující kapitola.

4.2 Kulturně-historické dědictví v regionu

Region Chrudímsko-Hlinecko je velmi rozmanitá a bohatá oblast na historické památky. Je zde mnoho zámků, hradů, zřícenin, městských historických center i vesnických památkových rezervací. Některé z těchto památek jsou označeny za národní kulturní památky či kulturní památky. I přes velkou rozmanitost a početnost kulturních památek, nejsou zdaleka všechny přístupné a dostupné tak cestovnímu ruchu. Některé objekty jsou ve státním vlastnictví a většina jich je otevřena veřejnosti. Ostatní jsou v soukromých rukou. Například zámků, hradů a zřícenin je v regionu 17, ale pouze 5 je

otevřeno veřejnosti. Mnoho těchto objektů je funkčně využito pro veřejné účely, jako například domovy seniorů, léčebny, sídla veřejných institucí nebo školské zařízení. Níže je uveden seznam hradů a zámků včetně jejich současného využití.

4.2.1 Hrad a zámky regionu Chrudimsko-Hlinecko

- Zámek Běstvína – původní barokní zámek z poloviny 17. století. Zámek byl vystavěn na původní tvrzi a v majetku Birkensteinů přestavěn na čtyřkřídly barokní zámek. V současné době je v zámku umístěna internátní škola.
- Zámek Heřmanův Městec – pozdně barokní stavba z 2. poloviny 18. století. Jedná se o jednopatrovou budovu s přiléhajícím parkem, jež byla ve vlastnictví rodiny Kinských. Nyní je zámek v dobrém stavu a je v něm zřízen domov pro seniory.
- Zámek Hoješín – původní rokokový zámeček vystavěn ke konci 18. století. V současnosti je v majetku Školských sester sv. Františka a slouží jako charitní dům.
- Zámek Hrochův Týnec – zámek z 18. století, jenž byl později přestavěn v držení premonstrátů a upravován až do 2. poloviny 19. století. Po druhé světové válce zde byl zřízen dětský domov. V současné době od roku 2010 je majitelem obec a zámek je bez využití a nadále chátrá.
- Zámek v Chrastí u Chrudimi – Albrecht Slavata z Chlumu vystavěl renesanční zámek v 16. století, který byl dále přestavěn na barokní zámek. V současné době zde sídlí městský úřad a muzeum.
- Zámek Chroustovice – nádherný zámek, na kterém se vystříдалo hned několik majitelů. Původně vystaven Slavaty z Chlumu jako renesanční zámek v 16. století. Dalšími majiteli byli Kinští, kteří ho upravili po vzoru rokoka. Posledními významnými majiteli byli členové rodiny Thur – Taxis, kteří zámek obývali v 2. polovině 19. století. Od roku 1919 slouží objekt ke vzdělávacím účelům a v dnešní době je v něm umístěno odborné učiliště.
- Zámek Medlešice – barokní zámek s přiléhajícím parkem nedaleko Pardubic. Dnes využit jako sídlo dětské organizace.
- Zámek Nasavrky – renesanční zámek z 16. století. Významným majitelem byla rodina Auerspergů, jež vlastnila i nedaleký zámek Slatiňany. Původně byl

zámek hlavním centrem panství, které bylo až v 18. století přesunuto do Slatiňan. Dnes je zámek využíván jako muzeum. V expozici muzea se návštěvníci vypraví „Po stopách Keltů“.

- Zámek Rosice – dnes již ne tolik patrné stopy po renesančním zámku, který byl zbudován na přelomu 16. a 17. století. Zámek postupně sloužil hlavně jako hospodářský dvůr, jehož funkci plní dodnes. V současnosti je zde zemědělské družstvo.
- Zámek Slatiňany – asi nejvýznamnější zámek regionu, který se dochoval do současnosti v původní podobě. Původně renesanční zámek z 2. poloviny 16. století, který byl postupně barokně a novogoticky upraven. Významně se na jeho vzhledu a slávě podílel rod Auerspergů, který zde žil až do roku 1942. Po druhé světové válce zde zásluhou prof. Františka Bílka bylo zřízené unikátní hipologické muzeum. V současné době je zámek v majetku Národního památkového ústavu a je zpřístupněn veřejnosti. Na zámku se nachází několik prohlídkových okruhů, které byly zřízeny až v roce 2010, kdy k původní hipologické expozici přibyla i prezentace šlechtického sídla.
- Hrad Rychmburk - původně gotický hrad ze 14. století, který byl v průběhu historie několikrát přestavěn. Hrad je veřejnosti přístupný jen z části, a to především nádvoří a hradní sklepení. V objektu v současnosti sídlí léčebna pro chronicky nemocné.
- Ostatní zámky jsou v soukromém vlastnictví a nepřístupné. Jedná se o zámky Karlštejn, Třemošnice, Moravany, Březovice a Svobodné Hamry.

Další kategorií jsou zříceniny hradů, které jsou v regionu také početně zastoupeny. Nejznámější jsou zříceniny hradů Lichnice a Košumberk, které jsou volně přístupné. Dále lze navštívit zříceniny hradů Oheb, Vildštejn, Rabštejn, Strádov a Žumberk.

4.2.2 Památky lidové architektury

Region je významný a bohatý na lidovou architekturu, která je patrná a dochovaná v okolí Hlinska. Nejvýznamnějším místem tohoto druhu je osada Veselý Kopec, kde v současnosti sídlí Soubor lidových staveb Vysočina (dále jen SLS Vysočina). Je to jedinečná expozice lidového stavitelství v Pardubickém kraji, jež přináší svědectví o životě předešlých generací na venkově. V expozici najdeme ukázky lidových řemesel,

zemědělských nástrojů a vybavení příbytků tehdejších obyvatel. První expozice byla zpřístupněna návštěvníkům v roce 1972 a dodnes se její nabídka rozšiřuje. V současné době je ve správě Národního památkového ústavu a je veřejnosti otevřena. Expozice se nachází v usedlosti Veselý Kopec a v Hlinsku – Betlém. SLS Vysočina je zároveň regionální pracoviště pro lidovou kulturu v Pardubickém kraji. SLS Vysočina zřídilo i stálou expozici masopustních občůzek z Hlinecka, které jsou od roku 2010 zapsány na seznamu světového nehmotného kulturního dědictví UNESCO.

4.2.3 Národní památkový ústav

Národní památkový ústav (dále jen NPÚ) je odbornou organizací státní památkové péče a vznikla spojením dosavadních organizací k 1. 1. 2003 podle zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění zákona č. 320/2002 Sb. NPÚ se člení na několik dalších celků. Hlavním pracovištěm je Generální ředitelství NPÚ v Praze, které vede a metodicky řídí celkovou činnost organizace v rozsahu vymezeném zákonem. Územní odborná pracoviště zajišťují kompletní servis a odborný dohled nad správou památek NPÚ. Péči o zpřístupněné památkové objekty zajišťují jednotlivé územní památkové správy, které sídlí v Českých Budějovicích, Kroměříži, Praze a na Sychrově.

4.3 Státní zámek Slatiňany

Město Slatiňany se spolu se zámkem nachází na úpatí Železných hor v Pardubickém kraji asi 4 km od Chrudimi. Původ názvu města je zcela evidentní, jelikož v okolí města se nacházejí bažinatá místa – slatiny. První zmínka o Slatiňanech je již v roce 1294, kdy složil v Praze biskup Prokopius z Krakova věrnostní přísahu a jako svědek tohoto aktu je uváděn Zbyněk ze Slatiňan. Slatiňany územně spadají pod okres Chrudim, který je jeden ze čtyř okresů Pardubického kraje. (Pardubice, Chrudim, Ústí nad Orlicí a Svitavy). Blízkost krajského města Pardubice je velice výhodná z hlediska dostupnosti. Pardubice jsou důležitou dopravní tepnou spojující Čechy a Moravu železniční sítí.

První zmínka o tvrzi pochází ze 14. století, a to konkrétně z roku 1371, kdy se Zbyněk ze Slatiňan spojil s Janem z Tuněchod, a utvořili spolek. Každý do společného majetku přispěl svými okolními statky. Celkový majetek měl připadnout tomu, kdo přežije toho druhého. (Ebel, 1996 s. 1) Další zmínky o panství jsou až v 16. století. Na statek přihází Bohuslav Mazanec z Frymburka a nechává původní tvrz přestavět. Bohužel,

se konečné dostavby nežil, ale ještě před svou smrtí v roce 1589 přenechal toto břímě na své druhé manželce Aleně Škopkovně z Bílých Otradovic. Další zmínky o zámku jsou poměrně zmatečné, jelikož je až neuvěřitelné s jakou četností se na zámku (statku) střídali majitelé. Vlivem jednotlivých konfiskací, dědictví i náhlých úmrtí se v jeho držení vystřídalo za dvě století na 30 rodin. Až v roce 1732 koupil zámek a celé panství majitel sousedního panství Josef František hrabě ze Schönfeldu, a to za 108 500 zlatých. Tím spojil své nasavrcké panství se slatiňanským. Deskový zápis udává jen to, že ke slatiňanskému zámku náleží 7 vesnic (Slatiňany, Škrovád, Trpišov, Lipina, Týnec, Lhota a Sobětuchy).

V roce 1746 přichází na zdejší panství šlechtický rod Auerspergů, jenž ovlivní dějiny zámku i celého panství, jako žádný rod před ním. V těchto letech patří zámek Josefu hraběti Schönfeldovi, který svou jedinou dceru provdá za Jana Adama knížete z Auerspergu. Svatbu vystrojila samotná císařovna Marie Terezie v Schönbrunnu, které Kateřina ze Schönfeldu byla dvorní dámou. Marie Kateřina ze Schönfeldu byla dědičkou velkého panství, a to nejen Nasavrckého, ale i panství Žleby a Tupadly. Jan Adam s Marií Kateřinou měli celkem 4 děti, z nichž matku přežil jen syn Josef. Marie Kateřina umírá již v roce 1761. Nejmladší syn Josef umírá záhy v boji u Červeného Hrádku, a tak celé dědictví spadá na vdovce Jana Adama z Auerspergu a jeho rod. Kníže se podruhé oženil s Vilemínou z Niepergu, se kterou žádné děti neměl.¹⁷

Největší rozmach a využití zaznamenal zámek i celé panství mezi lety 1850 – 1930. V těchto letech zde začínají Auerspergové rozvíjet a soustřeďovat podnikatelské aktivity. Hlavním aktérem v polovině 19. století byl Vincenc Karel Auersperg, který se zasloužil hlavně o kompletní přestavbu žlebského zámku, ale i o přestavbu Slatiňan. Ve Slatiňanech v roce 1859 zakládá cukrovar, který se stal jednou z páteřních továren regionu. Ve své největší slávě zaměstnával až na 600 zaměstnanců. Kromě cukrovaru zde zakládá pískovcový lom, těží se tu střešní břidlice, pyrit a vzniká nová chemická továrna. Díky dobrému hospodaření a slibné ekonomické situaci se začíná s rekonstrukcí i samotného zámku. K původnímu renesančnímu zámku a barokní přístavbě přibývá nové severní křídlo a postranní věže. V roce 1851 byla vybudována nová ledárna a postraní sklepní prostory

¹⁷ Podrobně o rudu Auersperg pojednává kniha od M.Preinfalka, který se problematice této rodiny evropského významu věnuje. V knize Auersperg: Geschichte einer europäischen familie, rozebírá celou generaci, včetně rodinné větve rodu ze Slatiňan.

zámku. Přestavby se dočkalo i západní křídlo, jež podle plánů Benedikta Škvora prošlo rekonstrukcí v roce 1857. V nově zbudovaném mezipatře vznikly nové pokoje pro hosty a starší děti. Vincenc Karel také zakládá anglický park, který je orientovaný na jih od zámku. Park se neustále rozšiřuje až do dnešní podoby, kdy jeho rozloha čítá cca 16 ha. Na anglický park a lesopark navazuje již dříve zřízená jelení obora, a tak areál dostává jistou rekreační formu. Jelení obora nese název od nedaleké vesnice Slavice, založena byla již prvním knížetem z Auerspergu v polovině 18. století. Zámek plnil do poloviny 19. století úlohu loveckého zámečku, a tak bylo ojedinělé, když panstvo strávilo na zámku delší čas. Vše se změnilo až v době Vincence Karla, a především jeho syna Františka Josefa Auersperga, který panství po jeho smrti v roce 1867 zdědil. František Josef si zdejší panství velice oblíbil a postupně ho začal zvelebovat.

Zámek v této době prošel mnoha drobnými úpravami, které vedly k tomu, že se z původně renesančního zámku stalo moderní bydlení pro rodinu 20. století. Na zámku byl instalován vlastní vodovod, který napájel celý zámek a okolní přístavby. Vodovod byl zaveden již v roce 1887. Konec 19. století byl ve znamení stavebních úprav. Vedle již zmiňovaného vodovodu byl založen v parku rybníček s přístavištěm, jenž byl napájen přívodem vody z Libáně z rybníku Pařezný. Současně byl park osazen drátěným plotem, což vedlo k rozdělení parku na veřejnou a privátní část užívanou pouze knížecí rodinou. Na přelomu století je zámek kompletně elektrifikován a napájen proudem z vlastní plynové elektrárny. Z roku 1910 jsou na zámku dochované hned tři plány architekta W. Vízka na přístavbu koupelen, probourání příček nebo na výstavbu potravinového výtahu podél východní věže.¹⁸ Doba první světové války proměny zámku zpomalila, byla zde i možnost částečného využití zámku pro veřejné účely, nač nakonec nedošlo. Díky schopnostem tehdejšího majitele zámku Františka Josefa z Auerspergu se ze zámku stává moderní dům pro bydlení ve 20. století. Na zámku nechybí ústřední vytápění, rozvody teplé a studené vody, 10 toalet, 7 koupelen, vlastní vodovod, elektřina (již od roku 1900) a jedny z nejmodernějších stájí v celém Rakousku – Uhersku. František Josef umírá ve svých 82 letech a panství nechává na bedrech svého nejmladšího syna Ferdinanda.

¹⁸ Řada podobných drobných staveb se realizací nedočkala. Některá skutečně díla zase nepřežila komunistický režim, kdy vše nefunkční bylo odstraněno a nahrazeno „moderním“. Příkladem může být zmíněný potravinový výtah, který byl zbourán v 80. letech minulého století z důvodu statické nestability. Dnes jej připomínají pouze dřevěné piloty zabudovaná ve východním křídle zámku.

pokračuje v otcových stopách, věnuje se hlavně řízení podniků a továren. Auerspergové byli významní průmyslníci, věnovali se hlavně cukrovarnictví. Ferdinand umírá ve svých 50 letech v roce 1942 a sním i po více jak 200 letech rod Auerspergů ve Slatiňanech. Nástupcem na jejich panství se stává synovec JUDr. Josef Karel Trauttmansdorf, který na zámku hospodaří až do konce druhé světové války. V roce 1945 se stal slatiňanský zámek konfiskátem, a to na základě vydaných Benešových dekretů (12/1945).

Doba po druhé světové válce byla na zámku velice hektická a zmatečná. Značná část majetku zmizela, dokonce první soupis majetku byl proveden až v červnu roku 1947, tudíž dva roky po válce nejsou vůbec evidované. Díky svědomité práci profesora Bílka, který zde od roku 1946 budoval hipologickou sbírku, byl zámek zachráněn před záměry tehdejších orgánů vytvořit na zámku ubytovnu či internát. Profesorem Bílkem začíná na zámku nová éra, jež je dalších sedmdesát let věnována výhradně koním. Vedlejší hřebčín byl transformován na chovnou stanici pro tehdy velice ohrožený druh Starokladrubských vraníků a blízkost zámku vybízela ke zřízení unikátního muzea, které nemělo ve střední Evropě obdoby. Od padesátých let, kdy byl osud muzea stále nejistý, se zámek nedočkal žádných větších úprav.¹⁹

4.3.1 Současné využití zámeckého areálu

Státní zámek ve Slatiňanech, jak zní oficiální název instituce, je ve správě Národního památkového ústavu, který je zřizován Ministerstvem kultury. V současné době zámek je veřejnosti přístupný a nabízí několik různorodých okruhů s průvodcem. Hlavní okruh je „zámecká trasa“, kde se návštěvník vydá po stopách tehdejších majitelů zámku a projde reprezentativní pokoje i hospodářské zázemí. Výklad průvodce se neorientuje pouze na popis místností, nýbrž je postaven hlavně na historických souvislostech a rodinných vztazích tehdejších majitelů. Druhý hlavní okruh, již tradiční, je hipologická expozice. Ta je rozdělena na dvě části, a to na část vědeckou a uměleckou.

¹⁹ V roce 1951 se zdálo, že hipologické muzeum bude přestěhováno do jízdáren v hřebčíně v Chlumci nad Cidlinou. Dokonce o tom rozhodla Vládní dislokační komise, ale pravděpodobně díky zásahu gen. Dr. Chládky k přestěhování nedošlo. Následující rok 1952 se opět objevila hrozba vystěhování, jelikož státní podnik Syntézia Semtín plánoval navýšit počet svých zaměstnanců. Hledala se budova pro ubytování nových zaměstnanců a zámek byl opět v ohrožení. Naštěstí k přestavění zámku na ubytovnu nedošlo, opět díky zásahu gen. Dr. Chládky.

Ve vědecké části se návštěvníci seznámí s anatomií a vývojem koně, je zde ukázka kovářských nástrojů i kostry a lebky koní. Tato část je tradičně navštěvována i školami, jelikož se jedná o unikátní sbírku sloužící i ke vzdělávacím účelům. Druhá, obsáhlejší část, prezentuje koně v umění, jedná se o ojedinělou a obdivuhodnou sbírku uměleckých děl, která mapuje soužití koně a člověka od začátku věků. Expozice je bohatá na umělecká díla významných malířů i sochařů. Další atrakcí v umělecké části je sbírka postrojů, sedel a dalšího vybavení pro jezdce. Expozice ukazuje koně ve všech odvětví využití tohoto zvířete. Od práce v lese či na poli až po dostihové závody i slavnou steeplechase v Pardubicích. Tato trasa patří k tradiční prezentaci zámku, i když je v současné době méně navštěvovaná, jak uvádějí statistiky návštěvnosti, které jsou součástí této kapitoly. Zámek svým návštěvníkům nabízí i další atrakce v podobě prohlídek pro děti, kdy mohou navštívit interaktivní prohlídku s Latou Brandisovou nebo si mohou vyzkoušet prohlídku „Život na zámku“.²⁰ Pro náročné návštěvníky se konají zvláštní technické prohlídky „Pokrok nezastaví“. Při této prohlídce je zámek návštěvníkovi prezentován jako moderní unikátní stavba se vším moderním zařízením. Zámek návštěvníci prozkoumají od sklepa až po půdu a podívají se i do míst, kam běžné trasy nevedou. Tato prohlídka v poslední době je velice žádanou a snaží se zámek prezentovat hlavně jako stavbu. Ze zkušeností správy zámku je perspektivista tradičních historických prohlídek mizivá, a naopak roste zájem o interaktivní a zážitkové okruhy.

Zámek je unikátní i přiléhajícím anglickým parkem, který nabízí návštěvníkům procházky po rozloze 16 ha.²¹ Výsadba anglického parku je také velice vzácná, nalézají se zde kultivary z několika kontinentů světa. V současné době se rostlinná výsadba obnovuje, takže dochází k radikálním změnám, jež ne vždy obyvatelé nesou pozitivně. Podle správy zámku je to způsobené nedostačující úpravou v posledních letech. V parku se nachází i několik staveb a míst, které v současné době nemají smysluplné využití. Největším komplexem je soubor roubených chaloupek, tehdejšího dětského hospodářství.

²⁰ Tematická prohlídka „Latou Brandisovou“ je provázena v rámci projektu „Otevřete 13.komntau“

²¹ Zámecký park je v současné době v celé rozloze otevřen veřejnosti. Není uzavíratelný, a tak volně přístupný po celý den. Správa zámku ve svých dlouhodobých záměrech plánuje obnovit hraniční i rozdělovací plot, který byl od poloviny 19. století v parku instalován. Právě nemožnost uzavírání areálu vede k soustavně devastující činnosti, která si vyžaduje každoroční náklady na údržbu a opravy. Historická mapa zámeckého parku je uvedena v příloze číslo 1.

Nachází se zde miniatura venkovského stavení, kde nechybí venkovská chalupa, chlívký či seník.

Za doby původních majitelů soubor sloužil pro výchovu dětí k běžným činnostem obyčejných lidí. I knížecí děti musely umět práce, jako bylo podojit kozu, posekat trávu či obstarat ostatní drobné domácí zvířata. Nyní komplex chátrá a čeká se na prostředky pro jeho opravu. Využití souboru lidových stavení zatím není definované, ale mohlo by zde vzniknout interaktivní návštěvnické centrum nebo volně přístupná expozice. Další významnou stavbou parku je rybníček s přístavištěm. Jedná se o populární atrakci, vyhledávanou návštěvníky k odpočinku nebo konání svatebních obřadů. Jezírko je před plánovanou rekonstrukcí výměny podloží a úpravy přívodu vody. V parku se nacházely i drobné stavby, které se do současné doby nedochovaly. Jedná se hlavně o letní altán či kuželník, které v minulosti sloužily k relaxaci a aktivnímu odpočinku.

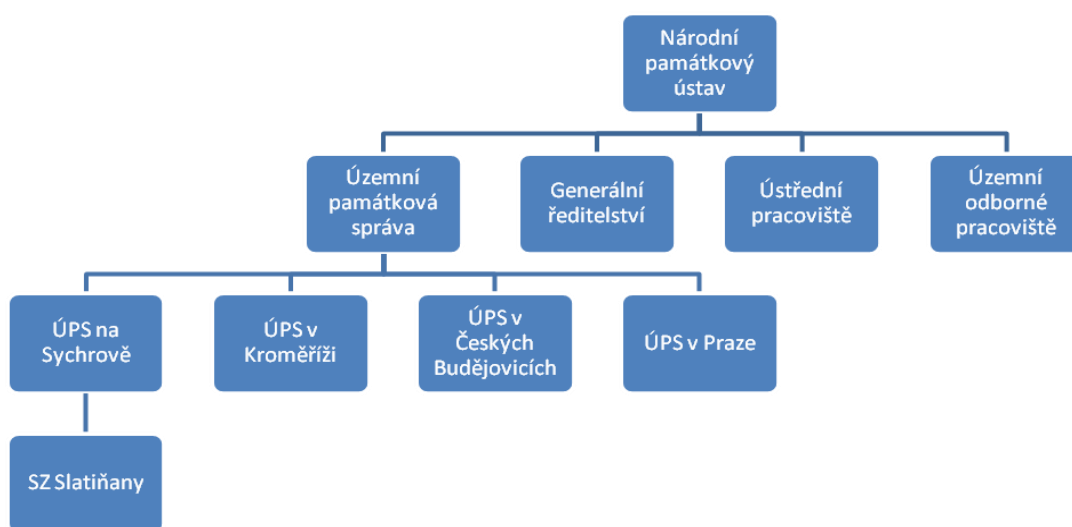
Areál zámku volně navazuje na tehdejší stáje pro koně na parforsní hony, dnešní hřebčín, který spadá pod správu Národního hřebčína v Kladrubech nad Labem. Před hřebčínem je rozsáhlé parkoviště, které je využíváno hlavně k provozu hřebčína, ale oficiálně je v majetku zámku, respektive Národního památkového ústavu. Před budovou hřebčína se nachází i vyzdžené podium, jež je využíváno k různým kulturním akcím. Pokud se týká kulturních akcí, tak zámek pořádá vánoční prohlídky a noční prohlídky, které jsou tématicky laděné. Větší kulturní akce v areálu jsou věnované pouze hipologické tematice. Na zámek, respektive do areálu, návštěvníci mohou zavítat na „Dámský den“, „Jezdecký den“ a další akce s hipologickou tematikou. Jedinou akcí zaměřenou na kulturní odvětví je „Slatiňanské pozastavení“, které v sobě obsahuje prvky hudební, taneční a řemeslné. Tato akce má velice dobrý ohlas a získává si tradici u zdejších obyvatel i ostatních návštěvníků. Je nutno zmínit, že žádná z uvedených akcí není přímo konaná a zaštitěná zámkem, popřípadě NPÚ. Vždy se jedná o spolupráci nebo pronájem prostor.

4.3.2 Organizační struktura

Organizační struktura zámku ve Slatiňanech je obdobná jako na ostatních hradech či zámcích ve správě NPÚ. Každý objekt spadá pod územní památkovou správu, která v případě SZ Slatiňany sídlí na Sychrově. V čele správy zámku je kastelán (správce), který vede a zodpovídá za chod objektu a vystupuje navenek. Kastelán je jmenovaný generální ředitelkou na dobu neurčitou. Na SZ Slatiňany momentálně působí 14 pracovníků, kteří

dohromady obsazují 11 plných pracovních úvazků. Administrativní práce vykonávají spolu s kastelánem pracovník vztahů s veřejností a referentka majetkové správy. Dále na zámku působí údržbář (domovník), uklízečka, hlídač a stálý průvodce. Díky rozlehlému areálu, který má dohromady přes 16 ha, jsou na zámku čtyři zahradníci, kteří obhospodařují park, zámeckou zahradu i výzdobu interiérů živými květinami.²² Na průvodcovskou činnost jsou zaměstnáváni sezónní průvodci.²³

Graf 1 Organizační struktura NPÚ

Vlastní zpracování podle Monumnet NPÚ

4.3.3 Vývoj návštěvnosti a hospodaření

Státní zámek Slatiňany patří do fondu objektů, který spravuje příspěvková organizace Národní památkový ústav. Zámek v posledních letech prošel mnoha vnitřními proměnami. Pro zámek se hledala koncepce určující směr pro další desetiletí. Léta, kdy zámek, respektive Hipologickým muzeem, procházely desetitisíce návštěvníků ročně, dávno pominuly. Návštěvnost kolísala okolo hranice 10 000 ročně a nebyl zde optimistický výhled jdoucí ve starých kolejích. Začátkem roku 2010 přichází Národní památkový ústav s koncepcí prezentace zámku jako šlechtického sídla, což byl směr, kterým se ubírá většina podobných památek. Současně bylo nutné vyřešit otázku provozu hipologického muzea

²² Zámek je vybaven zámeckými zahradami včetně čtyř vytápěných skleníků. Skleníky byly za původních majitelů zámku využívány k zásobování živými květinami park i celý zámek. V současné době správa zámku udržuje skleníky v chodu a využívá je k výzdobě zámku, zásobování parku i k prodejním výstavám výpěstků.

²³ Na zámku je v současné době asi 30 aktivních průvodců, kteří se střídají v průběhu sezony.

a zámeckých expozic. I když spolu zdánlivě tyto oblasti nesouvisí, nakonec se podařil najít konsensus a dnes zámek nabízí obě trasy v celoročním provozu. Zřízení zámecké expozice přineslo zámku v posledních pěti letech mnohonásobné zvýšení návštěvnosti. Jak je vidět z následujícího grafu, návštěvnost za posledních pět sezon, tedy od roku 2010 do roku 2014, se více než zdvojnásobila a dnes zámek prochází za sezonu přes 23 000 návštěvníků.²⁴

Graf 2 Vývoj návštěvnosti SZ Slatiňany

Vlastní zpracování interních dat SZ Slatiňany

Z interních statistik zámku je patrné, že nová zámecká expozice je navštěvovanější než tradiční hipologické muzeum. Vývoj v následujících letech lze pouze odhadovat, ale podle názoru a zkušeností kastelána bude v budoucnu hranice návštěvnosti kolísat okolo 20 000 až 25 000. Zámek v současnosti nabízí více tras, aby si každý návštěvník mohl zvolit okruh podle svého zájmu. Zámecká expozice je tvořena podle běžné metodiky instalace zámeckých interiérů aplikovanou na většině objektů NPÚ. Presentace zámku je orientovaná na poslední majitele zámku a ukazuje zámek od poloviny 19. století do druhé světové války. Na zámku je stále prezentována expozice hipologického muzea vycházející z původní koncepce prezentace koně v umění. Následující graf ukazuje vývoj návštěvnosti za posledních pět let. Zámecká expozice byla instalována a prezentována až od sezony 2011. V tomto roce také došlo k výrazné změně návštěvnosti expozic.

²⁴ Stoupající tendence návštěvnosti je dle názoru kastelána Ing. Jaroslava Bušty dočasná. Je důsledkem zřízení nové expozice, iniciativy vedení a větší propagace v médiích. Dosavadní nárůst činí více jak 100 % za poslední 4 roky. Odhad na sezonu 2015 je v míře návštěvnosti předešlé sezony.

Graf 3 Vývoj návštěvnosti SZ Slatiňany dle expozi

Vlastní zpracování podle interních dat SZ Slatiňany

Zámecká expozice se stala hlavním lákadlem od svého zavedení. Návštěvnost památky neustále roste a rostou hlavně čísla v návštěvnosti zámeckých interiérů.²⁵

Hospodaření zámku, jakožto subjektu příspěvkové organizace, není ziskové, ale výnosy z prodeje vstupného a pronájmů v posledních letech rostou. Správa zámku poskytla pro účely této práce nahlédnout do schválených rozpočtů za roky 2013, 2014 a 2015.²⁶

V níže uvedeném grafu je vývoj nákladů, výnosů a výše dotace za jednotlivá léta. Dotace přichází od zřizovatele, tedy od Národního památkového ústavu vždy ve stanovené výši.

²⁵ Pro účely práce byly do kategorie „zámecká expozice“ sloučeny tři trasy, které se věnují prezentaci šlechtického sídla. Hlavní okruh zámecké expozice doplněn o samostatnou prohlídku věže, jež byla zařazena do expozice až v roce 2013. Další novinkou jsou technické prohlídky s názvem „Pokrok nezastaví“. Tento okruh lze navštívit pouze jeden víkend v měsíci a návštěvníci projdou zámek doslova od sklepa až po půdu. Zařazením tohoto okruhu rozšířil zámek svou nabídku i o dříve nepřístupné prostory. Tento okruh získává na oblibě nejen u místních obyvatel, jelikož počty jeho návštěvníků každým rokem rostou. Například v roce 2012, kdy byl okruh otevřen, ho za celou sezonu navštívilo 186 návštěvníků. V minulé sezoně v roce 2014 byl okruh spatřen 623 návštěvníky. Podobný růst návštěvnosti mají i kulturní akce.

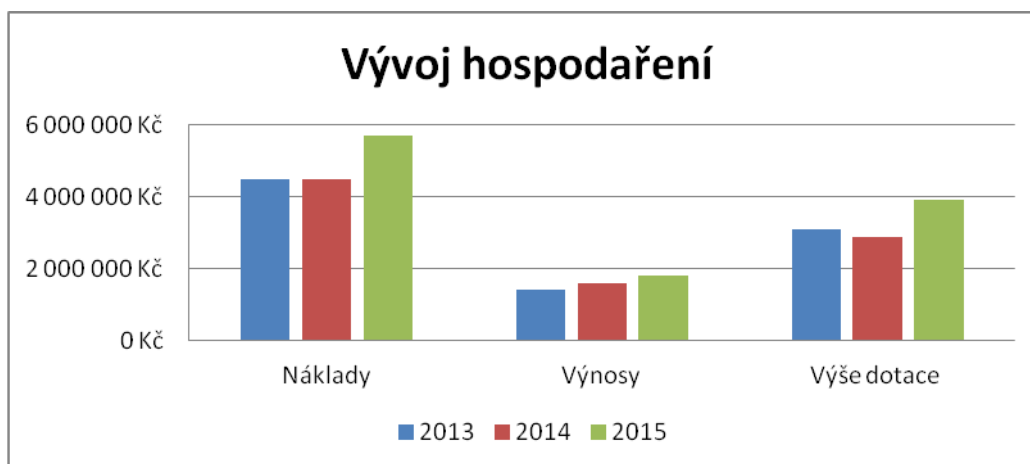
²⁶ Schválený rozpočet se vydává se souhlasem ředitele příslušné územní památkové správy na následující sezonu. Pro účely této práce poskytla správa zámku se souhlasem ÚPS na Sychrově data za roky 2013, 2014 a 2015.

Tabulka 4 Přehled hospodaření SZ Slatiňany

Rok	2013	2014	2015
Náklady (Kč)	4 490 287	4 482 158	5 697 124
Výnosy (Kč)	1 414 000	1 596 000	1 793 500
Výše dotace (Kč)	3 076 287	2 886 158	3 903 624

Vlastní zpracování podle interních dokladů SZ Slatiňany

Graf 4 Vývoj hospodaření SZ Slatiňany

Vlastní zpracování podle interních dokladů SZ Slatiňany

Výše dotace se výrazněji navýšila v roce 2015 z důvodu plánovaných oprav a investičních záměrů. Oproti roku 2014 byl shválený rozpočet na rok 2015 s více než milionovým navýšením. Náklady na činnost zámku byly v roce 2013 a 2014 velice podobné, takřka neměnné složky jsou mzdové náklady a náklady na energie, které jsou každoročně na velmi podobné úrovni. Největší nárůst zaznamenaly náklady na opravy a udržování, které v roce 2013 činily 415 000 Kč, v roce 2014 360 000 Kč a v roce 2015 se vyšplhaly na 1 413 000 Kč.²⁷ Výnosy zámku jsou složeny hlavně z prodeje vstupného, prodeje upomínkových předmětů a z pronájmů prostor. Výnosy ze vstupného meziročně rostou stejně jako návštěvnost objektu. Za poslední tři roky se zvýšily zhruba o 300 000 Kč. Zámek je oblíbeným místem pro konání svatebních obřadů, z čehož

²⁷ Plánované opravy v roce 2015 se týkaly především oprav střeš a svodů, hromosvodů a komínů. Dále byla opravena západní odtoková kanalizace a další. V tomto roce se uskutečnily další rekonstrukce, především rekonstrukce sociálního zařízení pro návštěvníky, oprava střešy domu pro zaměstnance, oprava fasády na objektu „Lesovna“ a rekonstrukce hospodářského zázemí. Pro tyto opravy byly čerpány zvláštní prostředky z fondů Ministerstva kultury, které nejsou ve schváleném rozpočtu zahrnuty.

do rozpočtu plynou nemalé částky. Oproti roku 2013 přibylo do rozpočtu zámku z pronájmů o 141 000 Kč více, což odpovídá navýšení zhruba o 30 konaných svateb za rok.

4.4 Soubor lidových staveb Vysočina

Na druhém konci regionu se rozléhá osada Veselý Kopec, která je jednou z několika částí Soubor lidových staveb Vysočina (dále jen SLS Vysočina). Jedná se o ojedinělé muzeum v přírodě, která nemá v celém Pardubickém kraji obdobu. Svou rozlehlostí a bohatou zástavbou je zároveň druhým největším souborem lidového stavitelství v České republice. Největší muzeum v přírodě tohoto druhu se nachází v Rožnově pod Radhoštěm, kde sídlí Valašské muzeum. Soubor lidových staveb Vysočina, jak zní jeho oficiální název, byl založen v roce 1972 na území historické osady Veselý Kopec. Otcem myšlenky byl Luděk Štěpán, který se věnoval záchraně a rekonstrukci lidových staveb. Právě na jeho podnět byly rekonstruovány a převezeny první lidové stavby na Veselý Kopec. Z počátku byla hlavní činností souboru záchrana a shromažďování jednotlivých lidových staveb, postupem času se přidaly různé kulturní akce a tvoření jednotlivých expozic. V současné době je SLS Vysočina spravován Národním památkovým ústavem a jeho rozsah je velmi pestrý. Od svého založení soubor obsahuje na 30 různých lidových stavení s přehlídkou tradičních lidových řemesel a ukázkou běžného života našich předků. Soubor organizuje řadu kulturních akcí zaměřených na tradiční lidovou kulturu. Již od roku 1994 se podílí na pořádání tradičního Masopustu, který byl roku 2010 zapsán do seznamu světového nemotného kulturního dědictví UNESCO. Dále se zde konají tradiční lidové jarmarky, akce na vítání jara či posvícení. Většinou návštěvnost tvoří právě kulturní akce, které trvale u návštěvníků zakotvily v ročním plánu. SLS Vysočina je složen z expozičních celků, které se nacházejí na Veselém Kopci a přímo v centru města Hlinsko, a to v historické osadě Betlém. Další stavby lidové architektury mohou návštěvníci zhlédnout v okolních osadách Svobodné Hamry, Možděnice a Dřevíkov.

4.4.1 Současné využití

Veselý Kopec

Osada Veselý Kopec byla založena spolu s okolními v polovině 16. století drobnými rolníky a rozléhá se na prostoru 3,5 ha. Jednalo se o typický způsob obydlí a osad v Železných horách. Okolní krajina je plná lesů a pastvin, proto byla rolníky často

osídlovaná. Z původní osady se dochoval už jen jediný objekt, a to dům č. p. 4, který byl značně zchátralý a potřeboval rekonstrukci. Díky snaze a trpělivosti Ludka Štěpána a dalších místních nadšenců a ochránců památek zde začala od roku 1969 postupná obnova památek. O tři roky později vzniká skanzen Veselý Kopec, do kterého jsou převáženy další památky lidové architektury z okolí. Je nutné říci, že vždy se jednalo o objekty, pro které to bylo jediné možné řešení jejich záchrany. V roce 1981 vzniká organizace SLS Vysočina, která má na starost chod a správu celého souboru. V roce 2001 byl soubor prohlášen za národní kulturní památku a v současné době se zde nachází na 30 objektů. Je unikátní prezentací života a řemesel lidí od poloviny 19. století až do poloviny 20. století. Soubor tvoří zemědělské usedlosti i drobné vesnické stavby, ze kterých je nejznámější špýchar, kde se uchovávalo vymlácené obilí, nebo haltýř sloužící k uchování potravin v chladu pomocí vody. Dále se zde nachází památky technického typu. Nejlákavější je obilný mlýn na vodní pohon, který byl umístěn na základy tehdejšího mlýna z roku 1580, který kompletně vyhořel v roce 1909. Na vodu zde byla poháněna i olejna, ve které se lisoval lněný olej, dále pila a stupník na tlučení třísla. Náhon, jenž přivádí vodu, je původní již z poloviny 16. století. Původně ze Sádku u Poličky byla přenesena čtrnáctiboká stodola z konce 17. století. Mezi další zajímavosti patří jistě zemědělské stavení drobných rolníků. Na Veselém Kopci se nachází obydlí z 19. století přenesené z Lezníku u Poličky a statek z Mokré Lhoty u Nových Hradů, který se pyšní klasicistním průčelím. Ke statku přiléhají chlívký a roubený špýchar. Uvnitř stavení je umístěna expozice prezentující tehdejší způsob života soukromého zemědělce z 50. let 20. století. Krajinu Veselého Kopce doplňují drobné stavby, které jsou umístěny podél hlavní cesty osady. Nachází se zde bělidlo, včelín, zvonička nebo také sušky. Kopcovitá krajina zvýrazňuje osobitost celého území, proto jsou v osadě umístěna i hospodářská zvířata, která vždy pásala okolní louky.

Na Veselém Kopci jsou každoročně realizovány kulturní programy, které táhnou návštěvnost závisle na počasí. Nejnavštěvovanější již tradiční akcí je Předvánoční jarmark, Vánoce na Veselém Kopci, Bramborová sobota či Posvícení. Během sezony jsou zde realizovány programy s názvem „Veselý Kopec patří dětem“, při kterých se děti s rodiči seznamují s expozicí hravou formou.

Betlém Hlinsko

SLS Vysočina zahrnuje do svých sbírek další unikátní expozici, která se nachází přímo v historickém centru města Hlinska. Historie města je stará více jak 800 let,

nejstarší dochovaná část je však mnohem mladší. Historickým centrem města je osada Betlém soustředící v sobě soubor roubených chaloupek, jejichž historie souvisí se zrušením nevolnictví a rozvojem řemesel. Jedná se o dvacet původních roubených domků postavených na pravém břehu řeky Chrudimky. Roubené domy se zde začaly stavět až v druhé polovině 18. století. Od roku 1989 je Betlém součástí SLS Vysočina a je spravován v podobném duchu jako osada na Veselém Kopci. První objekt byl zpřístupněn v roce 1993 a v současné době se zde nacházejí expozice s obydlím tkalce, výrobnou hraček a další. Další unikátní expozici v sobě ukrývá dům č. p. 362, kde je umístěna stálá expozice masopustních obchůzek na Hlinecku, které byly v roce 2010 zapsány na seznam světového nehmotného kulturního dědictví UNESCO. Betlém je unikátní památková rezervace, které je ojedinelá i ve střední Evropě. Součástí Betléma jsou objekty, které jsou v soukromém vlastnictví, ale jsou součástí památkové rezervace. V níže zpracované tabulce je seznam objektů umístěných v Betlémě.

Tabulka 5 Seznam objektů v památkové rezervaci Betlém Hlinsko

Objekt	Původ
Dům č.p. 62	Nejmenší domek v souboru, pochází z roku 1777
Dům č.p. 64	Roubené stavení z 2. pol. 18. století
Dům č.p. 180	Domek z r. 1790, dnes prodejna výrobků
Dům č.p. 159	Jeden z nejstarších domů v Betlémě
Dům č.p. 158	Roubený dům se sedlovou střechou z pol. 18. století
Dům č.p. 162	Dnes slouží pro výstavy, původně z 18. století s dochovanou trojpokojovou dispozicí
Dům č.p. 361	Roubené stavení z roku 1800, roku 1989 rekonstruován
Dům č.p.157	Nově postavená hospoda z roku 1994
Dům č.p. 362	Roubené stavení, dnes centrum ochrany přírody
Kopie domu č. p. 141	Kupecký krám
Dům č.p. 400,416	Součástí rezervace, ale v soukromých rukou
Dům č.p. 466, 161	Roubené stavení z 2. polovina 18. století
Dům č.p. 167,168,176	Součástí p. rezervace, trvale obydleny
Dům č.p.178	Roubené stavení z konce 18. století

Dům č.p. 182	Klasicistní dům z počátku 19. století
Dům č.p. 318	Dům po rekonstrukci, původně z 18. století

Vlastní zpracování podle informací SLS Vysočina

V Betlémě jsou rovněž celoročně realizovány kulturní programy zaměřené na celé spektrum návštěvníků. Například pro děti je zde připraven program s názvem Živá historie, při kterém se seznámí s různými tématy a souvislostmi z historie.²⁸

Svobodné Hamry

Původní název osady z 15. století zněl Hamr nad Kamenicí. Osada vznikla jako řemeslná tvrz na zpracování železné rudy, na kterou byla zdejší krajina velmi bohatá. Samotný hamr zde mohou návštěvníci obdivovat po celý rok a mohou také zhlédnout expozici kovářského náradí. Hamr je přístupný díky SLS Vysočina, která ho spravuje již od roku 1980, kdy byl celý rekonstruován. Hamr byl poháněn vodou stejně jako mlýn, kde je umístěna expozice výroby jáhel z prosa a krup. Velikou atrakcí je původní roubená hospoda, kde se vaří již od roku 1794, a je dodnes v provozu.

Možděnice a Dřevíkov

V okolních osadách se nacházejí další drobné roubené lidové stavby, které doplňují soubor staveb Vysočina. V obci Možděnice se nachází, katr na dřevo a další drobné stavby na zpracování dřeva. Jedná se o původní zástavbu z přelomu 17. a 18. století, kdy zde žili hlavně lesní dělníci a řemeslníci. Dřevíkov je známý jako židovská osada z 16. století. Jsou zde dochované stavby z přelomu 18. a 19. století, kdy si zde Židé stavěli patrové domy. Dům č. p. 43 byl původně synagoga a za obcí se nachází židovský hřbitov.

Masopustní obchůzky

Masopustní obchůzky na Hlinecku byly zapsány na Reprezentativní seznam památek světového nehmotného kulturního dědictví UNESCO 16.11 2010. Masopustní obchůzky se zde konají spontánně a nepřetržitě již od konce 19. století. Můžeme se s nimi setkat na území obcí Vortová, Studnice nebo Hamry. Masopust se slaví od příchodu Tří králů (6. ledna) do úterý předcházející Popeleční středě, tedy šest neděl před

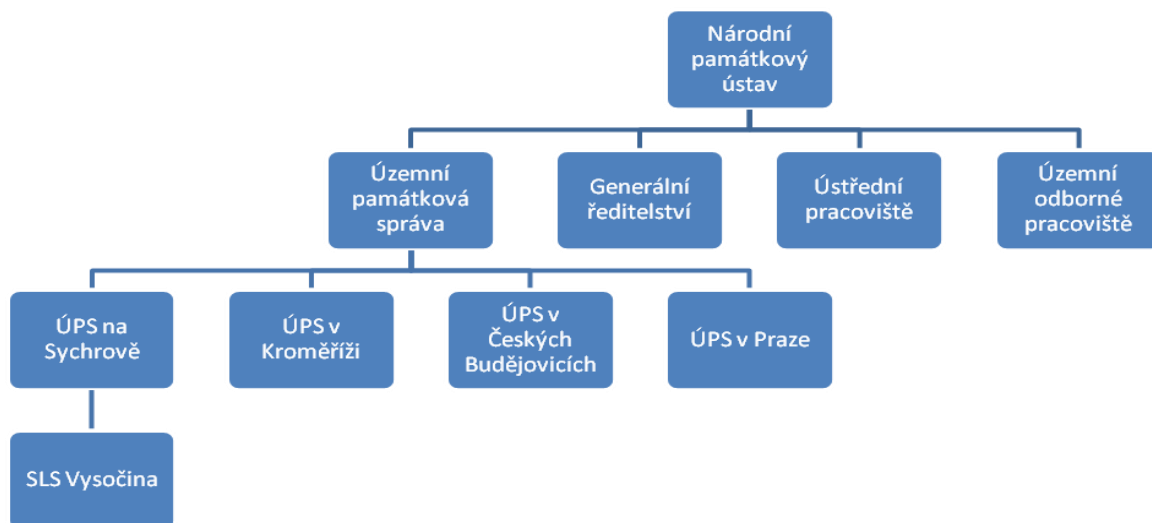
²⁸ Programy Živá historie jsou realizovány převážně pro školní výpravy. Jsou zaměřeny na určitá období z naší historie a děti se s nimi seznamují hravou formou. Nabídka programů obsahuje téma jako – Jak se dříve stavělo aneb od stromu až k domu, Za císaře pána, na Frontách 1. světové války, Cesty papíru aneb od hliněné destičky, Tajemství staré půdy, Rodokmen aneb zpět ke kořenům, Avatar aneb proč chránit nehmotné dědictví a další.

Velikonocemi. Zakončení masopustu bylo vždy slaveno veselým a rozpustilým průvodem masopustních masek. Samotnému průvodu předcházely dny přípravy, pečení, přípravy masek a ladění nástrojů. Průvod vede Laufr, který se vydá k rychtářovi pro povolení maškarní obchůzky. Rychtář, dnes spíše starosta, po „lamentování“ povolení vydá a maškara může vyrazit. Pořadí a průběh průvodu je dopředu pevně daný, například platí, že „pěkná“ maškara (červená) jde vždy vpředu průvodu a nesmí být předběhnuta tou „šerednou“ (černou). Maškara obchází celou ves, zastavuje se ve staveních, kde už je přichystáno pohoštění ve formě tradičních jídel. Maškara většinou končí na návsi či před hospodou, kde je poražena kobyla, které je předčítán rychtářem seznam „lotrovin“, jež za celý rok provedla. Většinou se jedná o události, ve kterých se poznávají zdejší obyvatelé. Maškara má několik tradičních postav, které mají již po generace udržovaný kostým. Hlavní postavou je Laufr, který průvod vede, dále je v průvodu ženich a nevěsta, medvěd s medvěďárem, kominík, kobyla a ras, Turci, Slamák a Slaměný, bába s nůši, Žid, „policajti“ a hasiči a další. Některé postavy se mohou lokálně lišit, například někdy je místo kobyly poražen medvěd.(Skopová, 2014, s. 175-184)

4.4.2 Organizační struktura

Soubor lidových staveb Vysočina (SLS Vysočina) je zřizován Národním památkovým ústavem, územní památkovou správou na Sychrově. V čele organizace je vedoucí správy SLS Vysočina PhDr. Ilovna Vojancová. Personální složení je velice odlišné od běžných památkových objektů. Objekt má mezi svými zaměstnanci památkáře, konzervátora, referentku majetkové správy, pokladní, uklízečku, ale i dělnické profese, tesaře či údržbáře. Je to dáno charakterem činnosti a složení objektů. Proto je odlišný i rozpočet od ostatních objektů, je zde větší náročnost na mzdové náklady. Soubor má ve svých řadách i lektora, který se věnuje edukační činnosti, která nezanedbatelně souvisí s činností souboru. Na další specifické činnosti jsou najímání externí pracovníci z řad odborníků. SLS Vysočina zároveň plní funkci Regionálního pracoviště pro tradiční lidovou kulturu, a to od roku 2003 na základě usnesení vlády č. 571/2003 Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu.

Graf 5 Organizační struktura SLS Vysočina

Vlastní zpracování podle MonumNet NPÚ

4.4.3 Vývoj návštěvnosti a hospodaření

SLS Vysočina je nejnavštěvovanější památkou celého Pardubického kraje. Jen za loňský rok prošlo památkou na 70 000 návštěvníků. Nutno poznamenat, že je to díky rozmístění objektů, a to nejen na osadě Veselý Kopec, ale také v Betlémě v Hlinsku. Více navštěvovaným je Veselý Kopec, jehož návštěvnost tvoří zhruba 90 % celkové návštěvnosti. Vývoj návštěvnosti je ovlivněn hlavně klimatickými podmínkami, jelikož většina expozic je umístěna v exteriéru, proto se klimatická situace během celé sezony promítne do celkové návštěvnosti objektu.

Graf 6 Vývoj návštěvnosti SLS Vysočina

Vlastní zpracování podle interních dat SLS Vysočina

Kulturní akce pořádané především na Veselém Kopci, tvoří asi poloviční návštěvnost z celého roku. Kulturní akce se zde pořádají už několik let, proto je návštěvníci každoročně vyhledávají a jejich pozitivní ohlas vede správu souboru k vytváření nových zajímavých programů. Celková návštěvnost kolísá každoročně okolo 60 000 návštěvníků, vždy se na konkrétním výkyvu, ať už pozitivním nebo negativním, promítne počasí. Sezona ukončená v roce 2014 byla uzavřena s celkovým počtem 74 041 návštěvníků, což je nejvíce za posledních pět let.

Graf 7 Vývoj návštěvnosti SLS Vysočina dle expozic

Vlastní zpracování podle interních dat SLS Vysočina

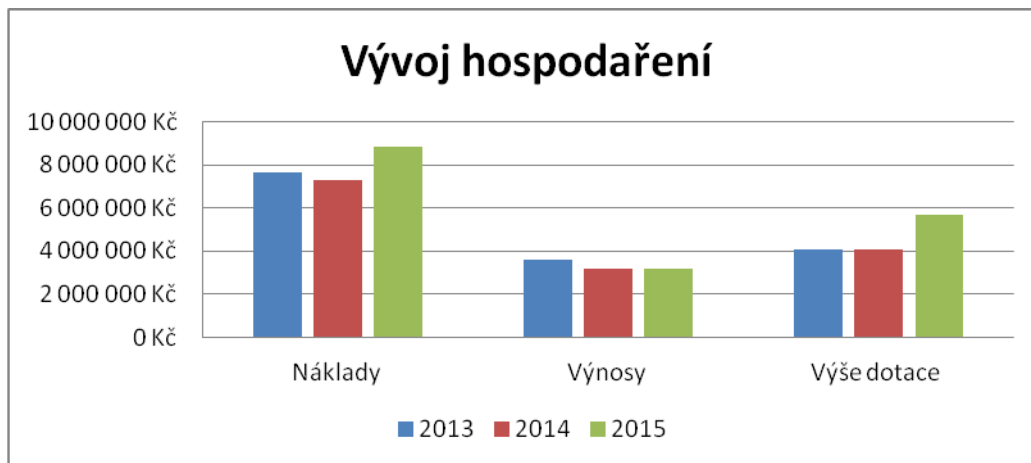
Jak je vidět z uvedeného grafu, návštěvnost expozice na Veselém Kopci tvoří většinou návštěvnost. Návštěvnost v Betlému v Hlinsku je téměř konstantní, respektive za posledních pět let nebyl zaznamenán výraznější výkyv. Podle vyjádření správy souboru je to dána typem expozice. Expozice na Betlémě jsou prezentovány v interiéru, tudíž provoz počasí výrazně neovlivňuje a je zde i celoroční provoz. Osada Veselý Kopec je otevřena pouze sezonně a na její návštěvnost má velký vliv aktuální počasí v době trvání kulturních akcí a programů.

Tabulka 6 Přehled hospodaření SLS Vysočina

Rok	2013	2014	2015
Náklady (Kč)	7 668 219	7 284 242	8 864 535
Výnosy (Kč)	3 575 000	3 195 400	3 191 000
Výše dotace (Kč)	4 093 219	4 088 842	5 673 535

Vlastní zpracování podle interních dat SLS Vysočina

Graf 8 Vývoj hospodaření SLS Vysočina

Vlastní zpracování podle interních dat SLS Vysočina

Výše dotace u SLS Vysočina je vyšší oproti zámku ve Slatiňanech. Hlavní příčinou je rozdílné personální obsazení, jelikož mzdové náklady tvoří necelou polovinu veškerých nákladů. Například v roce 2013 činily mzdové náklady 3 150 000 Kč, v roce 2014 3 283 000 Kč a v roce 2015 3 684 552 Kč. Další vysokou položkou jsou náklady na opravy a udržování, v roce 2015 činily tyto náklady 1 949 000 Kč. Opravy jsou nákladné vzhledem k charakteru staveb.

5 Šetření v terénu

5.1 Kvantitativní výzkum

Předmětem práce je získání informací prostřednictvím kvantitativních metod zkoumání. Primární informace lze získat v terénu pozorováním, kdy lze zkoumat existenci různých jevů. Další metodou je metoda dotazování, při které je zkoumáno vědomí. Údaje jsou získávány prostřednictvím cíleně mířených otázek v rozhovoru tazatele s respondentem nebo anonymně vyplněním tištěného či elektronického dotazníku.

5.1.1 Dotazníkové šetření

Pro sestavení dotazníku se autor práce řídil podle kapitol z díla *Statistika v terénních průzkumech* od Aleny Pecákové.

Pecáková uvádí tři základní pravidla, která je nutná dodržovat při tvorbě dotazníku.

Bude respondent otázce rozumět?

Bude schopen na ni odpovědět?

Bude ochoten na ni odpovědět?

Důležitý je také způsob položení otázky, forma otázky, účel otázky, ale i pořadí a obsah otázek.

Otázky podle pořadí

Pořadí je dáno podle jejich důležitosti a účelu v dotazníku. Prvotní otázky by měly sloužit k seznámení respondenta s problematikou, objasnit účel dotazníku a jeho důležitost. Je důležité získat zájem respondentů pro vyplnění dotazníku. Otázky by měly na sebe volně navazovat a gradovat v dané problematice. Měly by být kladeny tak, aby upoutaly pozornost respondenta. Identifikační otázky, které slouží k charakteristice respondenta, je vhodné umístit na konec dotazníku, aby nemohly narušit ochotu respondenta ke spolupráci.

Otázky podle účelu

V dotazníku se může vyskytovat více druhů otázek, které se zaměřují na odlišný účel. Otázky zaměřené na hlavní problematiku se nazývají meritorní. Meritorní otázky mohou být doplněny pomocnými, jež pomáhají například vhodně přecházet mezi různými tématy. V dotazníku se mohou vyskytovat otázky, které rozdělují skupiny respondentů, jimž jsou dále kladeny odlišné otázky. Tyto otázky se označují jako otázky větví. Filtrační otázky pomohou tazateli odhalit respondenty, kteří mohou poskytnout určitou

informaci. Účelem dotazníku je získat validní informace, a proto se do dotazníku umísťují i otázky kontrolní, které mohou upozornit na chybně či nejasně formulované otázky, jež mohou být respondenty nepochopeny.

Otázky podle obsahu

Z hlediska obsahu lze otázky rozdělit na přímé a nepřímé. Přímé otázky jsou kladeny respondentům se zřejmým účelem, a tak respondent okamžitě ví, na co je tázán. Přímé otázky s sebou nesou i jistá rizika. Respondent může být přímou otázkou zaskočen, bojí se podat pravdivou informaci, a tak může zvolit společensky přijatelnou odpověď. Východiskem pro přímou otázku může být její zkreslení či zjemnění. Lze například respondent v otázce zařadit do skupiny podobně jednající osob. (Například *Pijete alkohol pravidelně jako většina osob?*) Respondent se pak cítí být ztotožněn se společností či skupinou, proto se neobává pravdivě odpovědět. S podobným zmírněním otázek pracují i nepřímé otázky, při kterých není často zřejmé, na co se vlastně tazatel ptá. Například *Kolik peněz týdně utratíte za cigarety?* Tazatel se nepřímou zeptá, zda respondent je kuřák či nikoliv.

Otázky podle formy

V dotazníkovém kvantitativním šetření jsou používány uzavřené, polouzavřené i otevřené otázky. Uzavřené otázky jsou používány díky své metodě zpracování v kvantitativním šetření, kdy respondent vybírá buď ze dvou (alternativní výběr) nebo více (selektivní výběr) možností. Selektivní otázky umožňují zvolit respondentovi více možných odpovědí, pokud by respondent neměl dostatečný výběr možností, lze zvolit i polouzavřenou otázku, kdy se může volně vyjádřit, a tak doplnit odpověď. Polouzavřené otázky umožňují také dotazovaným možnost úniku, vyjádřit se neurčitě jako nevím, nerozumím či nemohu posoudit. Otevřené otázky umožňují volné vyjádření, čímž tazatel může získat kvalitnější informace. Na druhou stranu vyhodnocení těchto otázek vyžaduje složitější analytických nástrojů. Otevřené otázky bývají doplněny kvalitativními nástroji šetření. (Pecáková, 2011, s. 24-29)

Kvantitativní šetření použité k účelům této práce bylo provedeno pomocí dotazníku, který byl vytvořen a zpracován podle doporučení a vzorů „jízdního řádu“ uvedeného v díle Jak se vyrábí sociologická znalost. (Disman, 2000, 78-79)

Pro vypracování a následné zhodnocení dotazníkového šetření byl použit následující postup, jenž Disman uvádí:

Formulace teoretického nebo praktického sociálního problému

Instituce kulturního dědictví v regionu nabízí pestrou škálu využití pro návštěvníky i místní občany, kteří mohou navštěvovat jednotlivé expozice i kulturní akce pořádané během celého roku. Autor je sezónním zaměstnancem SZ Slatiňany a aktivně se podílí na vytváření různých programů pro jeho návštěvníky i obyvatele celého regionu, kteří využívají celého areálu zámeckého parku. Právě potenciál regionu a jeho kulturní rozmanitost nabízí využití, které by mohlo vést ke zvýšení atraktivnosti, návštěvnosti i rozvoji celého regionu.

Formulace teoretické hypotézy

Teoretická hypotéza vychází ze současného stavu kulturního dědictví v regionu, jež je v základě soustředěné na činnosti jednotlivých institucí kulturního dědictví. Potenciální orientace jednotlivých institucí na zájmy a potřeby veřejnosti, na spolupráci na různých úrovních kulturního dědictví povede k lepšímu využití kulturního dědictví a rozvoji regionu. V návaznosti na teoretickou hypotézu byly vytyčeny následující předpoklady, které budou potvrzeny či vyvráceny na základě vyhodnocení dat získaných prostřednictvím dotazníkového šetření.

- Kulturní akce pořádané institucemi kulturního dědictví i místními spolky jsou v regionu veřejností často navštěvovány.
- Veřejné mínění nesouhlasí s dostatečným tematickým rozložením konaných kulturních akcí.
- Zájem o tradiční lidovou kulturu upadá a veřejnosti preferuje ostatní kulturní zaměření.
- Veřejné mínění nesouhlasí s dosavadním využíváním kulturního dědictví v regionu a negativně vnímají činnost jednotlivých institucí.
- Veřejnost vnímá kulturní dědictví hlavně jako prezentaci objektů spojenou s historií daného regionu.
- Spolupráce jednotlivých institucí kulturního dědictví v regionu by veřejnost přivítala jako pozitivní pro konání kulturních akcí a zlepšení činnosti jednotlivých institucí.

Formulace souboru pracovních hypotéz

H₀: Neexistuje závislost mezi pohlavím respondenta a četností návštěv kulturních akcí.

H₀: Neexistuje závislost mezi věkem respondenta a zájmem o tradiční lidovou kulturu.

H₀: Neexistuje závislost mezi pohlavím respondenta a faktorem ovlivňujícím navštívení objektu.

Rozhodnutí o populaci a vzorku

Pro dotazníkové šetření byl zvolen náhodný (pravděpodobnostní) výběr, při kterém má každý element populaci stejnou šanci, že bude vybrán do vzorku populace. Pro účely práce byl cíl tazatele zahrnout do šetření co největší možný respondentů, což vede ke zmenšení rozdílu mezi strukturou tázané populace. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 168 respondentů, z toho 99 žen a 69 mužů. Věková struktura byla rozdělena do tří kategorií. Nejvíce respondentů bylo ve věku mezi 18 až 65 lety. Respondenti nejčastěji uváděli své bydliště v regionu, dále v kraji Vysočina a Pardubickém kraji. Kompletní vyhodnocení populace a vzorku je uvedeno v analýze dat.

Pilotní studie

Pilotní studie byla provedena na malém vzorku populace za použití nestandardizovaného rozhovoru, aby bylo zjištěno, zda požadované informace jsou dosažitelné a existující. Pilotní studie se zúčastnilo 6 respondentů z autorova okolí.

Rozhodnutí o technice sběru dat

Zvolená technika dotazníkového šetření byla zvolena především z důvodu finanční nenáročnosti a možnosti získání většího množství dat za omezené časové období. Zvolený osobní sběr informací bylo provedeno za účelem flexibility a větší ochoty respondentů se šetření zúčastnit. Vedle osobního sběru dat bylo použito i webové rozhraní, které přispělo k sběru většího množství dat.

Předvýzkum

Předvýzkum byl proveden na větším vzorku populace než pilotní studie. Předvýzkum sloužil k ověření používaných nástrojů v dotazníku, odhalil nelogickou posloupnost otázek a komplikované formulace jednotlivých otázek, které byly zavádějící a nejednoznačné. Po provedení této části byl dotazník upraven a znovu podroben předvýzkumu. Předvýzkumu se zúčastnilo 20 respondentů, většinou z řad průvodců a blízkého okolí autora.

Sběr dat

Data byla sbírána pomocí osobního setkání a rozdávání dotazníků. Jednotlivé dotazníky byly také umístěny na informační centra a objekty kulturního dědictví. Poslední cestou sběru dat byl elektronický dotazník rozesílán prostřednictvím e-mailu a umístěn na sociálních sítích. Sběr dat probíhal na přelomu měsíce září a října roku 2015.

Analýza dat

Po sběru dat bylo získáno celkem 168 dotazníků, které byly podrobeny zpracování a analýze. Získaná data z papírové formy dotazníku i data elektronická byla zpracována prostřednictvím programu Microsoft office Excel včetně grafické podoby vyjádřené v jednotlivých výšečových grafech. Pro ověření závislosti kvalitativních znaků byla data zpracována využitím statistických metod programu SAS 9.3. Teoretická základna k použitým statistickým metodám je uvedena v příloze této práce.

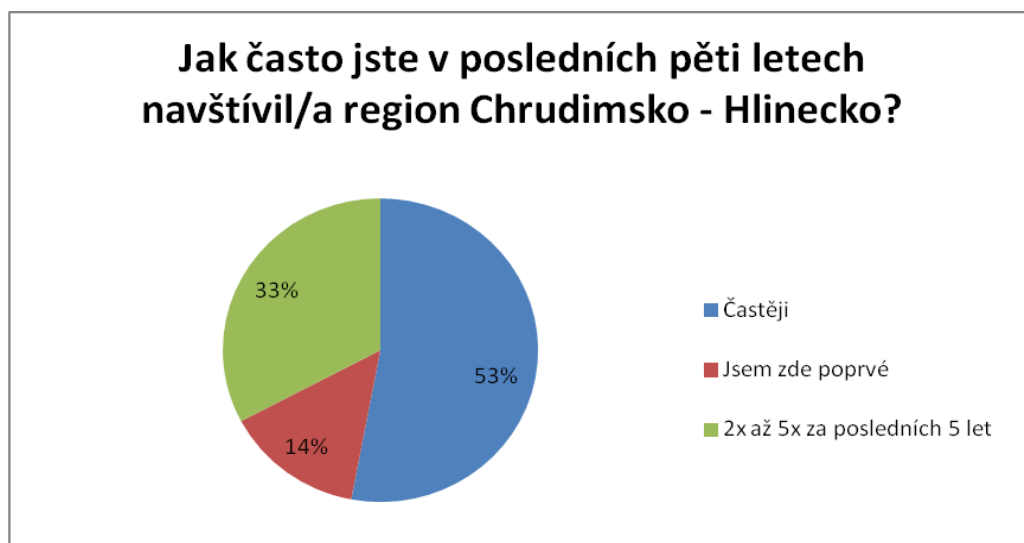
5.1.2 Zhodnocení dotazníkového šetření

V rámci kvantitativního dotazníkového šetření, které probíhalo na území regionu Chrudimska – Hlinecka, byla získána data, která byla zpracována za pomoci software Microsoft Office Excel a pro lepší názornost byla vytvořena grafická podoba.

Otázka číslo 1:

Jak často jste v posledních pěti letech navštívil/a region Chrudimsko-Hlinecko?

Graf 9 Otázka č. 1

Vlastní zpracování

První položka v dotazníku měla odpovědět na otázku, zda se návštěvníci do regionu vracejí nebo zda se jedná o první setrvání v regionu. Většina, přesně 53 %, respondentů odpověděla, že region navštívili více jak 5 krát za posledních pět let. Je nutné zmínit, že asi 80 % takto odpovídajících jsou zároveň obyvateli daného regionu. Hranice 14 % respondentů, kteří uvedli, že v regionu jsou poprvé, odpovídá zvyšující se návštěvnosti daného regionu v posledních letech. Turistické objekty očekávají, že tento trend bude v příštích letech pokračovat.

Otázka číslo 2:

Jak často navštěvujete kulturní akce konané v regionu?

Graf 10 Otázka č. 2

Vlastní zpracování

Kulturní akce konané v regionu se v regionu těší dobré návštěvnosti, pravidelnou návštěvu potvrdilo 26 % respondentů. Neúčast na kulturních akcích uvedlo 20 % respondentů, což naznačuje rezervy v počtu návštěvnosti kulturních akcí. Z tohoto počtu dotázaných byli všichni návštěvníci daného regionu, tedy neúčast na kulturních akcích nepotvrdil jediný obyvatel regionu.

Otázka číslo 3:

Domníváte se, že je v regionu dostatečně pestrá škála kulturních akcí?

Graf 11 Otázka č. 3

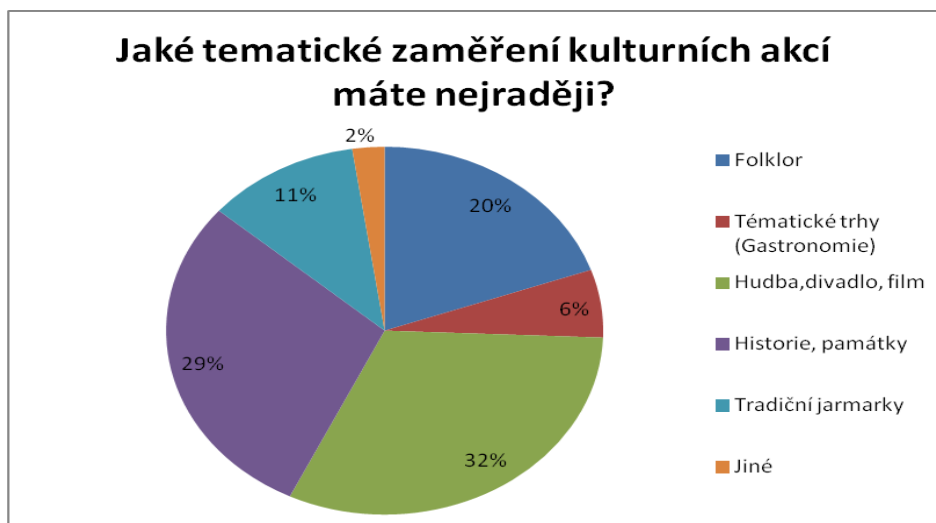
Vlastní zpracování

Na tuto otázku kladně odpovědělo dohromady 82 respondentů, tj. 49 %. Odpověď „nevím“ označilo 64 dotázaných, většina těchto respondentů zároveň v předešlých otázkách uvedlo, že se kulturních akcí neúčastní nebo jen výjimečně. Negativně odpovědělo 13 % respondentů, tj. 22 dotázaných. Toto číslo naznačuje, že v oblasti kulturních akcí jsou ještě rezervy pro realizaci nových témat.

Otázka číslo 4:

Jaké tematické zaměření kulturních akcí máte nejraději?

Graf 12 Otázka č. 4

Vlastní zpracování

Kulturních akcí se v regionu pořádá celá řada, většina je jich zaměřená na tradiční lidovou kulturu, tvořivost a řemesla, hudbu, divadlo a film. Nejvíce respondentů označilo téma hudby, divadla a filmu, a to přesně 32 %, což odpovídá 53 respondentům. Další nejčastější odpovědí bylo zaměření na historii a památky – 29 %. Značná obliba je i u tradičních lidových jarmarků a folkloru, které označilo 20 % a 11 % respondentů. Jiné kulturní akce označily 2 % respondentů, které uváděly akce, které zařadit do kultury nemůžeme (sport).

Otázka číslo 5:

Zajímáte se o tradiční lidovou kulturu?

Graf 13 Otázka č. 5

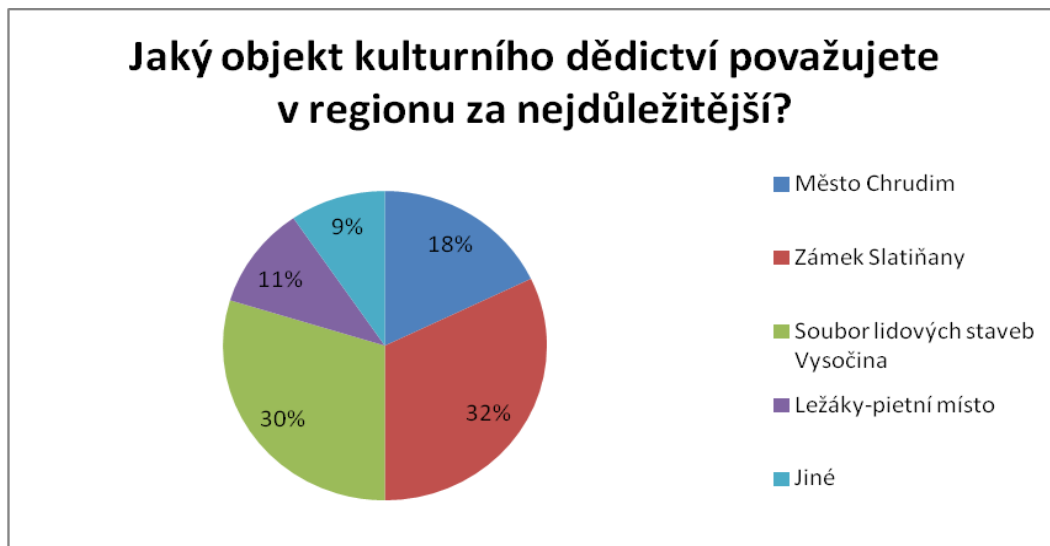
Vlastní zpracování

Tradiční lidová kultura patří mezi kulturní akce, které jsou v regionu zastoupeny, a to hlavně na Hlinecku, kde mají své kořeny. Otázka směřovala na zájem respondentů o tento druh kulturního dědictví. Kladně odpovědělo celkem 99 respondentů, což je 59 %. Výsledek naznačuje, že v regionu převažuje zájem o tento typ kulturního dědictví.

Otázka číslo 6:

Jaký objekt kulturního dědictví považujete v regionu za nejdůležitější?

Graf 14 Otázka č. 6

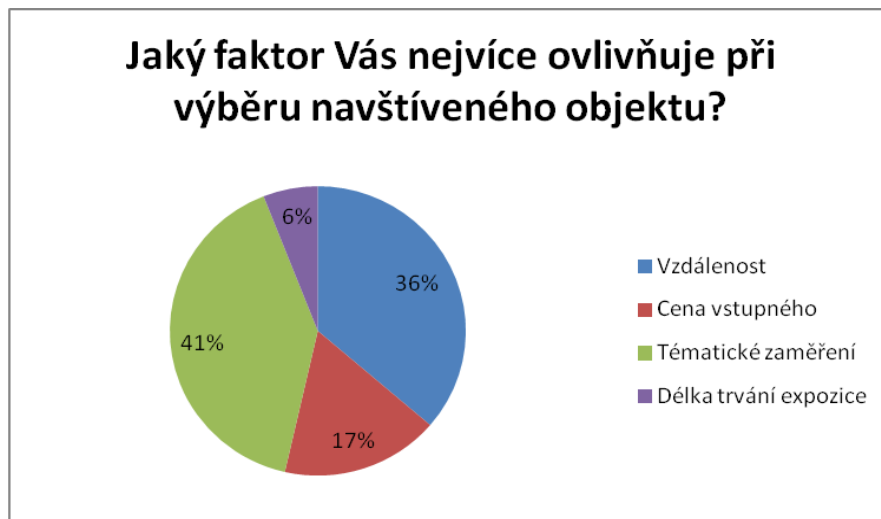
Vlastní zpracování

Šestá otázka dotazníku míří na vnímání jednotlivých institucí kulturního dědictví. Které instituce považují respondenti za klíčové hráče v regionu Chrudimsko–Hlinecko? Největší zastoupení získala odpověď „Zámek Slatiňany“, který nepochybně patří mezi hlavní atrakce v regionu. Jen o čtyři respondenty méně, tj. 30 % získal Soubor lidových staveb Vysočina, který platí za nejnavštěvovanější památku Pardubického kraje. Velké kulturní vyžití nabízí město Chrudim, které označilo 18 % respondentů.

Otázka číslo 7:

Jaký faktor Vás nejvíce ovlivňuje při výběru navštíveného objektu?

Graf 15 Otázka č. 7

Vlastní zpracování

Volbu navštíveného objektu ovlivňuje několik faktorů a návštěvník je těmito faktory ovlivňován. Nejvíce výběr ovlivňuje tematické zaměření, jak uvedlo 41 % respondentů. Dále je to vzdálenost, kterou musí návštěvníci urazit a nezanedbatelných faktorem je i cena vstupného, která ovlivňuje celkem 17 % respondentů.

Otázka č. 8:

S jakým tvrzením se nejvíce shodujete?

Graf 16 Otázka č. 8

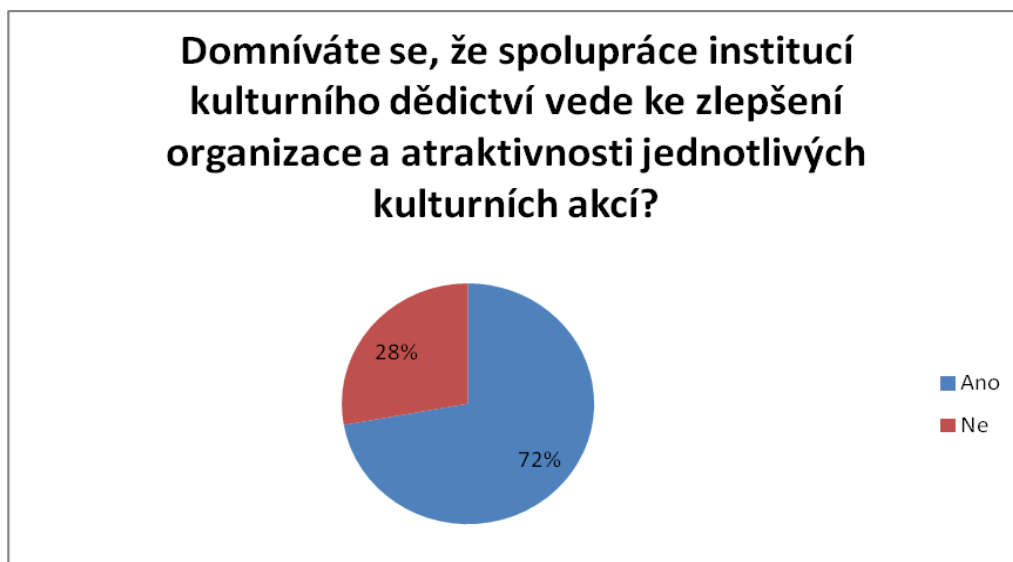
Vlastní zpracování

V této otázce bylo respondentům nabídnuto pět tvrzení týkající se kulturního dědictví a jeho využívání institucemi v regionu Chrudimsko–Hlinecko. První tvrzení souhlasí s využíváním kulturního dědictví a kladně hodnotí činnost institucí: „*Instituce kulturního dědictví pracují velice dobře, nabízejí širokou škálu využití.*“ S tímto tvrzením se shodovalo 29 % dotázaných, tj. 49 dotázaných. Druhá možnost výběru odkazovala na dobrou činnost kulturních institucí, ale vytýkalo nepřístupnost pro veřejnost: „*Kulturní dědictví je spravováno šetrným způsobem, ale mělo by se více otevřít veřejnosti.*“ S tímto názorem se ztotožnilo 24 % respondentů, tj. 31 dotázaných. Třetí možností bylo kritické vyjádření ke správě kulturního dědictví, nespokojenost s jejich činností a uzavřenost k veřejnosti: „*Kulturní dědictví je veřejným majetkem, ale nedokonalá správa a jeho využívání ji veřejnosti uzavírají.*“ Toto tvrzení oslovilo pouhá 4 % respondentů, tudíž ho můžeme označit za nesprávné. Většina dotázaných je spokojeno s činností institucí kulturního dědictví. Předposlední možností bylo tvrzení odkazující k činnostem institucí, jak nakládají s kulturním dědictvím. Pořádání kulturních akcí je silným artiklem, který na kulturní dědictví upozorňuje a zdůrazňuje ho. Spolupráce jednotlivých institucí při konání kulturních akcí by mohlo vést k lepší organizaci a širšímu využití kulturního dědictví. „*V poslední době se pořádá řada kulturních akcí, které podporují kulturní potenciál regionu. Spolupráce jednotlivých institucí by vedla k lepší organizaci a širšímu využití kulturního dědictví.*“ Stejnou možnost spolupráci při pořádání kulturních akcí spatřuje 23 % dotázaných, což je 39 respondentů. Posledním tvrzením byla varianta nemožnosti ohodnotit kulturní dědictví v regionu. Byla to varianta pro respondenty, kteří se nezajímají o kulturní dědictví nebo pro návštěvníky, kteří nejsou seznámeni se situací v regionu. „*O kulturní dědictví v regionu se nezajímám, proto nemohu posoudit jeho využívání.*“ Tuto možnost zvolilo 26 % dotázaných, tj. 43 respondentů.

Otázka číslo 9:

Domníváte se, že spolupráce institucí kulturního dědictví vede ke zlepšení organizace a atraktivnosti jednotlivých kulturních akcí?

Graf 17 Otázka č. 9

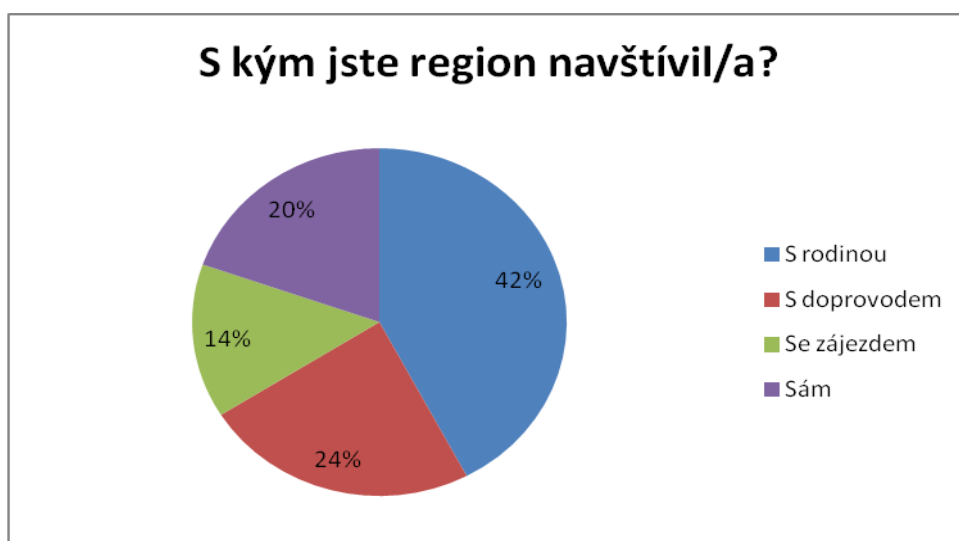
Vlastní zpracování

Spolupráci jednotlivých kulturních institucí podpořilo 72 % respondentů. S opačným názorem se ztotožnilo 28 respondentů z celkově 169 oslovených.

Otázka číslo 10:

S kým jste region navštívil/a?

Graf 18 Otázka č. 10

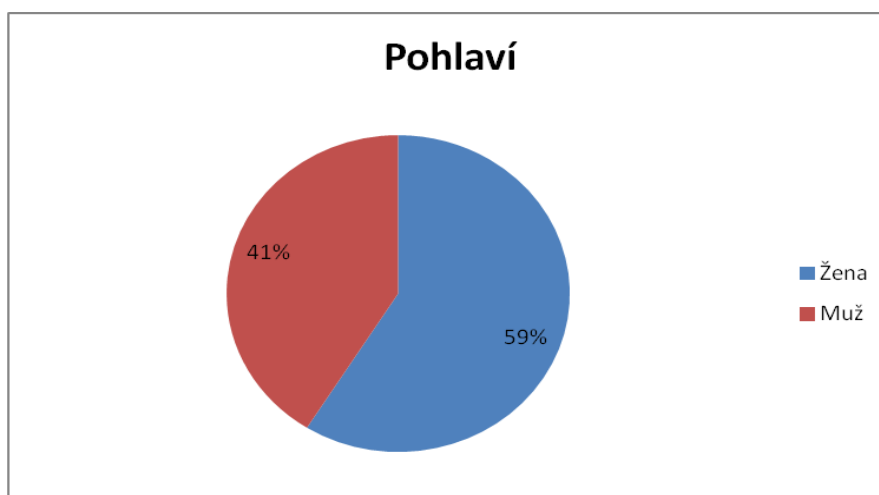
Vlastní zpracování

Další otázka se řadí do otázek charakterizující respondenta. „S kým jste region navštívil/a?“ Nejčtenější odpovědí byla odpověď „s rodinou“, kterou označilo 42 % respondentů, tj. 71 dotázaných. Často návštěvníci přicházejí na objekty „s doprovodem“, jelikož tuto variantu označilo 24 % dotázaných. Výjimkou nejsou ani návštěvníci regionu, kteří zavítají na objekty kulturního dědictví sami. Tuto variantu označilo 20 %, tj. 33 dotázaných. Poslední variantou jsou hromadné zájezdy a školní výlety. Z dotázaných označilo tuto variantu 14 % respondentů.

Otázka číslo 11:

Uveďte Vaše pohlaví.

Graf 19 Otázka č. 11

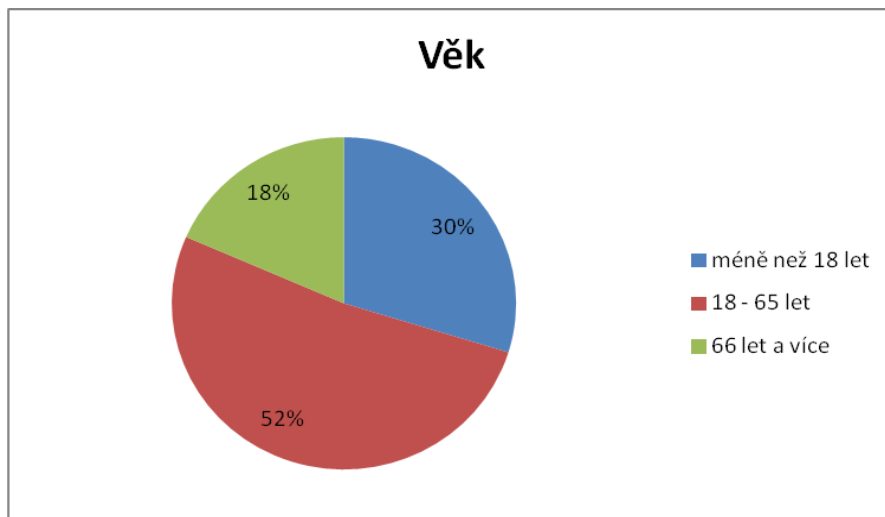
Vlastní zpracování

Z celkového počtu 168 dotázaných bylo 99 žen a 69 mužů, kteří se šetření zúčastnili.

Otázka číslo 12:

Uveďte Váš věk.

Graf 20 Otázka č. 12

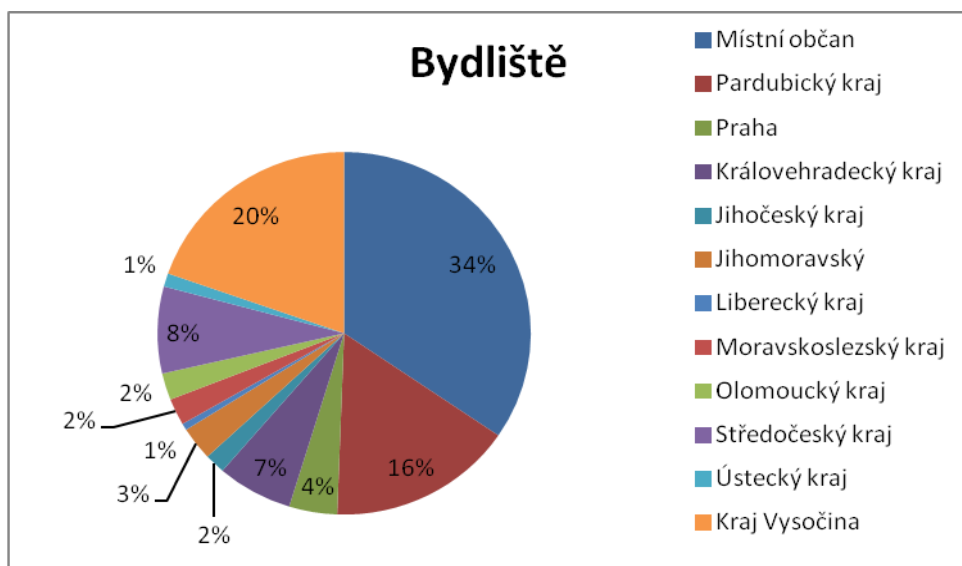
Vlastní zpracování

Věková struktura respondentů byla rozdělena do tří kategorií, a to do kategorie méně než 18 let, 18 – 65 let a lidé starší 66 let. Z celkového počtu dotázaných bylo 52 % mezi lety 18 – 65 let, 30 respondentů bylo mladších 18 let, tj. 30 %. Lidé starší 66 let se účastnili šetření v počtu 31 respondentů.

Otázka číslo 13:

Uveďte Vaše bydliště.

Graf 21 Otázka č. 13

Vlastní zpracování

Poslední otázkou v dotazníkovém šetření bylo uvedení místa bydliště respondentů. Tato otázka byla do dotazníku zařazena z důvodu zjištění, odkud nejčastěji do regionu lidé přijíždějí. Největší množství respondentů, kteří se šetření zúčastnili, byli místní občané, tedy rovných 34 % dotázaných. Nejčastěji přijíždějí návštěvníci z kraje Vysočina 20 %, Pardubického kraje 16 % a kraje Středočeského 8 %. Ostatní kraje naší republiky byly zastoupeny v jednotkách procent.

Z provedeného dotazníkového šetření a následně získaných dat byly vyhodnoceny zvolené předpoklady podporující teoretickou hypotézu.

- Předpoklad „Kulturní akce pořádané institucemi kulturního dědictví i místními spolky jsou v regionu veřejností navštěvovány.“ se potvrdila, jelikož 26 % dotázaných uvedla, že se kulturních akcí pořádaných v regionu účastní pravidelně, 54 % účastníků se kulturní akcí účastní alespoň jednou za rok nebo výjimečně. Zbýlých 20 % respondentů uvedla, že se kulturních akcí neúčastní.
- Předpoklad „Veřejné mínění nesouhlasí s dostatečným tematickým rozložením konaných kulturních akcí.“ se nepotvrdil, pouze 13 % respondentů uvedla nesouhlas s dostatečně pestrou škálou kulturních akcí.
- Předpoklad „Zájem o tradiční lidovou kulturu upadá a veřejnosti preferuje ostatní kulturní zaměření.“ Tento předpoklad se také nepotvrdil, protože 59 % respondentů uvedlo svůj zájem o tradiční lidovou kulturu. Při výběru preferované kulturní oblasti vybrala 1/3 respondentů folklor a tradiční jarmarky, které lze zařadit do kategorie tradiční lidové kultury.
- Předpoklad „Veřejné mínění nesouhlasí s dosavadním využíváním kulturního dědictví v regionu a negativně vnímají činnost jednotlivých institucí.“ Z výsledků získaných dotazníkovým šetřením vyplynulo, že pouhá 4 % respondentů jsou nespokojena s využíváním kulturního dědictví a se správou jednotlivých institucí. 29 % respondentů je spokojeno s činností i využíváním jednotlivých institucí, 18 % by uvítalo větší otevřenost veřejnosti a ostatní se nevyjadřují negativně k činnosti či využívání kulturního dědictví. Tento předpoklad se tedy nepotvrdil.
- Předpoklad „Veřejnost vnímá kulturní dědictví hlavně jako prezentaci objektů spojenou s historií daného regionu.“ V dotazníkovém šetření byla zařazena otázka týkající se vnímání jednotlivých kulturních institucí v regionu z hlediska

důležitosti. Nejvíce respondentů vidí jako hlavní aktéry kulturního dědictví v prezentaci historie daného regionu. 32 % dotázaných označilo za nejdůležitější objekt zámek Slatiňany a 30 % Soubor lidových staveb Vysočina prezentující život našich předků na venkově. Předpoklad se potvrdil.

- Předpoklad „Spolupráce jednotlivých institucí kulturního dědictví v regionu by veřejnost přivítala jako pozitivní pro konání kulturních akcí a zlepšení činnosti jednotlivých institucí.“ se potvrdil, jelikož 72 % respondentů podporuje spolupráci jednotlivých institucí na poli kulturního dědictví. V otázce činnosti jednotlivých institucí uvedlo 23 % respondentů, že jsou spokojeni s činností jednotlivých institucí, ale spolupráci při pořádání jednotlivých kulturních akcí by uvítali.

5.1.3 Analýza kvalitativních znaků

Po provedeném a vyhodnoceném dotazníkovém šetření následovala analýza kvalitativních znaků za pomoci statistických metod zkoumání závislosti mezi jednotlivými znaky. Vstupními daty byly informace získané v dotazníkovém šetření. Pro testování závislosti byly zvoleny následující hypotézy. Pro výpočet závislosti byl využit software SAS 9.3, kompletní výstupy jsou uvedeny v příloze číslo 3.

H₀: Neexistuje závislost mezi pohlavím respondenta a četností návštěv kulturních akcí.

Pro testování zvolené nulové hypotézy byla vytvořena kontingenční tabulka. Hodnota χ^2 testu vyšla 21,8946, což je více než je hodnota testového kritéria (7,185). Na základě tohoto výsledku můžeme nulovou hypotézu zamítnout.

Tabulka 7 Kontingenční tabulka

Pohlaví	Návštěvnost akcí				Σ
	Pravidelně	Jednou za rok	Výjimečně	Nenavštěvuji	
Muž	30	14	12	13	69
Žena	14	22	43	20	99
Σ	44	36	55	33	168

Vlastní zpracování

Tabulka 8 Výsledek kontingenční tabulky

	hodnota	DF
Chí-kvadr.	21,8946	3
Phi Coef.	0,361	
Cramer. V	0,361	

Vlastní zpracování

H_0 : Neexistuje závislost mezi věkem respondenta a zájmem o tradiční lidovou kulturu.

Ze získaných dat byla vytvořena asociační tabulka, do které byly dosazeny získané odpovědi. Pro zjištění závislosti mezi sledovanými znaky byl zvolen výpočet χ^2 test. Hodnota χ^2 vyšla 1,477, což je méně než hodnota testového kritéria. Nulovou hypotézu nelze zamítnout, tedy s 95% pravděpodobností můžeme potvrdit, že existuje závislost mezi věkem a zájmem o tradiční lidovou kulturu.

Tabulka 9 Asociační tabulka

Věk	Zájem o tradiční lidovou kulturu		
	ano	ne	Σ
Méně než 18	26	24	50
18 – 65 let	54	33	87
66 let a více	19	12	31
Σ	99	69	168

Vlastní zpracování

Tabulka 10 Výsledek asociační tabulky

	hodnota	DF
Chí-kvadr.	1,4177	2
Phi Coef.	0,0919	
Cramer. V	0,0919	

Vlastní zpracování

H_0 : Neexistuje závislost mezi pohlavím respondenta a faktorem ovlivňujícím navštívení objektu.

Data získaná z dotazníkového šetření byla opět zařazena do kontingenční tabulky a pro výpočet závislosti byl použit Chí-kvadrát test závislosti. Hodnota testu vyšla 1,1083

což je nižší hodnota než hodnota testového kritéria. Nulovou hypotézu tedy nelze na základě výpočtu zamítnout.

Tabulka 11 Kontingenční tabulka

	Faktor ovlivňující návštěvnost				
Pohlaví	Vzdálenost	Cena vstupného	Téma	Délka trvání	Σ
Muž	27	12	25	5	69
Žena	34	17	43	5	99
Σ	61	29	68	10	168

Vlastní zpracování

Tabulka 12 Výsledek kontingenční tabulky

	hodnota	DF
Chí-kvadr.	1,1083	3
Phi Coef.	0,0812	
Cramer. V	0,0812	

Vlastní zpracování

Interpretace, závěry, teoretické zobecnění

Po provedené analýze a zpracování dat byly ověřeny stanovené hypotézy, stanoveny závěry a doporučení, které vycházely ze zjištěných skutečností.

5.1.4 Zhodnocení kvantitativní části

V definovaném regionu Chrudimsko–Hlinecko bylo provedeno dotazníkové šetření, které probíhalo v měsících září a říjnu roku 2015. Data získaná z dotazníkového šetření byla zpracována a podrobena statistickým výpočtům. Na základě získaných dat lze konstatovat, že kulturní dědictví a jeho správa je v regionu převážně pozitivně vnímána, nabízí pestrou škálu jeho využívání, převážně ve formě kulturních akcí. Kulturní akce konané v regionu jsou hojně navštěvovány, a to nejen místními občany, ale i turisty z ostatních krajů České republiky. Veřejnost je spokojena s fungováním místních aktérů kultury, za hlavní objekty považují zámek ve Slatiňanech a Soubor lidových staveb Vysočina, jenž jsou zároveň nejnavštěvovanějšími objekty kulturního dědictví v regionu.

V regionu je částečně zastoupeno odvětví tradiční lidové kultury, které veřejnost podporuje svým zájmem a návštěvností kulturních akcí se zaměřením na tento druh

kulturního dědictví. Byla zjištěna závislost mezi věkem a zájmem respondentů o tradiční kulturu, přesněji z výsledků vyplývá, že mladší generace (v dotazníku mladší než 18 let) nejeví tak velkým zájem o lidovou kulturu, jako generace starší. Zde může být spatřen prostor pro kulturní instituce, které by se měly zaměřit na aktivní a atraktivní formu prezentace tradiční lidové kultury pro mladší generaci.

5.2 Kvalitativní šetření – řízené rozhovory

Kvalitativní šetření bylo provedeno v návaznosti na stanovené závěry získané z kvantitativního šetření a dat získaných z dokumentů. Pro kvalitativní šetření byla zvolena metoda polostrukturovaných rozhovorů. Pro metodu polostrukturovaných rozhovorů neboli rozhovorů podle návodu, je důležité stanovit okruhy témat, na které se chce tazatel ptát. Nejsou striktně stanoveny otázky, ale pouze okruhy témat.

Tabulka 13 Okruhy témat rozhovorů

Kultura a kulturní dědictví	Jaký je Váš odborný názor na využívání kulturního i turistického potenciálu regionu Chrudimsko–Hlinecko, potažmo Vámi spravovaný objekt?
	Jaký má význam památka pro region?
	Jaký je Váš názor na využívání kulturního dědictví, na jeho správu a činnost jednotlivých organizací?
	Jaký má význam kulturní dědictví a jakou má hodnotu pro město?
	Je provoz státního zámku ve Vašem městě ekonomickým přínosem pro město?
Spolupráce institucí	Spolupracuje město s místními spolky, institucemi v oblasti kulturního dědictví?
	Spolupracujete s nějakými místními spolky, institucemi v rámci NPÚ v regionu Chrudimsko-Hlinecko?
	Spolupracujete s městem a jak?
Kulturní akce	Podílí se město na organizaci kulturního dění

	v regionu?(pořádání akcí)
	Jaké možnosti má město v rámci pořádání kulturních akcí?
	Kolik kulturních akcí pořádáte ročně a jaké s nimi máte zkušenosti?
	Jaké možnosti máte v rámci pořádání kulturních akcí?
Návštěvnost a vývoj regionu	Co si myslíte o vývoji návštěvnosti v regionu, bude turistů přibývat a je na to region připraven?
	Jak jsou směřované Vaše expozice? (jejich prezentace) Vyvíjí se nějak koncept prezentace a jak?

Vlastní zpracování podle Hendl, 2005

Otázky lze doplňovat během rozhovoru. K účelu této práce byla sestavena tabulka hlavních témat rozhovoru a varianty možných otázek na daná témata. (Hendl, 2005, s. 174)

V průběhu měsíce října byly provedeny rozhovory se zástupci dotčených institucí. K rozhovoru byl osloven kastelán státního zámku Slatiňany, vedoucí správy Souboru lidových staveb Vysočina, starosta města Slatiňany, zástupce Národního památkového ústavu a náhodný občan regionu. Všem tázaným byly položeny otázky ze stejných tematických okruhů. Úplný přepis rozhovorů je přiložen v příloze číslo 4.

V měsíci říjnu roku 2015 byl realizován rozhovor s kastelánem a vedoucím správy Státního zámku ve Slatiňanech. Rozhovor obsahoval tematické okruhy a otázky týkající se problematiky kulturního dědictví a spolupráce institucí.

Kultura a kulturní dědictví

Jaký je Váš odborný názor na využívání kulturního i turistického potenciálu regionu Chrudimsko–Hlinecko?

Potenciál regionu je veliký, stejně jako celého Pardubického kraje. Když to uvedu na příkladu našeho zámku, tak jeho potenciál se nám objevuje neustále - každý den. Naším cílem je využít potenciál zámku v celém spektru jeho možností. Nabídnout tak návštěvníkovi komplexní aktivity po celý den, od zhlédnutí expozice, aktivního odpočinku v přírodě, zážitků s koňskou a sportovní tematikou až po kvalitní ubytování a stravu. K tomu je potřeba zapojit do rozvoje všechny subjekty, které v regionu ve zmíněných odvětvích působí. Jen tak lze dosáhnout na maximální využití potenciálu celého regionu.

Jaký má význam SZ Slatiňany pro region?

Zámek, jako typ památky, je v regionu jediný zpřístupněný zámecký objekt. Význam má tedy jistě velký. Dá se říci, že je to jakési centrum. Jsou zde samozřejmě další významné objekty, záleží, z jakého úhlu pohledu se na to díváte, ale pokud budu uvažovat jen o kulturně historických objektech, pak je zámek jistě klíčový. Jak z turistického hlediska, tak jako kulturní hodnota regionu.

Spolupráce institucí

Spolupracujete s nějakými místními spolky, institucemi v rámci NPÚ v regionu Chrudimsko-Hlmecko?

V rámci NPÚ spolupracujeme se SLS Vysočina. Jedná se o spolupráci v rámci různých projektů, věrnostních programů a hlavně propagace. Spadáme pod jednoho zřizovatele, takže je to logické, že právě propagace probíhá centrálně a je třeba spolupracovat. Spolupráce se spolky není dlouhodobá, občas podpoříme nějakou kulturní akci, provedeme skupinu zámekem, ale stálá spolupráce zde není.

Spolupracujete s městem?

S městem spolupracujeme hlavně prostřednictvím infocentra, kde máme výbornou spolupráci v oblasti propagace i pořádání kulturních akcí. Podle mého názoru, je velmi důležité mít dobré vztahy i spolupráci právě s městem, jelikož jsme zámek, který je ve městě a ne nikde daleko v horách. Druhou důležitou oblastí je spolupráce s matrikou v oblasti konání svatebních obřadů a ještě musím zmínit stavební úřad, jenž konzultuje opravy a rekonstrukce zámku. Takže spolupracujeme jak na poli správním, tak i kulturním. Ve spolupráci s městem každoročně pořádáme Vánoční jarmark, který se těší hojně návštěvnosti. Město v zámeckém areálu také každoročně pořádá „Slatiňanské pozastavení“, což je kulturní akce zaměřená na lidovou tvořivost, folklor apod.

Kulturní akce

Jaký podíl návštěvnosti tvoří kulturní akce pořádané v zámku?

Zde je problém s evidencí, jelikož při zmíněných kulturních akcích je vstup do areálu zdarma, tudíž ani neevidujeme návštěvnost. Tu můžeme evidovat pouze při akcích pořádaných uvnitř zámku, jako jsou koncerty, přednášky apod. Tento počet je ale zanedbatelný v porovnání s ostatní návštěvností.

Kolik kulturních akcí za rok pořádáte a jaké s nimi máte zkušenosti?

Koncerty jsou za rok asi 3 až 5. S tímto druhem akcí je zkušenost různá, většinou výdělek nepokryje ani náklady, takže je to spíše služba občanům, kteří ji ne vždy docení.

Jaké možnosti má areál v oblasti pořádání kulturních akcí?

Možnosti jsou velké, areál je rozlehlý a rozmanitý. Dá se říci, že jediný limit je počasí, jelikož pod střechou je pouze zámek. Do budoucna jsou návrhy na pořádání akcí v podobě divadelních představení v areálu, letního kina či pohádkového parku (lesa).

Návštěvnost a její vývoj v regionu

Jak jsou směřované Vaše expozice (jejich prezentace)? Vyvíjí se koncept prezentace a jak?

Koncept prezentace objektu zde byl nastavený v podstatě od 50. letech. Zámecká expozice byla vybudována před pěti lety a od té doby se neustále vyvíjí. Hipologickou trasu čeká kompletní rekonstrukce a změna pojetí v modernější podobu. Další expozice jsou věnovány objektu jako stavbě, jejímu stavebnímu vývoji a technickým vymoženostem. Stále je co zlepšovat, ale vše záleží na aktuálních možnostech, a to nejen finančních.

Návštěvnost a její vývoj v regionu

Co si myslíte o vývoji návštěvnosti v regionu? Bude návštěvníků přibývat, a je na to region připraven?

Záleží na komplexní činnosti regionu. Co se týče, SZ Slatiňany, tak se návštěvnosti zvyšuje každým rokem. Je pravda, že tento rok bude nejspíš velmi podobný tomu loňskému, ale důležité je, že to rapidně neklesá. Návštěvnost regionu, je opět o spolupráci a součinnosti jednotlivých institucí. Jeden objekt toho moc neovlivní. Náš zámek není tak architektonicky zajímavý jako například Hluboká, Karlštejn nebo jiné. Ale můžeme návštěvníka nalákat naší komplexností, areálem a službami v okolí. Je tu hřebčím, muzeum Švýcárna a Soubor lidových staveb Vysočina, což je zase odlišné zaměření kultury. Pokud se bude návštěvnost celého zvyšovat, jistě to bude důsledkem součinnosti a komplexní propagace regionu, a ne pouze popularity jedné památky.

V měsíci říjnu roku 2015 byl realizován rozhovor se starostou města Slatiňany. Rozhovor obsahoval tematické okruhy a otázky týkající se problematiky kulturního dědictví a spolupráce institucí.

Kultura a kulturní dědictví

Jaký má význam kulturní dědictví a jakou má hodnotu pro město? Z hlediska turistiky?

Kulturní dědictví, respektive instituce, které ho v regionu představují, jsou velice důležité pro město i celý region. Přilákají do města nové návštěvníky, kteří zde stráví nějaký čas, a tak to pomůže i místním podnikatelům. Zvyšující návštěvnost může přinést i ekonomické výhody pro město. V tomto směru je velmi důležitá propagace, ve které má město omezené možnosti. Propagaci město dotuje ze svého rozpočtu a nikdy se náklady na propagaci ziskem z kulturních akcí nevyrovnají. Asi nejvýznamnější pro naše město je zámek a hřebčín. Velký potenciál je ve společné spolupráci obou institucí i v oblasti propagace, problém je, že každý spadá pod jiného zřizovatele.

Je provoz státního zámku ve Vašem městě ekonomickým přínosem pro město?

Přímo o ekonomickém přínosu bych asi nemluvil. Ekonomický přínos to má jistě pro místní restaurace a ubytovací zařízení, ale městu z toho zvláštní prostředky neplynou. Ale přínos jistě má. Je to dominanta našeho města, a tak je nutné mít dobrou spolupráci a rozvíjet ji.

Jaký je Váš názor na využívání kulturního dědictví v regionu, na jeho správu a činnost jednotlivých organizací?

Myslím, že fungují dobře. Když budu mluvit hlavně o zámku a hřebčínu, tak obě instituce mají podobný osud, jelikož stojí ve stínu svých slavnějších protějšků v Pardubickém kraji. K zvýraznění a větší popularitě by opět mohla přispět spolupráce zámku i hřebčína, ale stále je tu problematika různých zřizovatelů, která tomu někdy stojí v cestě. Každá organizace má jinou koncepci, tudíž se jejich záměry a cíle občas rozcházejí.

Spolupráce institucí

Spolupracuje město s místními spolky, institucemi v oblasti kulturního dědictví?

Město spolupracuje i podporuje místní spolky finanční dotací. Například ročně dává město více jak 500 000,- korun na místní spolky. Dále město podporuje kulturní akce i činnosti pronájmem prostor (většinou za symbolickou částku).

Kulturní akce

Podílí se město na organizaci kulturního dění v regionu (městě)?

Již tradičně město podporujete tzv. Laskavé večery, které se konají během roku. Nyní jsme na číslo přes 130 večerů. Ohlas je úžasný, lidé večery navštěvují a máme jen pozitivní reakce. Dále město podporuje akce v rámci svého rozpočtu.

Jaké možnosti má město v rámci pořádání kulturních akcí?

Možnosti není nikdy dost, takže nemohu říci, že jsou neomezené. Snažíme se podporovat finančně i prostorově, městská údržba se podílí na přípravách a úklidu a v neposlední řadě poskytujeme dotace z obecního rozpočtu. Město také pomáhá při pořádání „Slatiňanského pozastavení“, což je akce nad rámec regionu a pomáháme například i s komunikací nebo koordinací podobných akcí.

Návštěvnost a její vývoj v regionu

Co si myslíte o vývoji návštěvnosti v regionu? Bude turistů přibývat a je na to region připraven?

Návštěvnost má jistě stoupající tendenci. Potenciál regionu je veliký a domnívám se, že čeká na objevení nových turistů. Slabinou regionu i našeho města je infrastruktura. Například ve Slatiňanech není dostatek parkovacích míst, což se rok od roku projevuje čím dál více, jak návštěvnost roste. Další mezerou jsou ubytovací kapacity ve městě, které jsou omezené, ale s tím město tolik dělat nemůže. Město může podpořit podnikatele při vybudování podobných zařízení, ale musí tu být iniciativa od nich. Samozřejmě to opět souvisí s vývojem návštěvnosti. Velkým tahounem kulturního dědictví je určitě Soubor lidových staveb Vysočina, který láká každoročně na 70 000 návštěvníků. Je to dáno i hojnými akcemi, které soubor pořádá. Důležité je návštěvníky v regionu udržet, a ne jim nabídnout jednu službu a být jen zastávkou na cestě na jih/sever. Nabídnou turistům maximální a komplexní možnosti vyžití, jen tak bude náš region atraktivní a konkurenceschopný.

V průběhu měsíce října byl realizován rozhovor s náhodně vybraným občanem regionu, který byl ochoten se šetření zúčastnit. Rozhovor obsahoval tematické okruhy a otázky týkající se problematiky kulturního dědictví a spolupráce institucí.

Kultura a kulturní dědictví

Jaký je Váš názor na využívání kulturního i turistického potenciálu regionu Chrudimsko-Hlinecko?

Kulturní dědictví v regionu podle mého názoru je spravováno dobře, vnímám to jako činnost muzeí, památek, ale i divadel. Turismus se u nás taky zvyšuje, není to znát na dopravě, ale i na otevírání nových restaurací a dalších služeb vznikajících v regionu. Má to dvě strany. Na jednu stranu jsem spokojen a rád s činností a fungováním kultury, památek a turismu všeobecně. Na druhou stranu v regionu je vyšší doprava a mnoho cizích lidí. Ale samozřejmě, že převažuje ta pozitivní stránka věci.

Jakou má podle Vás kulturní dědictví hodnotu pro region Chrudimsko –Hlinecko?

Myslím, že nejen pro region, ale pro celý stát. Je to odkaz našich předků a je naší povinností ho předávat dalším generacím. Náš region je prezentován hlavně koňmi, kteří tu mají velikou tradici. Ve Slatiňanech se nachází hřebčín a na zámku je koňské muzeum a Švýcárna, které je také věnovaná této tématice. Je to hlavní lákadlo pro turisty a pýcha obyvatel regionu. Na druhou stranu je zde mnoho dalších zajímavých objekt, kteří mají také svou nedozírnou hodnotu. Na Veselém Kopci se nachází osada s ukázkou tradiční lidové kultury. Jedná se o ojedinělý celek prezentující tradiční řemesla a život našich předků na venkově. Ročně sem zamíří mnoho turistů, kteří do regionu zase přinesou i ekonomickou sílu. Hlavně v oblasti pohostinství a ubytovacích zařízení.

Které instituce či místa v regionu jsou podle Vás nejzajímavější?

To záleží na vkusu každého návštěvníka. Například kdo má rád koně a historii, může navštívit právě Slatiňany, když někdo touží po venkovské atmosféře, může se vypravit na Hlinecko, kde je mnoho původních osad i s roubenými stavbami. Jako občan regionu jsem zde velmi spokojen, a domnívám se, že region ještě čeká na své objevení.

Spolupráce institucí

Co si myslíte o spolupráci institucí kulturního dědictví? Je lepší, když instituce spolupracují nebo by se měly orientovat hlavně na svou činnost?

Spolupráce většinou vede k lepším výsledkům. Například při pořádání kulturních akcí. U nás na Veselém kopci se pořádají hodně folklorní akce a bez spolupráce spolků a folklorních souborů by to nešlo. Určitě je to pozitivní.

Kulturní akce

Navštěvujete kulturní akce? Jaký druh akcí byste v regionu uvítal?

Kulturní akce navštěvujeme s rodinou podle časových možností, ale když to alespoň trochu jde, vždy si čas uděláme. Například hojně jezdíme na Veselí kopec, kde se konají jarmarky a další akce. Je to dobré pro děti, že se setkávají s tradiční kulturou a vidí, jak se žilo dřív a mohou si tak uvědomit, že to nebylo vůbec jednoduché. V poslední době také navštěvujeme různá vystoupení v rámci objektů Národního památkového ústavu. Letos jsme navštívili Hradozámeckou noc.

Návštěvnost a její vývoj v regionu

Co si myslíte o vývoji návštěvnosti v regionu? Bude turistů přibývat a je na to region připraven?

Turistů přibývá, jak jsem říkal, pozoruji to hlavně na dopravě a množství lidí, kteří do regionu zavítají. Jestli je na to region připraven, to nejsem schopen asi posoudit, ale domnívám se, že ano.

V měsíci říjnu roku 2015 byl realizován rozhovor s etnografkou a vedoucí správy Souboru lidových staveb Vysočina. Rozhovor obsahoval tematické okruhy a otázky týkající se problematiky kulturního dědictví a spolupráce institucí.

Kultura a kulturní dědictví

Jaký je Váš názor na využívání kulturního i turistického potenciálu regionu Chrudimsko-Hlinecko?

Potenciál regionu je jistě větší, než je jeho dosavadní využívání. V naší organizaci je vidět jistý posun, je to dáno propagací, která se v posledních letech lepší, ale stále by mohla být větší. Propagace jednoho objektu nemá takový dosah jako propagace realizovaná více organizacemi v regionu. Právě ve spolupráci institucí regionu jsou vidět

mezery, zde je velký potenciál, který zatím čeká na probuzení. Velká překážka je, že mnohdy zřizuje kulturně historické instituce jiná organizace.

Jaký má význam památka pro region?

Domnívám se, že význam je tu velký. Jsme objekt, který má největší návštěvnost v celém Pardubickém kraji, proto nemůžeme stát na pokraji. Samozřejmě jsou zde mezery stejně jako ve využívání potenciálu celého regionu. Opět se obracím na spolupráci jednotlivých institucí. Náš soubor je jistě velkým lákadlem v regionu, návštěvníci k nám míří ze všech koutů naší republiky, ale náš cíl, je udržet zde návštěvníka po delší dobu v regionu. Potenciál rozvoje regionu, i našeho souboru, vidím hlavně ve spolupráci jednotlivých organizací i v oblasti propagace.

Spolupráce institucí

Spolupracujete s nějakými místními spolky, institucemi v rámci NPÚ v regionu Chrudimsko-Hlmecko?

Ano, spolupracujeme s místními folklorními spolky, hlavně při pořádání kulturních akcí. Stejně tak spolupracujeme například se školami, například se střední školou v oblasti potravinářství a místním gymnáziem. V oblasti řemesel spolupracujeme s místními řemeslníky a firmami, kteří ukazují tradiční metody řemesel při kulturních akcích. Dobrou spolupráci máme i s místním infocentrem.

Spolupracujete s městem?

S městem probíhá spolupráce právě přes zmíněné infocentrum, které nám vychází maximálně vstříc, takže tady je ta spolupráce velice dobrá. Dále spolupracujeme s městským muzeem, místními školami i obecním úřadem. Na úrovni obecních úřadů komunikujeme jak s Hlinskem, tak s obecním úřadem Vysočina, jelikož Veselí Kopec se nachází na jejich katastrálním území.

Kulturní akce

Kolik kulturních akcí pořádáte ročně a jaké s nimi máte zkušenosti? Jaký podíl tvoří návštěvnost kulturních akcí z celkové návštěvnosti?

Kulturních akcí pořádáme několik, vždy tematicky zaměřené. Tím, že jsme muzeem v přírodě, tak jsme hodně limitováni počasím, ale myslím, že si lidé na to už zvykli. Snažíme se do programu zařazovat i nové projekty, abychom nabídku rozšířili

a oslovili nové návštěvníky. Je pravda, že ty tradiční akce (Vánoční jarmark, Bramborová sobota atd.) jsou pořád favority v návštěvnosti. Když uvedeme nový program, tak to někdy trvá i dvě sezony, než si na ně lidé zvyknou a začnou je pravidelně navštěvovat. Zkušenosti máme dobré. Když je vhodné počasí, není výjimkou, že za víkend akci navštíví i 7000 lidí, což je obrovské číslo, pak nastává zmíněný problém s infrastrukturou.

Jaké možnosti má areál v oblasti pořádání kulturních akcí?

Celý areál Veselého Kopce je nám k dispozici, takže využíváme, jak interiérové expozice, tak exteriér. Například při konání akcí se zaměřením na tradiční lidová řemesla, jsou v interiéru řemeslníci, kteří předvádějí techniky starých mistrů (ve spolupráci s místními firmami a řemeslníky) a v exteriéru jsou programy taneční či hudební. Opět musím zdůraznit, že jediné naše omezení je počasí.

Návštěvnost a její vývoj v regionu

Jak jsou směřované Vaše expozice (jejich prezentace)? Vyvíjí se koncept prezentace a jak?

Muzea v přírodě jsou specifická, snažíme se prezentovat naše expozice co nejbližší k návštěvníkovi. Expozice směřujeme napřímo k návštěvníkovi, aby poznal nejen interiér chaloupek a stavení, ale pochopil i život v nich. Expozice jsou tvořeny na základě historických i sociálních souvislostí. I když se snažíme, aby návštěvník odcházel s komplexním dojmem, nikdy není možné zpřístupnit napřímo všechny expozice.

Co si myslíte o vývoji návštěvnosti v regionu, bude turistů přibývat a je na to region připraven?

Vývoj se v posledních letech jistě zlepšuje, ta tendence je vzrůstající, a to nejen v oblasti kulturní. Náš region má potenciál i v zimních sportech. Opět bych zdůraznila spolupráci, která když bude napříč různými institucemi, tak dokážeme přilákat návštěvníky na komplexní aktivity v regionu, a ti tu stráví i delší dobu. Náznaky spolupráce tu už i jsou, hlavně s městem. Vzrůstající tendence je vidět například i u stravovacích zařízení, kteří se snaží zařazovat do své nabídky i krajové speciality, které turisté vyhledávají.

V měsíci říjnu roku 2015 byl realizován rozhovor se zaměstnancem NPÚ se zkušenostmi z Jihomoravské a Pardubického kraje. Rozhovor obsahoval tematické okruhy a otázky týkající se problematiky kulturního dědictví a spolupráce institucí.

Kultura a kulturní dědictví

Jaký je Váš názor na využívání kulturního i turistického potenciálu regionu Chrudimsko-Hlinecko?

Region svůj potenciál jistě má, nachází se na úpatí Železných hor, je plný přírodních i historických krás. Jistě je zde prostor pro zlepšení. Prostor bych viděl hlavně v navýšení aktivit jednotlivých organizací. Slatiňany jsou výborným příkladem lokality, kde se na v celku malém území nachází veliké kulturní vyžití. Na druhou stranu jsou zde tři zřizovatelé a každý má svou vlastní koncepci a myšlenku prezentace, propagace a činnosti celkově.

Spolupráce institucí

Jak vnímáte spolupráci jednotlivých institucí v rámci NPÚ?

Opět zdůrazním spolupráci na objektech NPÚ. Ta podle mého názoru funguje výborně, ale často je přes hranice jednotlivých regionů. Zdůraznil bych hlavně spolupráci s krajem a městy, ta je velice důležitá hlavně v oblasti propagace. Bez spolupráce jednotlivých organizací a podpory kraje nebudou činnosti jednotlivých institucí kulturního dědictví tak efektivní a pro návštěvníky atraktivní.

Jaké možnosti má NPÚ v oblasti pořádání kulturních akcí, jaké s nimi máte zkušenosti?

Možnosti v této oblasti jsou závislé na financích. NPÚ si nemůže dovolit pořádat akce, které jsou prodělečné. Zájem o kulturní akce jistě je. V poslední době jsou hojně navštěvovány kulturní akce konané na památkových objektech, řekl bych, že heslem posledních sezon je „rozmanitost“.

Návštěvnost a její vývoj v regionu

Jak se vyvíjí expozice a jejich prezentace?

Podle mého názoru se expozice vyvíjí správným směrem. Zámecké objekty dokumentují a prezentují reálnou historii, což je asi takový trend v dnešních expozicích. Zde je heslem „každodennost“, která návštěvníky nejvíce zajímá. Upouští se od muzejních expozic a spíše se snažíme vtáhnout návštěvníky do děje, klade se důraz na zážitek, jelikož to je důvod, proč se lidé vracejí na památky. Dále vznikají různé zážitkové programy pro všechny kategorie návštěvníků (rodiny s dětmi, školy, školky i seniory).

Co si myslíte o vývoji návštěvnosti v regionu, bude turistů přibývat a je na to region připraven?

Vývoj má celkově stoupající tendenci, zaznamenáváme to hlavně na SZ Slatiňany. U SLS Vysočina je vývoj návštěvnosti odvislý na počasí v celé sezoně, například dnešní rok památkám počasí nepřálo, i když se celkově očekává rekordní návštěvnost. Na dalším vývoji nezáleží pouze snaha a činnost objektů kulturního dědictví, je zapotřebí hlavně součinnosti kraje a měst spolu s památkovými objekty. Tvořit smysluplnou a komplexní prezentaci regionu, která návštěvníka přiláká a následně přivede do regionu. Často se setkávám s propagací mezi jednotlivými subjekty, ale pouze v případě, že mají stejného zřizovatele. Společná koncepce na úrovni regionu požaduje spolupráci všech institucí i přes nejednotnost zřizovatelů.

5.3 Zhodnocení kvalitativní části

Na základě provedeného kvalitativního šetření, které bylo realizováno formou polostrukturovaných rozhovorů, lze vyslovit shodný závěr z výpovědí dotázaných. Všichni oslovení vyzdvihují potenciál regionu, který shodně označují za značný a perspektivní, hlavně v oblasti spolupráce institucí kulturního dědictví. Účastníci rozhovorů kladou důraz na využívání kulturního potenciálu regionu, který nabízí návštěvníkům pestrou paletu využití. Zároveň upozorňují na nedostatky v propagaci a koordinaci některých aktivit. Překážku k dokonalé spolupráci spatřují v různosti zřizovatelů jednotlivých institucí. Problematika různých zřizovatelů se ovšem nedotýká kulturních akcí, kterých se v regionu pořádá dostatek i v široké tematické nabídce. Většina dotázaných zastává názor pozitivní funkce rozmanitosti, jež nabídne návštěvníkům široké spektrum kulturních akcí se zaměřením na všechny kategorie návštěvníků. Opakovaně kladou důraz nejen na spolupráci mezi jednotlivými institucemi kulturního dědictví, ale i jiných organizací, kraje, měst a obcí, které by se měly na veřejném (kulturním) životě podílet. Na poli propagace je spolupráce, dle mínění oslovených, nejdůležitější, jelikož komplexně řízená propagace, povede k efektivnějšímu přilákání návštěvníka. V této oblasti se všichni dotázaní shodují, a zdůrazňují, jak důležitá je spolupráce všech dotčených subjektů, které svou činností z turistického ruchu v regionu čerpají. Vzájemná spolupráce v propagaci, funguje hlavně v rámci jednotlivých organizací (NPÚ, kraj, obce), často sahá i přes hranice

daného regionu, avšak mnohdy je realizována na úkor ryze regionálního zájmu. Často zmiňovaným nedostatkem je propojenost aktivit všech možných subjektů od památek, přes muzea, obce až k podnikatelským subjektům v regionu. Právě komplexní nabídka služeb povede ke zvýšení atraktivnosti regionu a naplnění potenciálu, kterým region podle všech disponuje.

6 Shrnutí a zhodnocení výsledků

V rámci studia dokumentů týkajících se problematiky kulturního dědictví regionu Chrudimsko–Hlinecko, provedeného dotazníkové šetření a polostrukturovaných rozhovorů s odbornými zástupci institucí, lze konstatovat závěry a výsledky z šetření.

V kvantitativní části byl osloven soubor respondentů k dotazníkovému šetření, zaměřeném na problematiku kulturního dědictví, jeho potenciál a využívání na území zvoleného regionu. Z výsledků lze konstatovat, že kulturní dědictví v regionu je spravováno šetrnou rukou jednotlivých institucí a jeho činnost je u veřejnosti pozitivně vnímána. Potenciál regionu nabízí širokou paletu možností využití, která se promítá v prezentaci jednotlivých expozic a jejich rozmanitosti. Veřejnost pozitivně vnímá pořádání kulturních akcí v regionu, hojně je navštěvuje a podporuje činnost jednotlivých organizací. Významnými prvky kulturního dědictví jsou SZ Slatiňany a Soubor lidových staveb Vysočina, jež jsou z hlediska návštěvnosti v regionu nejúspěšnější. Pestrost a rozmanitost aktivit, které region nabízí, tvoří hlavní část potenciálu, jenž je možné efektivněji využívat ve spolupráci vybraných institucí, i přes tematickou či oborovou odlišnost. Takovou spolupráci považuje veřejnost za přínosnou a smysluplnou, hlavně ve formě pořádání kulturních akcí s komplexní nabídkou pro všechny kategorie návštěvníků.

V návaznosti na dotazníkový průzkum byly stanoveny okruhy témat pro rozhovory sledující kvalitativní část šetření, které přispěly k hlubšímu náhledu do problematiky, především z perspektivy odborné, municipální a správy dotčených institucí kulturního dědictví. Z uvedených výpovědí vyplývá, že zájem o region z hlediska turistiky trvale roste a tuto tendenci lze očekávat i pro následující roky. Kulturní dědictví představuje klíčovou roli pro perspektivu regionu, a činnost jednotlivých institucí může ovlivnit i rozvoj celého regionu. Kulturní akce konané v regionu jsou zaměřené tematicky podle druhu pořádajícího subjektu. V posledních letech přibývají akce s širší nabídkou, které mohou oslovit větší soubor návštěvníků. Hlavním zřizovatelem institucí kulturního dědictví je Národní památkový ústav, který se značnou měrou podílí na utváření kulturního prostředí regionu. Oslovení správci a představitelé organizace se shodují na tom, že návštěvnost trvale roste, a to především zásluhou kulturních akcí, které směřují na všechny kategorie návštěvníků a využívají rozmanitou škálu možností. V oblasti spolupráce institucí dotázaní

shodně konstatují odlišnost zřizovatelů institucí kulturního dědictví, jež občas brání v komplexním a stejnorodém rozvoji celé kulturní oblasti. Spolupráci vyzdvihují hlavně v propagaci regionu jako celku, a nikoliv pouze jednotlivých památek či atrakcí. Shodně označují spolupráci na poli propagace za velice důležitou, podobně jako při pořádání kulturních akcí nebo vytváření komplexní nabídky vyžití pro návštěvníka v celém regionu. Právě zde spatřují mezery ve využívání možností regionu Chrudimsko–Hlinecko, avšak nalézt mechanismy pro kooperaci jednotlivých zřizovatelů institucí kulturního dědictví není samozřejmé, a to především z finančních a organizačních důvodů. I přes zmíněné překážky se snaží kvalitní mechanismy spolupráce postupně nalézat.

Stručné shrnutí je uvedené v následujících bodech:

- Veřejnost pozitivně vnímá správu kulturních institucí
- Zájem o kulturní akce se zvyšuje
- Roste obliba o tradiční lidovou kulturu
- Objekty SZ Slatiňany a SLS Vysočina jsou hlavními nositeli kulturního dědictví regionu
- Nutnost spolupráce institucí napříč regionem
- Nutný rozvoj spolupráce v oblasti propagace a kulturních akcí

7 Diskuse

Středem zájmu diplomové práce byl region Chrudimsko–Hlinecko, který i přes svou nevelkou rozlohu, vykazuje velký kulturní potenciál skrývající se ve využívání a prezentaci institucí kulturního dědictví. V regionu návštěvník nalézá pestrou škálu témat regionální i národní historie, kulturních tradic a zvyků či jiných kulturních celků prezentujících se ve své hmotné i nehmotné podobě kultury.

Hlavním činitelem v oblasti kulturního dědictví jsou objekty v okrajových oblastech regionu. Na straně Chrudimska je dominantou Státní zámek ve Slatiňanech, který se prezentuje již od 50. let jako hipologické muzeum s muzejní expozicí věnované koním v umění. Za navyšující návštěvností zámku v posledních letech stojí zavedení nové zámecké expozice a široká programová nabídka všem kategoriím návštěvníků. Slatiňany jsou zářným příkladem lokality s širokou nabídkou kulturního vyžití. Na malém území se nachází zámek s anglickým parkem, hřebčín, Švýcárna (interaktivní muzeum Starokladubského koně) a Kočičí Hrádek navazující na rekreační lesy Podhůra. Na druhé straně regionu návštěvníka uvítá tradiční lidová kultura, již na Hlinecku reprezentuje především Soubor lidových staveb Vysočina. Soubor nabízí návštěvníkům nahlédnout na lidové stavitelství minulých generací, vtáhne návštěvníky do života našich předků prezentovaného formou tradic a zvyků. SLS Vysočina je nejnavštěvovanější památkou Pardubického kraje a svou nabídku staví nejen na stálých expozicích, ale i na pořádání kulturních akcí. Kulturní akce konané v regionu jsou jednou z cest k trvale udržitelnému rozvoji kulturní oblasti regionu. Ze zkušeností jednotlivých institucí vyplývá trvale se zvyšující zájem o tento typ aktivit.

Dalším cestou je bezesporu spolupráce jednotlivých organizací. Z výsledků šetření je patrný prostor pro několik forem spolupráce napříč regionem. Za hlavní formu spolupráce považují představitelé kooperaci jednotlivých institucí na poli propagace regionu jako celku. Hlavní instituce kulturního dědictví jsou ve správě Národního památkového ústavu. Koncepce společné prezentace funguje mezi objekty společného zřizovatele, avšak napříč institucemi v rámci regionu zdaleka nedosahuje možností, které skýtá. Hlavní překážkou k nalezení fungujících mechanismů spolupráce je odlišnost jednotlivých zřizovatelů. Podobný problém potkává instituce v celém regionu, proto se nedaří nalézt společnou koncepci propagace. Návštěvníci i obyvatelé regionu podporují instituce kulturního

dědictví, a to nejen návštěvami stálých expozic, ale i účastí na pořádaných akcích. Správa Souboru lidových staveb Vysočina má bohaté zkušenosti v pořádání kulturních akcí pro veřejnost, a to především na Veselém Kopci, kde návštěvnost akcí tvoří zhruba polovinu z celkového počtu návštěvníků. Spolupráce institucí v regionu při pořádání kulturních akcí je nezbytná a dosud není dostatečně realizována.

Jak vyplývá z dotazníkového šetření, zájem o podobné akce v regionu je a trvale roste. Kulturní akce vznikají za přispění nejen institucí kulturního dědictví, ale i měst či místních spolků. Jistá spolupráce na této úrovni v regionu již funguje a je léty osvědčená. Zároveň jsou zde překážky na straně jednotlivých organizací, které netvoří společnou koncepci rozvoje regionu. Zástupci jednotlivých organizací se shodují na důležitosti propojení spolupráce napříč zřizovateli, jelikož žádná individuální snaha nemůže vést k efektu, kterého by dosáhly instituce společně. Zde je prostor i pro spolupráci s vedením obcí. Rozvoj regionu je v zájmu každého města či obce. Je tedy důležité, aby spolupráce fungovala napříč celým spektrem oblastí regionu? Odpověď zazněla shodně od všech dotázaných v rámci kvalitativního šetření. Jen součinnost všech dotčených subjektů může vést k trvale udržitelnému rozvoji, přilákat nové návštěvníky a přimět je k návratu. Jaké mají možnosti instituce v oblasti spolupráce? Možnosti jsou omezené pouze financemi. Jak uvedli zástupci správy objektů Národního památkového ústavu, nelze pořádat kulturní akce, které budou prodělečné. V současné době existují dotační programy na podobné projekty v oblasti kultury, ale na tyto programy většinou státní instituce nedosáhnou. Šanci na tento způsob financování mají spolky, s nimiž se v oblasti kulturního života regionu bezesporu počítá. Již v současné době probíhá spolupráce institucí, měst a spolků například v oblasti tradiční lidové kultury, řemesel a folkloru. Otevírá se zde otázka spolupráce konkrétních subjektů, a to především Souboru lidových staveb Vysočina a Státního zámku Slatiňany. V současné době spolupráce začíná i končí pouze v oblasti slevových programů, realizovaných v koncepci NPÚ. Uvedené aktivity především podporují návštěvnost zmíněných objektů NPÚ, ale nemají širší dopad na rozvoj celého regionu.

Návrhy možností zefektivnění kulturního dědictví regionu

Na základě provedených rozhovorů se zástupci vybraných institucí byly autorem práce stanoveny následující možnosti spolupráce, které vycházejí i ze zájmu návštěvníků zjištěného dotazníkovým šetřením.

Revitalizace dětského hospodářství v zámeckém areálu

V areálu zámku ve Slatiňanech se nachází soubor lidových staveb, který původně sloužil pro výchovu dětí šlechtické rodiny.²⁹ V současné době je komplex v havarijním stavu. Je nutné provést celkovou rekonstrukci a určit nový způsob využití. Pro zakonzervování v současném stavu bylo hospodářství oploceno, aby se zabránilo další devastaci. Prvním krokem by měla být stavební záchrana a obnova hospodářských objektů sledující budoucí využití. Funkce dětského hospodářství by měla vycházet z původního účelu. Vytvořením malého skanzenu či muzea v přírodě zaměřeného na lidovou tvořivost a řemesla by v zámeckém areálu vznikla nová atrakce, která může oslovit další kategorie návštěvníků, především rodiny s dětmi. Muzeum by v sobě zahrnovalo interaktivní prvky zaměřené na dětskou výchovu s historickou tematikou regionu. SLS Vysočina může poskytnout odborný dohled nad záchranou památky a pomoci s tvorbou a instalací interaktivní expozice. Podobný koncept expozice realizuje SLS Vysočina při kulturních programech konaných v přírodním skanzenu Veselý Kopec. Na realizaci projektu by mohly být čerpány prostředky z fondů MK České republiky. Další variantou je realizace obnovy komplexu v rámci kompletní revitalizace zámeckého areálu z prostředků Integrovaného regionálního operačního programu (IROP), který je v dlouhodobém záměru správy zámku.³⁰

Pořádání kulturních akcí

Návštěvnost SLS Vysočina se především odvíjí od zájmu o kulturní akce a programy realizované v areálu na Veselém Kopci. Akce Vánoční jarmark, Velikonoční jarmark nebo Bramborová sobota jsou tradičně nejnavštěvovanější. Areál zámeckého parku ve Slatiňanech je rozlehlý a nabízí široké možnosti v pořádání akcí. Dosavadní kulturní programy pořádané v areálu jsou výhradně v režii hřebčína, který zde pořádá akce s hipologickou tematikou. Ve spolupráci SLS Vysočina a SZ Slatiňany by se v areálu mohly konat kulturní programy zaměřené na tradiční lidovou kulturu. V areálu zámku by mohl být realizován lidový jarmark s přehlídkou regionální gastronomie, řemesel a tradičního folkloru. Na akci by se mohly podílet také místní spolky a obec. Celá akce by

²⁹ Historická fotografie je uvedena v příloze číslo 1.

³⁰ Podobný projekt byl realizován například i na objektu NPÚ Hospital Kuks, kde se po dokončení revitalizace návštěvnost několikanásobně zvýšila.

mohla být v gesci NPÚ a SZ Slatiňany by ji spojil i s prezentací stálých expozic a mohl tak oslovit větší počet návštěvníků.

Propagace

Propagace institucí kulturního dědictví i celého regionu je velice důležitá pro zvýšení jeho atraktivity. Spolupráce v oblasti marketingu by měla zahrnovat větší spektrum kulturních zajímavostí regionu, než je tomu doposud. Dosavadní propagace se odehrává spíše individuálně a nekoordinovaně. SLS Vysočina a SZ Slatiňany spolupracuje v propagaci v rámci koncepce NPÚ. Ke stávajícím formám spolupráce by měly být přizvány i obce. Společným cílem by mělo být zvýšení návštěvnosti v regionu jako celku a nikoliv pouze individuálně na jednotlivých objektech. Kulturní instituce by se staly spíše partnery, než konkurenty na turistickém trhu.

Výše uvedené návrhy zefektivnění spolupráce by měly vést ke zvýšení návštěvnosti regionu a zlepšení nabídky pro návštěvníky.

Poslední otázkou zůstává, jak řešit odlišnost jednotlivých zřizovatelů subjektů na tak malém území. Každý zřizovatel má nastavenou vlastní koncepci rozvoje, propagace či prezentace a s tím spojené i jiné možnosti financování. Existuje několik možností, jak zřizovatele sjednotit, ať už v rámci projektů zaměřených na propagaci regionu nebo vytvoření instituce, která bude všechny památky a muzea v regionu zastřešovat. Ale je to opravdu nutné? Je nutné investovat další prostředky do administrativy? Efektivnějším řešením by bylo využít dosavadních možností a prostředky vynaložit na konkrétní formu spolupráce. V této oblasti čeká spolupráce na otevření nových možností, které by vedly ku prospěchu celého regionu, a nikoliv pouze individuálních subjektů. Nezbyvá než jen zdůraznit, že při snaze všech organizací, dojde region k efektivnějším výsledkům, které povedou k celkovému rozvoji. Všechny výše uvedené argumenty či překážky nejsou nezdolné, a proto je zapotřebí vzájemná komunikace vedoucí k jejich odstranění.

8 Závěr

Kulturní potenciál turistické oblasti Chrudimsko–Hlinecko je jistě větší, než je jeho dosavadní využívání. Zároveň se zdokonalováním činností jednotlivých institucí v oblasti kulturního dědictví se otevírají nové možnosti jeho využívání, a násobí se tak skutečná hodnota kulturního dědictví, kterým region disponuje. Z hlediska návštěvnosti a atraktivity byly zvoleny za klíčové instituce objekty, které jsou ve správě Národního památkového ústavu. Chrudimskou část regionu zastupuje Státní zámek Slatiňany, jenž svou polohou a historickou významností hraje důležitou roli v návštěvnosti i popularitě regionu. Zámek za poslední léta prošel značnou obměnou a jeho skutečný potenciál se neustále odkrývá, což se projevuje na rostoucí návštěvnosti. Areál zámku ve Slatiňanech je typickým příkladem lokality s širokou nabídkou kulturního vyžití pro návštěvníka. Lokalita, ve které se mísí historie šlechtického panství, hipologická tematika i prvky muzejních expozic, se potýká s problémem odlišnosti zřizovatelů jednotlivých subjektů. Několik různých zřizovatelů znamená mnoho různých koncepcí rozvoje, financování, organizace a především propagace. S podobným problémem se setkává i Soubor lidových staveb Vysočina, jenž bezesporu hraje klíčovou roli v oblasti kulturního dědictví regionu. Kvalitní spolupráce jednotlivých institucí povede k efektivnímu využívání nástrojů prezentace a propagace, kterých by nemohl žádný subjekt individuálně dosáhnout. Pro vybrané objekty byla navržena spolupráce při tvorbě exteriérových expozic a pořádání kulturních akcí s využitím zkušeností a dispozic, které jim perspektivní lokalita umožňuje. Jednotnost zřizovatele spolupráci jen ulehčuje, jelikož svou práci směřují ke společnému cíli. Region by neměl být opomíjen jako celek, ale vnímán v jeho komplexnosti a rozmanitosti. Jen v rámci součinnosti všech organizací, se zapojením představitelů místních samospráv, spolků i podnikatelských subjektů lze vytvořit region, který bude trvale atraktivní a konkurenceschopný. Kvalitní nabídka vzešlá ze společné koncepce všech institucí kulturního dědictví povede k setrvání návštěvníka v regionu na delší dobu. V konečném důsledku by tato spolupráce měla být přínosem pro řadu místních podnikatelských subjektů, památkových objektů i obcí a vést k rozvoji regionu Chrudimsko–Hlinecko.

9 Seznam použitých zdrojů

9.1 Literatura

1. BENEŠOVÁ, Jitka (ed.). *Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích*. Vyd. 1. Praha: Diderot, 1999, 518 s. Encyklopedie Diderot. ISBN 80902555311.
2. BLAŽEK, Jiří a David UHLÍŘ. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace*. Vyd. 2., přeprac. a rozš. Praha: Karolinum, 2011, 342 s. ISBN 978-80-246-1974-3.
3. BRABCOVÁ, Alexandra (ed.). *Brána muzea otevřená: [přívodce na cestě muzea k lidem a lidí do muzea]*. Náchod: Juko, 2003, 583 s. ISBN 80-86213-28-5.
4. DAMBORSKÝ, Milan, WOKOU, René. *Regionální rozvoj: (východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování)*. Praha: Linde, 2008, 475 s. ISBN 978-80-7201-699-0.
5. DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2000, 374 s. ISBN 80-246-0139-7.
6. EBEL, Martin; SVOBODA, Ladislav. *Stavebně historický průzkum. Zámek Slatiňany*. Pardubice, 1996.
7. GALVASOVÁ, Iva. *Spolupráce obcí jako faktor rozvoje*. Vyd. 1. Brno: Georgetown, 2007, 138 s. ISBN 978-80-86251-20-2.
8. HAVLÍK, Radomír. *Úvod do sociologie*. 4. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2003, 128 s. ISBN 8024603810.
9. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-7367-040-2.
10. JEŽEK, Jiří. *Regionální rozvoj: (východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování)*. Praha: Linde, 2008, 475 s. ISBN 978-80-7201-699-0.
11. JOHNOVÁ, Radka. *Marketing kulturního dědictví a umění: [art marketing v praxi]*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008, 284 s. ISBN 978-80-247-2724-0.
12. KADEŘÁBKOVÁ, Jaroslava a Zuzana KHENDRICHE TRHLÍNOVÁ. *Region a regionální vědy: (vybrané sociální, kulturní a environmentální aspekty)*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2008, 77 s. ISBN 978-80-7408-009-8.

13. KRIST, J. Etika a tradiční lidová kultura. Strážnice: Ústav lidové kultury, 1998. 152 s. ISBN 80-86156-17-6.
14. MAIER, Karel. Udržitelný rozvoj území. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 253 s. ISBN 978-80-247-4198-7.
15. MIHA PREINFALK. ÜBERS. VON IRENA BRUCKMÜLLER-VILFAN. HRSG. VON ERNST BRUCKMÜLLER. *Auersperg Geschichte einer europäischen Familie*. Graz: Stocker, 2006. ISBN 3702011404.
16. MONCLÚS, F a Manuel GUÀRDIA I BASSOLS. *Culture, urbanism and planning*. Burlington, VT: Ashgate, c2006, xix, 293 p. ISBN 9780754646235.
17. PATOČKA, Jiří a Eva HEŘMANOVÁ. Lokální a regionální kultura v České republice: kulturní prostor, kulturní politika a kulturní dědictví. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008, 199 s. ISBN 978-80-7357-347-8.
18. PECÁKOVÁ, Iva. Statistika v terénních průzkumech. 2., dopl. vyd. Praha: Professional Publishing, 2011, 236 s. ISBN 978-80-7431-039-3.
19. ŘEZANKOVÁ, H. Analýza dat z dotazníkového šetření. Druhé vydání. Praha: Professional Publishing, 2010. 217 s. ISBN 978-80-7431-019-5.
20. SCHAUEROVÁ, A. Dny všední a sváteční. In KRIST, J. Etika a tradiční lidová kultura. Strážnice: Ústav lidové kultury, 1998. s. 21–25. ISBN 80-86156-17-6.
21. SKOPOVÁ, Kamila. *Hody, pústy, masopusty: slavíme, vaříme, zdobíme a hrajeme si celý rok podle lidových tradic*. 1. vyd. [i.e. 2. vyd.]. Praha: Akropolis, 2014, 201 s. ISBN 978-80-7470-077-4.
22. SOUKUP, Martin. Základy kulturní antropologie. Praha: Akademie veřejné správy, 2009, 214 s. ISBN 978-80-87207-03-1.
23. STEHLÍKOVÁ, Jana a Luděk ŠTĚPÁN. *Nasavrcké panství a slatiňanští Auerspergové: utváření sídelní krajiny*. 1. vyd. Slatiňany: Město Slatiňany, 2014, 129 s. ISBN 978-80-260-6258-5.
24. SVATOŠOVÁ, Libuše a Bohumil KÁBA. *Statistické metody II*. Vyd. 1. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2008, 107 s. ISBN 978-80-213-1736-9.
25. Velký sociologický slovník. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996, 747 s. ISBN 80718416411.

26. WOKOUN, René. Regionální rozvoj: (východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování). Praha: Linde, 2008, 475 s. ISBN 978-80-7201-699-0.

9.2 Zákony

27. Česká republika. Zákon České národní rady o státní památkové péči: ve znění pozdějších změn. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1987, č. 20, Dostupné: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonStruct.jsp?idBiblio=37218&fulltext=pam~C3~A1tkov~C3~A1~20p~C3~A9~C4~8De&rpp=100#local-content>
28. Česká republika. O Úmluvě o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví. In: *sbírka zákonů České republiky*. 1991. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonInfo.jsp?idBiblio=39159&fulltext=Unesco&nr=159~2F1991~20Sb&part=&name=&rpp=15#local-content>

9.3 Internetové zdroje

29. Ministerstvo kultury ČR: Kulturní dědictví. *Ministerstvo kultury* [online]. 2007 [cit. 2015-10-23]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/kulturni-dedictvi/default.htm>
30. Ministerstvo kultury ČR: Koncepce památkové péče. *Ministerstvo kultury* [online]. [cit. 2015-10-25]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/cz/kulturni-dedictvi/pamatkovy-fond/analyzy-koncepce-dokumenty/koncepce-pamatkove--pece-99649/>
31. Národní památkový ústav: *MonumNet* [online]. 2015 [cit. 2015-10-23]. Dostupné z: <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>
32. Oficiální stránky Státního zámku Slatiňany: Historie zámku. *Stručná historie zámku* [online]. 2015 [cit. 2015-10-29]. Dostupné z: <http://www.zamek-slatinany.cz/historie-zamku/>
33. Oficiální stránky Státního zámku Slatiňany: Kalendář akcí. *Akce* [online]. 2015 [cit. 2015-10-29]. Dostupné z: <http://www.zamek-slatinany.cz/kalendar-akci-2015/>

34. Oficiální stránky Státního zámku Slatiňany: Památky v regionu. *Památky v regionu* [online]. 2015 [cit. 2015-10-29]. Dostupné z: <http://www.zamek-slatinany.cz/pamatky-v-regionu/>
35. Oficiální stránky Souboru lidových staveb Vysočina: Soubor lidových staveb Vysočina. *Historie* [online]. 2015 [cit. 2015-10-22]. Dostupné z: <http://www.vesely-kopec.eu/historie/>
36. Oficiální stránky Souboru lidových staveb Vysočina: Kulturní programy. *Akce* [online]. 2015 [cit. 2015-10-22]. Dostupné z: <http://www.vesely-kopec.eu/kulturni-programy-1/>
37. Pardubický kraj: O Kraji. *10 nej kraje* [online]. 2015 [cit. 2015-10-29]. Dostupné z: <https://www.pardubickykraj.cz/o-kraji-/27654?managepreview=ok>
38. PETR, Christine. How heritage site tourists may become monument visitors. *Tourism Management* [online]. 2015, **51**: 247-262 [cit. 2015-10-26]. DOI: 10.1016/j.tourman.2015.05.018. ISSN 02615177. Dostupné z: <http://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0261517715001132>
39. Úřad práce ČR: Krajské pobočky. *Krajské pobočky* [online]. 2015 [cit. 2015-10-29]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/upcr/kp>

Seznam tabulek, grafů a obrázků

Tabulka 1 Památkový fond	16
Tabulka 2 Podíl celkových výdajů na kulturu	20
Tabulka 3 Charakteristika Pardubického kraje v číslech	26
Tabulka 4 Přehled hospodaření SZ Slatiňany	40
Tabulka 5 Seznam objektů v památkové rezervaci Betlém Hlinsko	43
Tabulka 6 Přehled hospodaření SLS Vysočina.....	48
Tabulka 7 Kontingenční tabulka	64
Tabulka 8 Výsledek kontingenční tabulky	65
Tabulka 9 Asociační tabulka.....	65
Tabulka 10 Výsledek asociační tabulky	65
Tabulka 11 Kontingenční tabulka.....	66
Tabulka 12 Výsledek kontingenční tabulky	66
Tabulka 13 Okruhy témat rozhovorů.....	67
Graf 1 Organizační struktura NPÚ	37
Graf 2 Vývoj návštěvnosti SZ Slatiňany	38
Graf 3 Vývoj návštěvnosti SZ Slatiňany dle expozic	39
Graf 4 Vývoj hospodaření SZ Slatiňany	40
Graf 5- Organizační struktura SLS Vysočina	46
Graf 6 Vývoj návštěvnosti SLS Vysočina	46
Graf 7 Vývoj návštěvnosti SLS Vysočina dle expozic	47
Graf 8 Vývoj hospodaření SLS Vysočina.....	48
Graf 9 Otázka č. 1	53
Graf 10 Otázka č. 2	54
Graf 11 Otázka č. 3	55
Graf 12 Otázka č. 4	55
Graf 13 Otázka č. 5	56
Graf 14 Otázka č. 6	57
Graf 15 Otázka č. 7	58
Graf 16 Otázka č. 8	58
Graf 17 Otázka č. 9	60

Graf 18 Otázka č. 10	60
Graf 19 Otázka č. 11	61
Graf 20 Otázka č. 12	62
Graf 21 Otázka č. 13	62
Obrázek 1 Kraje České republiky	25

Seznam používaných zkratk

ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
MK	Ministerstvo kultury
NPÚ	Národní památkový ústav
SLS	Soubor lidových staveb
SZ	Státní zámek
UNESCO	Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu
ÚPS	Územní památková správa

10 Přílohy

Seznam příloh

Příloha 1: Fotodokumentace

Foto 1 Katastrální mapa Slatiňan z roku 1839

Foto 2 Pohled na SZ Slatiňany

Foto 3 Dětské hospodářství v areálu SZ Slatiňany 20. léta 20. století

Foto 4 SLS Vysočina Betlém Hlinsko

Foto 5 SLS Vysočina Veselý Kopec

Foto 6 Znázornění faktorů návštěvnosti dle C.Petra z univerzity v Bretani

Příloha 2: Dotazník

Příloha 3: Analýza kvalitativních znaků

Tabulka přílohy 1 Schéma uspořádání kontingenční tabulky

Tabulka přílohy 2 Schéma uspořádání asociační tabulky

Tabulka přílohy 3 Analýza kontingenční tabulky

Tabulka přílohy 4 Výsledek kontingenční tabulky

Tabulka přílohy 5 Analýza kontingenční tabulky

Tabulka přílohy 6 Výsledek kontingenční tabulky

Tabulka přílohy 7 Analýza asociační tabulky

Tabulka přílohy 8 Výsledek asociační tabulky

Příloha 4: Řízené rozhovory

Foto 1 Katastrální mapa Slatiňan z roku 1839

zdroj: Archiv SZ Slatiňany

Foto 2 Pohled na SZ Slatiňany

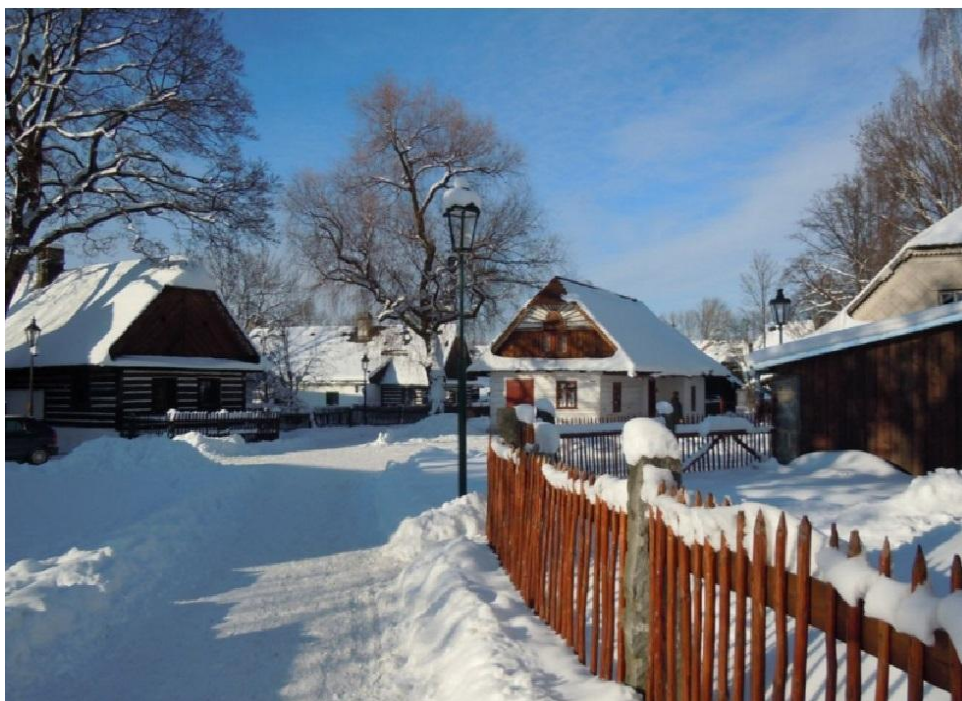
zdroj: Archiv SZ Slatiňany

Foto 3 Dětské hospodářství v areálu SZ Slatiňany 20. léta 20. století

zdroj: Archiv SZ Slatiňany

Foto 4 SLS Vysočina Betlém Hlinsko

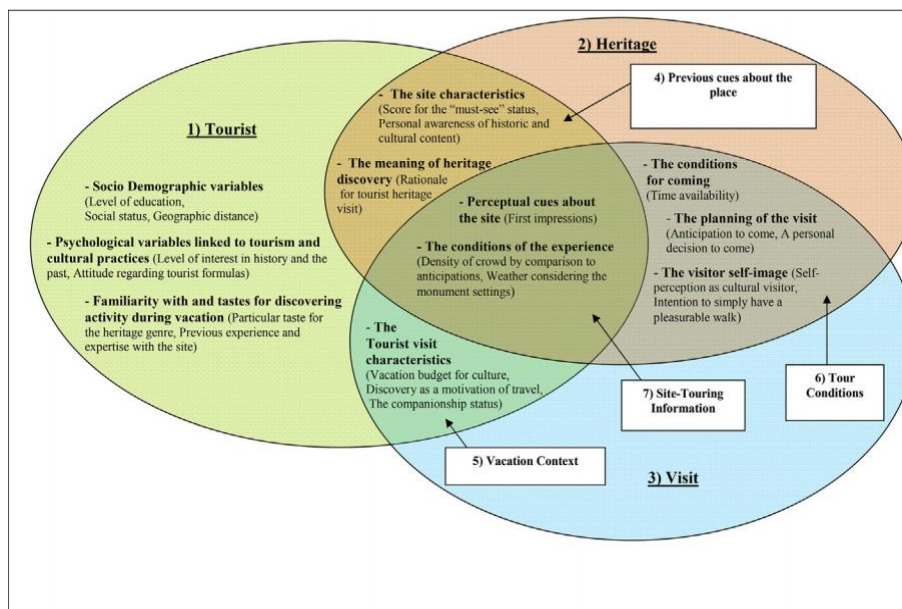
zdroj: Archiv SLS Vysočina

Foto 5 SLS Vysočina Veselý Kopec

zdroj: Archiv SLS Vysočina

Foto 6 Znárodnění faktorů návštěvnosti dle C.Petra z univerzity v Bretani

zdroj: <http://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0261517715001132>

Dotazník

Vážená paní, vážený pane,

v rámci výzkumu k diplomové práci na Provozně ekonomické fakultě České zemědělské univerzity v Praze si Vás dovoluji požádat o spolupráci při zjišťování údajů, názorů a potřeb veřejnosti, které se týkají kulturního dědictví, jeho využívání a správy kulturních institucí v regionu.

V dotazníku najdete celkem 10 otázek na danou problematiku, pokud není uvedeno jinak, zaškrtněte vždy pouze jednu odpověď. Vyplnění dotazníku Vám nezabere více než 5 minut.

Předem děkuji za Vaši ochotu

Jan Dostál

1. Kolikrát jste v posledních pěti letech navštívil/a region Chrudimsko - Hlinecko?

- Jsem zde poprvé
- 2x až 5x za posledních 5 let
- Častěji

2. Jak často navštěvujete kulturní akce konané v regionu?

- Pravidelně, vícekrát za rok
- Alespoň jednou za rok
- Výjimečně
- Kulturních akcí se neúčastním

3. Domníváte se, že je v regionu dostatečně pestrá škála kulturních akcí?

- Ano
- Ne
- Nevím

4. Jaké tematické zaměření kulturních akcí máte nejraději?

- Hudba, divadlo, film
- Lidové jarmarky
- Tradiční lidová kultura – folklor
- Tematické trhy (Gastronomie)
- Historie, památky
- Jiné – prosím uveďte _____

5. Zajímáte se o tradiční lidovou kulturu?

- Ano
- Ne

6. Jaký objekt kulturního dědictví považujete v regionu za nejdůležitější?

- Zámek Slatiňany
- Historické centrum města Chrudim (včetně muzeí)
- Soubor lidových staveb Vysočina (Veselý kopec, Betlém, Masopustní obchůzka)
- Ležáky (pietní místo)
- Jiný – prosím uveďte

7. Jaký z níže uvedených faktorů Vás nejvíce ovlivňuje při výběru navštíveného objektu kulturního dědictví?(hrad, zámek, skanzen, muzeum atd.)

- Vzdálenost, lokalita
- Cena vstupného
- Tematické zaměření
- Délka, velikost a forma prezentované expozice
- Jiný – prosím uveďte

8. S kterým níže uvedeným názorem, týkajícím se využívání kulturního dědictví ve Vašem regionu, se nejvíce názorově shodujete?

- Instituce kulturního dědictví pracují velice dobře, nabízejí širokou škálu využití.
- Kulturní dědictví je spravováno šetrným způsobem, ale mělo by se více otevřít veřejnosti.
- Kulturní dědictví je veřejným majetkem, ale nedokonalá správa a jeho využívání ji veřejnosti uzavírají.
- V poslední době se pořádá řada kulturních akcí, které podporují kulturní potenciál regionu. Spolupráce jednotlivých institucí by vedla k lepší organizaci a širšímu využití kulturního dědictví.
- O kulturní dědictví v regionu se nezajímám, proto nemohu posoudit jeho využívání.

9. Domníváte se, že spolupráce institucí kulturního dědictví by vedla ke zlepšení organizace a atraktivnosti jednotlivých kulturních akcí?

- Ano
- Ne

10. S kým nejčastěji navštěvujete instituce kulturního dědictví?

- Sám
- S rodinou
- S doprovodem
- Se zájezdem/výletem

Jsem:

- Žena
- Muž

Věk:

- Méně než 18 let
- 18 – 65 let
- 65 a více let

Uved'te, prosím, kraj Vašeho bydliště. V případě, že jste obyvatel regionu Chrudimsko-Hlinecko, zaškrtněte možnost „Místní občan“.

☐ Hlavní město Praha	☐ Liberecký kraj	☐ Zlínský kraj
☐ Středočeský kraj	☐ Královéhradecký kraj	☐ Moravskoslezský kraj
☐ Jihočeský kraj	☐ Pardubický kraj	☐ Místní občan
☐ Plzeňský kraj	☐ Kraj Vysočina	☐ Občan jiného státu
☐ Karlovarský kraj	☐ Jihomoravský kraj	
☐ Ústecký kraj	☐ Olomoucký kraj	

Vážená paní, vážený pane,
děkuji Vám za spolupráci a přeji příjemný zbytek dne.

Jan Dostál

Analýza kvalitativních znaků

K testování hypotéz budou data zpracována do kontingenčních a asociačních tabulek a pro výpočet bude použit χ^2 test nezávislosti pro velikost souboru většího než 40. Test vychází z rozdílu teoretických a skutečných četností. Podmínky pro použití testu jsou:

- podíl teoretických četností menších než 5 není více jak 20%
- žádná z teoretických četností nesmí být menší než 1

Kontingenční tabulka

Kontingence je vztahem dvou či více kvalitativních statistických znaků, z nichž alespoň jeden je znakovým množným. Tyto znaky jsou uspořádány do kontingenční tabulky. (SVATOŠKOVÁ, KÁBA, 2008)

Tabulka přílohy 1 Schéma uspořádání kontingenční tabulky

	Znaky Y					Celkem
	1. kategorie	...	j-tá kategorie	...	S-tá kategorie	
Znak X 1. kategorie	n_{11}	...	n_{1j}	...	n_{1S}	n_{1+}
...	...	...	...	...	...	...
i -tá kategorie	n_{i1}	...	n_{ij}	...	n_{iS}	n_{i+}
...	...	...	...	...	...	...
R -tá kategorie	n_{R1}	...	n_{Rj}	...	n_{RS}	n_{R+}
Celkem	n_{+1}	...	n_{+j}	...	n_{+S}	n

(Řezanková, 2010)

χ^2 test nezávislosti

$$\chi^2 = \sum \sum \frac{(n_{ij} - n_{oj})^2}{n_{oj}}$$

Vypočtená hodnota testového kritéria χ^2 je porovnávána s kritickou hodnotou $\chi^2_{\alpha(k-1)(m-1)}$. Kde k představuje počet obměn prvního znaku a m počet obměn druhého znaku. Je-li $\chi^2 > \chi^2_{\alpha(k-1)(m-1)}$, nulovou hypotézu o nezávislosti zamítáme. (Svatošová, Kába, 2008)

Asociační tabulka

Uspořádání dat do asociační tabulky se používá pro sledování dvou kvalitativních alternativních znaků.

Schéma uspořádání asociační tabulky 2x2

Tabulka přílohy 2 Schéma uspořádání asociační tabulky

B	Ano	Ne	Součet
A			
Ano	a	b	a + b
Ne	c	d	c + d
Součet	a + c	b + d	n

Vlastní zpracování

Vnitřní pole tabulky obsahují sdružené četnosti, které vyhovují třídění podle obou znaků, marginální četnosti představují výsledky třídění podle jednoho znaku.

χ^2 test nezávislosti

$$\chi^2 = \frac{n(ad - bc)^2}{(a + b)(c + d)(a + c)(b + d)}$$

Vypočtená hodnota χ^2 bude porovnána s hodnotou kritickou $\chi^2_{\alpha(1)}$. Je-li $\chi^2 > \chi^2_{\alpha(1)}$ nulovou hypotézu o nezávislosti zamítáme. (SVATOŠOVÁ, KÁBA, 2009)

K určení síly závislosti bude použita metoda Cramerova koeficientu kontingence.

$$V = \sqrt{\frac{\chi^2}{n(q - 1)}}$$

Na základě získaných z kvantitativního šetření byla provedena analýza závislosti kvalitativních znaků. Znaky jsou rozděleny do asociační či kontingenční tabulky. Podle toho, zda se jedná o znaky alternativní či množné. V případě alternativních znaků zkoumáme závislost v asociační tabulce a v množné obměně v kontingenci. Analýza se provádí za cílem zjistit, zda mezi stanovenými znaky existuje závislost, případně její síla. Ke zjištění závislosti byl použit statistický program SAS 9,3. Před výpočtem je nutné pracovat v následujících krocích:

- Získaná data z dotazníkového šetření je nutné zpracovat do tabulky (asociační či kontingenční)

- Po zvolení vhodných kvalitativních znaků, které budou testovány, je nutné stanovit nulovou hypotézu, která stanoví, že mezi zvolenými znaky s pravděpodobností 95% neexistuje závislost. (pokud je stanovena hladina významnosti $\alpha=0,05$)
- je třeba zvolit testovací metodu pro zjištění nezávislosti. Pro účely práce to bude Chí-kvadrát test nezávislosti a Fisherův faktoriálový test. Uvedené testy lze použít podle níže uvedených pravidel.
 1. Je-li rozsah souboru větší než 40, použijeme χ^2 test pro nezávislost.
 2. Je-li rozsah souboru menší než 20, použijeme Fisherův faktoriálový test.
 3. Je-li $20 < n < 40$, poté je nutno vyjádřit očekávané četnosti a_0, b_0, c_0, d_0

$$a_0 = \frac{(a+b)(a+c)}{n}$$

$$b_0 = \frac{(a+b)(b+d)}{n}$$

$$c_0 = \frac{(c+d)(a+c)}{n}$$

$$d_0 = \frac{(c+d)(b+d)}{n}$$

- Pokud jsou všechny očekávané četnosti větší než 5, poté použijeme χ^2 test pro nezávislost.
- Pokud je alespoň jedna z očekávaných četností menší než 5, musíme užít Fisherův faktoriálový test.

V tabulkách χ^2 rozdělení poté porovnáme hodnotu s vypočtenou hodnotou z testu. Pokud je χ^2 větší než kritická hodnota $\chi^2_{\alpha(1)}$ můžeme nulovou hypotézu zamítnout.

H_0 : Neexistuje závislost mezi pohlavím respondenta a četností návštěv kulturních akcí.

Pro testování zvolené nulové hypotézy byla vytvořena kontingenční tabulka. Hodnota χ^2 testu vyšla 21,8946, což je více než je hodnota testového kritéria $\chi^2_{\alpha(3)}$ (7,185). Na základě tohoto výsledku můžeme nulovou hypotézu zamítnout. K určení síly závislosti použijeme Cramerův koeficient kontingence V. Dle výsledku hodnoty $V = 0,361$ můžeme konstatovat, že mezi stanovenými znaky existuje středně silná závislost.

Tabulka přílohy 3 Analýza kontingenční tabulky

Pohlaví/návštěvnost kulturních akcí						
		Návštěvnost				Celkem
		Jednou	Neúčastní	Pravidelně	Výjimečně	
Pohlaví		14	13	30	12	69
Muž	Četnost					
	Očekávané č.	14.786	13.554	18.071	22.589	
Žena	Četnost	22	20	14	43	99
	Očekávané č.	21.214	19.446	25.929	32.411	
		36	33	44	55	168
Celkem	Četnost					

Vlastní zpracování

Tabulka přílohy 4 Výsledek kontingenční tabulky

Statistic	DF	Value	Prob
Chi-Square	3	21.8946	<. 0001
Likelihood Ratio Chi-Square	3	22.3971	<. 0001
Mantel-Haenszel Chi-Square	1	1.3553	0.2444
Phi Coefficient		0.3610	
Contingency Coefficient		0.3396	
Cramer's V		0.3610	

Vlastní zpracování

H_0 : Neexistuje závislost mezi věkem respondenta a zájmem o tradiční lidovou kulturu.

Ze získaných dat byla vytvořena asociační tabulka, do které byly dosazeny získané odpovědi. Pro zjištění závislosti mezi sledovanými znaky byl zvolen výpočet χ^2 test. Hodnota χ^2 vyšla 1,477, což je méně než hodnota testového kritéria. Nulovou hypotézu nelze zamítnout, tedy s 95% pravděpodobností můžeme potvrdit, že existuje závislost mezi věkem a zájmem o tradiční lidovou kulturu.

Tabulka přílohy 5 Analýza kontingenční tabulky

Věk/zájem o tradiční lidovou kulturu				
		Zájem		Celkem
		Ano	Ne	
Věk		54	33	87
18 až 65	Četnost			
	Očekávané č.	51.268	35.732	
Méně než 18	Četnost	26	24	50
	Očekávané č.	29.464	20.536	
Více jak 66	Četnost	19	12	31
	Očekávané č.	18.268	12.732	
		99	69	168
Celkem	Četnost			

Vlastní zpracování

Tabulka přílohy 6 Výsledek kontingenční tabulky

Statistic	DF	Value	Prob
Chi-Square	2	1.4177	0.4922
Likelihood Ratio Chi-Square	2	1.4078	0.4947
Mantel-Haenszel Chi-Square	1	0.1654	0.6842
Phi Coefficient		0.0919	
Contingency Coefficient		0.0915	
Cramer's V		0.0919	

Vlastní zpracování

H_0 : Neexistuje závislost mezi pohlavím respondenta a faktorem ovlivňujícím navštívení objektu.

Data získaná z dotazníkového šetření byla opět zařazena do kontingenční tabulky a pro výpočet závislosti byl použit Chí-kvadrát test nezávislosti. Hodnota testu vyšla 1,1083 což je nižší hodnota než hodnota testového kritéria. Nulovou hypotézu tedy nelze na základě výpočtu zamítnout. Lze tedy konstatovat, že faktor ovlivňující výběr navštíveného objektu je závislý na pohlaví návštěvníka.

Tabulka přílohy 7 Analýza asociační tabulky

		Pohlaví/faktor				Celkem
		Faktor				
		Cena	Délka	Téma	Vzdálenost	
Pohlaví		12	5	25	27	69
Muž	Četnost					
	Očekávané č.	11.911	4.1071	27.929	25.054	
Žena	Četnost	17	5	43	34	99
	Očekávané č.	17.089	5.8929	40.071	35.946	
		29	10	68	61	168
Celkem	Četnost					

Vlastní zpracování

Tabulka přílohy 8 Výsledek asociační tabulky

Statistic	DF	Value	Prob
Chi-Square	3	1.1083	0.7751
Likelihood Ratio Chi-Square	3	1.1074	0.7753
Mantel-Haenszel Chi-Square	1	0.0168	0.8967
Phi Coefficient		0.0812	
Contingency Coefficient		0.0810	
Cramer's V		0.0812	

Vlastní zpracování

Rozhovory

V měsíci říjnu roku 2015 byl realizován rozhovor s kastelánem Státního zámku ve Slatiňanech. Rozhovor obsahoval tematické okruhy a otázky týkající se problematiky kulturního dědictví a spolupráce institucí.

Jaký je Váš odborný názor na využívání kulturního i turistického potenciálu regionu Chrudimsko–Hlinecko?

Potenciál regionu je veliký, stejně jako celého Pardubického kraje. Když to uvedu na příkladu našeho zámku, tak jeho potenciál se nám objevuje, neustála každý den. Bohužel, dlouhou dobu, a to i po revolučních časech, zde chyběla stabilní koncepce, která by pomáhala potenciál rozvíjet. Památka byla prezentována pouze jako muzejní expozice, kterou návštěvník prošel, a to bylo vše. Naším cílem je využít potenciál zámku v celém spektru jeho možností. Nabídnout tak návštěvníkovi komplexní aktivity po celý den, od zhlédnutí expozice, aktivního odpočinku v přírodě, zážitků s koňskou a sportovní tematikou až po kvalitní ubytování. K tomu je potřeba zapojit do rozvoje všechny subjekty, které v regionu v tomto odvětví působí.

Co si myslíte o vývoji návštěvnosti v regionu? Bude návštěvníků přibývat, a je na to region připraven?

Záleží na komplexní činnosti regionu. Co se týče, SZ Slatiňany, tak se návštěvnosti zvyšuje každým rokem. Je pravda, že tento rok bude nejspíš velmi podobný tomu loňskému, ale důležité je, že to rapidně neklesá. Návštěvnost regionu, je opět o spolupráci a součinnosti jednotlivých institucí. Jeden objekt toho moc neovlivní. Naš zámek není tak architektonicky zajímavý jako například Hluboká, Karlštejn nebo jiné. Ale můžeme návštěvníka nalákat naší komplexností, areálem a službami v okolí. Je tu hřebčím, muzeum Švýcárna a Soubor lidových staveb Vysočina, což je zase odlišné zaměření kultury. Pokud se bude návštěvnost zvyšovat, jistě to bude důsledkem součinnosti a komplexní propagace regionu, a ne pouze popularity jedné památky. Je důležité zaktivizovat více institucí napříč spektrem nabízených služeb, pro to do budoucna jsou v plánu akce spojené s okolními památkami, místními podnikateli i městem.

Jaký má význam SZ Slatiňany pro region?

Zámek, jako typ památky, je v regionu jediný zpřístupněný zámecký objekt. Význam má tedy jistě velký. Dá se říci, že je to jakési centrum. Na území chrudimského okresu bylo původně panství Nasavrcko-Slatiňanské, jehož centrum bylo právě ve Slatiňanech. Odsud se vše řídilo a rozhodovalo. Asi zde bych viděl ten význam pro region.

Spolupracujete s nějakými místními spolky, institucemi v rámci NPÚ v regionu Chrudimsko-Hlmecko?

V rámci NPÚ spolupracujeme se SLS Vysočina. Jedná se o spolupráci v rámci různých projektů, věrnostních programů a hlavně propagace. Spadáme pod jednu organizaci, takže je to logické, že právě propagace probíhá centrálně a je třeba spolupracovat. Spolupráce se spolky není dlouhodobá, občas podpoříme nějakou kulturní akci, provedeme skupinu zámekem, ale permanentní spolupráce zde není. Je pravdou, že z naší strany není ani potřebná, ale když někdo přijde se smysluplnou spoluprací či projektem, tak jsme vždy otevřeni jej podpořit.

Spolupracujete s městem?

S městem spolupracujeme hlavně prostřednictvím infocentra, kde máme výbornou spolupráci v oblasti propagace i pořádání kulturních akcí. Podle mého názoru, je velmi důležité mít dobré vztahy i spolupráci právě s městem, jelikož jsem zámek, který je ve městě a ne nikde daleko v horách. Druhou důležitou oblastí je spolupráce s matrikou v oblasti konání svatebních obřadů a jistě musím zmínit stavební úřad, jež konzultuje opravy a rekonstrukce zámku. Takže spolupracujeme jak na poli správní, tak i kulturním. Ve spolupráci s městem každoročně pořádáme Vánoční jarmark, který se těší hojně návštěvnosti. Město v zámeckém areálu také každoročně pořádá „Slatiňanské pozastavení“, což je kulturní akce zaměřená na lidovou tvořivost, folklor apod.

Jaký podíl návštěvnosti tvoří kulturní akce pořádané v zámku?

Zde je problém s evidencí, jelikož při zmíněných kulturních akcích je vstup do areálu zdarma, tudíž ani neevidujeme návštěvnost. Tu můžeme evidovat pouze při akcích pořádaných uvnitř zámku, jako jsou koncerty, přednášky apod. Tento počet je ale

zanedbatelný v porovnání s ostatní návštěvností. I z hlediska ekonomického příjmu nejsou tyto akce rentabilní.

Kolik kulturních akcí za rok pořádáte a jaké s nimi máte zkušenosti?

Koncerty jsou za rok asi 3 až 5. S tímto druhem akcí je zkušenost různá, většinou výdělek nepokryje ani náklady, takže je to spíše služba občanům, kteří ji ne vždy docení. Snažíme se na koncerty, přednášky a podobné akce zvát odborníky, slavné osobnosti, ale bohužel, ne vždy je kapacita zcela vyčerpána, proto výdělek nepokryje ani náklady.

Jaké možnosti má areál v oblasti pořádání kulturních akcí?

Možnosti jsou velké, areál je rozlehlý a rozmanitý. Dá se říci, že jediný limit je počasí, jelikož pod střechou je pouze zámek. Do budoucna jsou návrhy na pořádání akcí v podobě divadelních představení v areálu, letního kina či pohádkového parku (lesa). V parku je umístěno dětské hospodářství, které čeká na rekonstrukci. Do budoucna by zde mohlo být umístěno muzeum v přírodě, nebo využít prostor k pořádání kulturních akcí.

Jak jsou směřované Vaše expozice (jejich prezentace)? Vyvíjí se koncept prezentace a jak?

Koncept prezentace objektu zde byl nastavený v podstatě od 50.letech . Zámecká expozice byla vybudována před pěti lety a od té doby se vyvíjí neustále. Hipologickou trasu čeká kompletní rekonstrukce a změna pojetí v modernější podobu. Další expozice jsou věnovány objektu jako stavbě, jejímu stavebnímu vývoji a technickým vymoženostem. Stále je co zlepšovat, ale vše záleží na aktuálních možnostech, a to nejen finančních. V současné době je pro nás prioritou udržet stávající expozic a zdokonalovat jejich prezentaci.

V měsíci říjnu roku 2015 byl realizován rozhovor se starostou města Slatiňany. Rozhovor obsahoval tematické okruhy a otázky týkající se problematiky kulturního dědictví a spolupráce institucí.

Jaký má význam kulturní dědictví a jakou má hodnotu pro město? Z hlediska turistiky?

Kulturní dědictví, respektive instituce, které ho v regionu představují, jsou velice důležité pro město i celý region. Přilákají do města nové návštěvníky, kteří zde stráví nějaký čas, a tak to pomůže i místním podnikatelům. Zvyšující návštěvnost může přinést

i ekonomické výhody pro město. V tomto směru je velmi důležitá propagace, ve které má město omezené možnosti. Město vyhlašuje kulturní akce v místním rozhlase, vydává aktuality v měsíčníku a tiskne plakáty na vývěsky. Na další možnosti jako je televize, media apod. bohužel nejsou prostředky. Propagaci město dotuje ze svého rozpočtu a nikdy se náklady na propagaci ziskem z kulturních akcí nedají vyrovnat. K propagaci pomáhají jednotlivé instituce v regionu. Asi nejvýznamnější pro naše město je zámek a hřebčín. Velký potenciál je ve společné spolupráci obou institucí i v oblasti propagace, problém je, že každý spadá pod jiného zřizovatele.

Je provoz státního zámku ve Vašem městě ekonomickým přínosem pro město?

Přímo o ekonomickém přínosu bych asi nemluvil. Ekonomický přínos to má jistě pro místní restaurace a ubytovací zařízení, ale městu z toho zvláštní prostředky neplynou. Ale přínos jistě má. Je to dominanta našeho města, a tak je nutné mít dobrou spolupráci a rozvíjet ji.

Jaký je Váš názor na využívání kulturního dědictví v regionu, na jeho správu a činnost jednotlivých organizací?

Myslím, že fungují dobře. Když budu mluvit hlavně o zámku a hřebčínu, tak obě instituce mají stejný podobný osud, jelikož stojí ve stínu svých slavnějších protějšků v Pardubickém kraji. Zámek je srovnáván se zámekem v Litomyšli, který je na seznamu UNESCO, a tak je to mnohem proklamovanější památka, ale asi je to logické. Hřebčín zase stojí ve stínu hřebčína v Kladrubech nad Labem, který je mnohem slavnější, ale osobně si myslím, že slatiňanský hřebčín je taky velice významný a zasloužil by si větší pozornost ze strany návštěvníků. K tomu by opět mohla přispět spolupráce zámku i hřebčína, ale stále problematika různých zřizovatelů tomu někdy stojí v cestě. Každá organizace má jinou koncepci, tudíž se jejich záměry a cíle občas rozcházejí.

Spolupracuje město s místními spolky, institucemi v oblasti kulturního dědictví?

Město spolupracuje i podporuje místní spolky finanční dotací. Například ročně dává město více jak 500 000,- korun na místní spolky. Dále město podporuje kulturní akce i činnosti pronájemem prostor (většinou za symbolickou částku). V oblasti propagace město pomáhá s vylepením letáků na městských tabulích a tiskem v místním měsíčníku.

Podílí se město na organizaci kulturního dění v regionu (městě)?

Již tradičně město podporujete tzv. Laskavé večery, které se konají během roku. Nyní jsme na číslo přes 130 večerů. Ohlas je úžasný, lidé večery navštěvují a máme jen pozitivní reakce. Dále město podporuje akce v rámci svého rozpočtu. Město pořádá i tzv. Slatiňanské pozastavení, které se koná ve spolupráci s místními spolky.

Jaké možnosti má město v rámci pořádání kulturních akcí?

Možnosti není nikdy dost, takže nemohu říci, že jsou neomezené. Snažíme se podporovat finančně i prostorově. Například při pořádání kulturních akcí poskytujeme prostory formou výpůjčky nebo pronájmu, dále městská údržba se podílí na přípravách a úklidu a v neposlední řadě poskytujeme dotace z obecního rozpočtu. Město také pomáhá při pořádání „Slatiňanského pozastavení“, což je akce nad rámec regionu a pomáháme například i s komunikací nebo koordinací podobných akcí.

Co si myslíte o vývoji návštěvnosti v regionu? Bude turistů přibývat a je na to region připraven?

Návštěvnost roste, a to sledujeme hlavně na vývoji návštěvnosti zámku, hřebčína, ale i Švýcárna, které je ve správě města. Určitě tento trend bude pokračovat, ale pro nás je důležité udržet si i tu stávající návštěvnost. Potenciál regionu je veliký a domnívám se, že čeká na objevení nových turistů. Slabinou regionu i našeho města je infrastruktura. Například ve Slatiňanech není dostatek parkovacích míst, což se rok od roku projevuje čím dál více, jak návštěvnost roste. Další mezerou jsou ubytovací kapacity ve městě, které jsou omezené, ale s tím město tolik dělat nemůže. Město může podpořit podnikatele při vybudování podobných zařízení, ale musí tu být iniciativa od nich. Samozřejmě to opět souvisí s vývojem návštěvnosti. Velkým tahounem kulturního dědictví je určitě Soubor lidových staveb Vysočina, který láká každoročně na 70 000 návštěvníků. Je to dáno i hojnými akcemi, které soubor pořádá. Důležité je návštěvníky v regionu udržet, a ne jim nabídnout jednu službu a být jen zastávkou na cestě na jih/sever. Podobný cíl má město i v interaktivním muzeu Švýcárna, kde plánujeme rozšiřovat aktivity. Nabídnou turistům maximální a komplexní možnosti vyžití, jen tak bude náš region atraktivní a konkurenceschopný.

V průběhu měsíce října byl realizován rozhovor s náhodně vybraným občanem regionu, který byl ochoten se šetření zúčastnit. Rozhovor obsahoval tematické okruhy a otázky týkající se problematiky kulturního dědictví a spolupráce institucí.

Jaký je Váš názor na využívání kulturního i turistického potenciálu regionu Chrudimsko-Hlinecko?

Kulturní dědictví v regionu podle mého názoru je spravováno dobře, vnímám to jako činnost muzeí, památek, ale i divadel. Turismus se u nás taky zvyšuje, není to znát na dopravě, ale i na otevírání nových restaurací a dalších služeb vznikajících v regionu. Má to dvě strany. Na jednu stranu jsem spokojen a rád s činností a fungováním kultury, památek a turismu všeobecně. Na druhou stranu v regionu je vyšší doprava a mnoho cizích lidí. Ale samozřejmě, že převažuje ta pozitivní stránka věci.

Jakou má podle Vás kulturní dědictví hodnotu pro region Chrudimsko–Hlinecko?

Myslím, že nejen pro region, ale pro celý stát. Je to odkaz našich předků a je naší povinností ho předávat dalším generacím. Náš region je prezentován hlavně koňmi, kteří tu mají velikou tradici. Ve Slatiňanech se nachází hřebčín a na zámku je koňské muzeum a Švýcárna, které je také věnovaná této tématice. Je to hlavní lákadlo pro turisty a pýcha obyvatel regionu. Na druhou stranu je zde mnoho dalších zajímavých objektů, kteří mají také svou nedožírnu hodnotu. Na Veselém kopci se nachází osada s ukázkou tradiční lidové kultury. Jedná se o ojedinělý celek prezentující tradiční řemesla a život našich předků na venkově. Ročně sem zamíří mnoho turistů, kteří do regionu zase přinesou i ekonomickou sílu. Hlavně v oblasti pohostinství a ubytovacích zařízení. Region je i kulturně rozmanitý, což zdůrazňuje jeho potenciál pro budoucí rozvoj.

Které instituce či místa v regionu jsou podle Vás nejzajímavější?

To záleží na vkusu každého návštěvníka. Například kdo má rád koně a historii, může navštívit právě Slatiňany, když někdo touží po venkovské atmosféře, může se vypravit na Hlinecko, kde je mnoho původních osad i s roubenými stavbami. Pak region nabízí i mnoho sportovního vyžití, jak letních aktivit, tak zimních sportů. Jako občan regionu jsem zde velmi spokojen, a domnívám se, že region ještě čeká na své objevení.

Co si myslíte o vývoji návštěvnosti v regionu? Bude turistů přibývat a je na to region připraven?

Turistů přibývá, jak jsem říkal, pozoruji to hlavně na dopravě a množství lidí, kteří do regionu zavítají. Jestli je na to region připraven, to nejsem schopen asi posoudit, ale domnívám se, že ano. Co se týče ubytování, tak opět záleží na lokalitě v regionu. příklad v Chrudimi je více penzionů a hotelů než na Hlinecku.

Co si myslíte o spolupráci institucí kulturního dědictví? Je lepší, když instituce spolupracují nebo by se měly orientovat hlavně na svou činnost?

Spolupráce většinou vede k lepším výsledkům. Například při pořádání kulturních akcí. U nás na Veselém kopci se pořádají hodně folklorní akce a bez spolupráce spolků a folklorních souborů by to nešlo. Určitě je to pozitivní.

Navštěvujete kulturní akce? Jaký druh akcí byste v regionu uvítal?

Kulturní akce navštěvujeme s rodinou podle časových možností, ale když to alespoň trochu jde, vždy si čas uděláme. Například hojně jezdíme na Veselý kopec, kde se konají jarmarky a další akce. Je to dobré pro děti, že se setkávají s tradiční kulturou a vidí, jak se žilo dřív a mohou si tak uvědomit, že to nebylo vůbec jednoduché. Na druhou stranu i vidí, jak se lidé dříve bavili, jak si děti hrály, když neměli počítače a tablety. Možná nám tu chybí kvalitní divadlo, jelikož, když jedeme do divadla, tak nejbližší do Východočeského divadla do Pardubic. V poslední době také navštěvujeme různá vystoupení v rámci objektů Národního památkového ústavu. Letos jsme navštívili Hradozámeckou noc.

V měsíci říjnu roku 2015 byl realizován rozhovor s etnografkou a vedoucí správy Souboru lidových staveb Vysočina. Rozhovor obsahoval tematické okruhy a otázky týkající se problematiky kulturního dědictví a spolupráce institucí.

Jaký je Váš názor na využívání kulturního i turistického potenciálu regionu Chrudimsko-Hlinecko?

Potenciál regionu je jistě větší, než je jeho dosavadní využívání. V naší organizaci je vidět jistý posun, je to dáno propagací, která se v posledních letech lepší, ale stále by mohla být větší. Propagace jednoho objektu nemá takový dosah jako propagace realizovaná více organizacemi v regionu. Právě ve spolupráci institucí regionu jsou vidět mezery, zde je velký potenciál, který zatím čeká na probuzení. Velká překážka je, že mnohdy zřizuje kulturně historické instituce jiná organizace. Například náš soubor spadá pod ministerstvo kultury, další spadají pod město, kraj nebo jsou to spolky.

Jaký má význam památka pro region?

Domnívám se, že význam je tu velký. Jsme objekt, který má největší návštěvnost v celém Pardubickém kraji, proto nemůže stát na pokraji. Samozřejmě jsou zde mezery stejně jako ve využívání potenciálu celého regionu. Opět se obracím na spolupráci jednotlivých institucí. Náš soubor je jistě velkým lákadlem v regionu, návštěvníci k nám míří ze všech koutů naší republiky, ale náš cíl, je udržet zde návštěvníka po delší dobu v regionu. Většina návštěvníků k nám míří na tradiční akce, které přes rok pořádáme. Realizujeme řadu akcí, které máme osvědčené a paradoxně, když zkoušíme nové programy, tak to trvá delší dobu, než si na ně lidé zvyknou. Potenciál rozvoje regionu, i našeho souboru, vidím hlavně ve spolupráci jednotlivých organizací i v oblasti propagace. Optimální je návštěva regionu a využití jeho komplexní nabídky, dnes se setkáváme častěji s případy, kdy lidé přijedou, koupí si vstupenku a následně region opouštějí. Spolupráce jednotlivých institucí i z řad soukromníků, města či spolků by mohla vést k větší nabídce a využívání regionu. Jedná se o propojení institucí kulturního dědictví, stravovacích a ubytovacích zařízení a dalších zážitkových služeb. Region je i přírodně rozmanitý, tudíž vedle kulturní nabídky láká návštěvníky na další aktivity.

Spolupracujete s nějakými místními spolky, institucemi v rámci NPÚ v regionu Chrudimsko-Hlmecko?

Ano, spolupracujeme s místními folklorními spolky, hlavně při pořádání kulturních akcí. Stejně tak spolupracujeme například se školami, například se střední školou v oblasti potravinářství a místním gymnáziem). V oblasti řemesel spolupracujeme s místními řemeslníky a firmami, kteří ukazují tradiční metody řemesel při kulturních akcích. Dobrou spolupráci máme i s místním infocentrem.

Spolupracujete s městem?

S městem probíhá spolupráce právě přes zmíněné infocentrum, které nám vychází maximálně vstříc, takže tady je ta spolupráce velice dobrá. Dále spolupracujeme s městským muzeem, místními školami i obecním úřadem. Na úrovni obecních úřadů komunikujeme jak s Hlinskem, tak s obecním úřadem Vysočina, jelikož Veselí Kopec se nachází na jejich katastrálním území. Právě při programech konajících se na Veselém Kopci, je potřeba komunikovat s úřady hlavně kvůli infrastruktuře.

Kolik kulturních akcí pořádáte ročně a jaké s nimi máte zkušenosti? Jaký podíl tvoří návštěvnost kulturních akcí z celkové návštěvnosti?

Kulturních akcí pořádáme několik, vždy tematicky zaměřené. Tím, že jsme muzeem v přírodě, tak jsme hodně limitováni počasím, ale myslím, že si lidé na to už zvykli, a tak není výjimkou, že i přes ošklivé počasí je akce hojně navštěvována. Snažíme se do programu zařazovat i nové projekty, abychom nabídku rozšířili a oslovili nové návštěvníky. Je pravda, že ty tradiční akce (Vánoční jarmark, Bramborová sobota atd.) jsou pořád favority v návštěvnosti. Když uvedeme nový program, tak to někdy trvá i dvě sezony, než si na ně lidé zvyknou a začnou je pravidelně navštěvovat. Zkušenosti máme dobré, občas se nám stane, že za víkend akcí navštíví i 7000 lidí, což je obrovské číslo, pak nastává zmíněný problém s infrastrukturou. Ohlasy od návštěvníků jsou pozitivní a pro nás je důležité, že se k nám lidé pravidelně vrací. Z hlediska návštěvnosti stálých expozic a kulturních akcí, je to asi 50 na 50. Takže se návštěvnost doplňuje.

Jaké možnosti má areál v oblasti pořádání kulturních akcí?

Celý areál Veselého Kopce je nám k dispozici, takže využíváme, jak interiérové expozice, tak exteriér. Například při konání akcí se zaměření na tradiční lidová řemesla, jsou v interiéru řemeslníci, kteří předvádějí techniky starých mistrů (ve spolupráci s místními firmami a řemeslníky) a v exteriéru jsou programy taneční či hudební. Opět musím zdůraznit, že jediné naše omezení je počasí.

Jak jsou směřované Vaše expozice (jejich prezentace)? Vytvírá se koncept prezentace a jak?

Muzea v přírodě jsou specifická, snažíme se prezentovat naše expozice co nejbližší k návštěvníkovi. Expozice směřujeme napřímo k návštěvníkovi, aby poznal nejen interiér chaloupek a stavení, ale pochopili i život v nich. Expozice jsou tvořeny na základě

historických i sociálních souvislostí. I když se snažíme, aby návštěvník odcházel s komplexním dojmem, nikdy není možné zpřístupnit napřímo všechny expozice. Hlavně prostory s drobnými artefakty, které jsou cenné, a při nynějším provozu je zde riziko zcizení. Na Veselém Kopci jsou prostory přístupné bez průvodce, takže není v našich silách vše mít pod kontrolou. Oproti tomu na Betlémě je expozice přístupná pouze s průvodcem.

Co si myslíte o vývoji návštěvnosti v regionu, bude turistů přibývat a je na to region připraven?

Vývoj se v posledních letech jistě zlepšuje, ta tendence je vzrůstající, a to nejen v oblasti kulturní. Náš region má potenciál i v zimních sportech. Opět bych tu zdůraznila tu spolupráci, které když je napříč různými institucemi, tak dokážeme přilákat návštěvníky na komplexní aktivity v regionu, a ti tu stráví i delší dobu. Náznaky spolupráce tu už i jsou, hlavně s městem. Vzrůstající tendence je vidět například i u stravovacích zařízení, kteří se snaží zařazovat do své nabídky i krajové speciality, které turisté vyhledávají. Mezery regionu bych viděla hlavně v infrastruktuře, která není úplně dokonalá. Nás se tento problém dotýká i na Veselém Kopci, kde nemáme vlastní parkoviště, proto se vždy musíme domluvit s městem na jeho využívání. Zvláště když pořádáme akce, kam zavítá opravdu okolo 5000 za víkend, tak není kde parkovat. Ale i to je do budoucna snad v řešení, jehož se snáze dosáhne při spolupráci všech dotčených institucí.

V měsíci říjnu roku 2015 byl realizován rozhovor se zaměstnancem NPÚ se zkušenostmi z Jihomoravské a Pardubického kraje. Rozhovor obsahoval tematické okruhy a otázky týkající se problematiky kulturního dědictví a spolupráce institucí.

Jaký je Váš názor na využívání kulturního i turistického potenciálu regionu Chrudimsko-Hlinecko?

Region svůj potenciál jistě má, nachází se na úpatí Železných hor, je plný přírodních i historických krás. Jistě je zde prostor pro zlepšení. Prostor bych viděl hlavně v navýšení aktivit jednotlivých organizací. Dobrým příkladem a dokladem úspěchu využití kulturního dědictví je atraktivní programová nabídka SLS Vysočina. Další významná památka je SZ Slatiňany, který rovněž nabízí široké spektrum aktivit. Slatiňany jsou

výborným příkladem lokality, kde se na v celku malém území nachází veliké kulturní vyžití. Na jednom místě se nachází zámek, hřebčín, Švýcárna, Kočičí hrádek... Na druhou stranu jsou zde tři zřizovatelé a každý má svou vlastní koncepci a myšlenku prezentace, propagace a činnosti celkově.

Co si myslíte o vývoji návštěvnosti v regionu, bude turistů přibývat a je na to region připraven?

Vývoj má celkově stoupající tendenci, zaznamenáváme hlavně na SZ Slatiňany. U SLS Vysočina je vývoj návštěvnosti odvislý na počasí v celé sezoně, například dnešní rok památkám počasí nepřálo. Na dalším vývoji nezáleží pouze snaha a činnost objektů kulturního dědictví, je zapotřebí hlavně součinnosti kraje a měst spolu s památkovými objekty. Tvořit smysluplnou a komplexní prezentaci regionu, která návštěvníka přiláká a následně přivede do regionu. Často se setkávám s propagací mezi jednotlivými subjekty, ale pouze v případě, že mají stejného zřizovatele. Například subjekty NPÚ mají mezi sebou výbornou spolupráci v oblasti propagace, ale upřednostňují své objekty napříč regiony. To samé je u zřizovatelů krajský nebo soukromých. Společná koncepce na úrovni regionu požaduje spolupráci všech institucí i přes nejednotnost zřizovatelů.

Jak vnímáte spolupráci jednotlivých institucí v rámci NPÚ?

Opět zdůrazním spolupráci na objektech NPÚ. Ta podle mého názoru funguje výborně, ale často je přes hranice jednotlivých regionů. Zdůraznil bych hlavně spolupráci s krajem a městy, ta je velice důležitá a hlavně v oblasti propagace. Bez spolupráce jednotlivých organizací a podpory kraje nebudou činnosti jednotlivých institucí kulturního dědictví tak efektivní a pro návštěvníky atraktivní.

Jaké možnosti má NPÚ v oblasti pořádání kulturních akcí, jaké s nimi máte zkušenosti?

Možnosti v této oblasti jsou závislé na financích. NPÚ si nemůže dovolit pořádat akce, které jsou prodělečné. Zde je prostor pro sponzorství, které zatím ještě není u státních organizací tak rozvinuté. Existují možnosti v podobě jednotlivých grantů a dotací od kraje, ale na tyto možnosti většinou NPÚ nedosáhne, proto musí akce financovat z vlastních rozpočtů. Zájem o kulturní akce jistě, v poslední době jsou hojně navštěvovány kulturní akce konané na památkových objektech, řekl bych, že heslem posledních sezon je

„Rozmanitost“. Objekty se snaží prezentovat různou rozmanitou formou a ukazuje se, že je to často správná cesta.

Jak se vyvíjí expozice a jejich prezentace?

Podle mého názoru se expozice vyvíjí správným směrem. Dokladem je i pozitivní reakce od návštěvníků. Zámecké objekty dokumentují a prezentují reálnou historii, což je asi takový trend v dnešních expozicích. Návštěvník se dozví nejen klasickou historií památky, ale i něco o životě šlechty. Zde heslem „každodennost“, která návštěvníky nejvíce zajímá. Upouští se od muzejních expozic a spíše se snažíme vtáhnout návštěvníky do děje, klade se důraz na zážitek, jelikož to je důvod, proč se lidé vracejí na památky. Dále vznikají různé zážitkové programy pro všechny kategorie návštěvníků (rodiny s dětmi, školy, školky i seniory).